

**Commentariorum ac disputationum,in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Dispvtatio XLIX. De filiatione Christi in ordine ad Deum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

in*isti filii
Dei ad
primi.
Concilium
Constantinopolense*

*1. IOAN. 3.
2. Timos. 2.
3. Cor. 10.
Apocal. 3.*

quia non sunt per voluntatem Dei ad hereditatem praordinatae. Sed est plusquam falsa sententia, & in virtute damnata in Concilio Constantiensi, less. 8. & 15 vbi contra Ioan. Huius definit, praescitos postea alio quando esse iustos, & viua membra Ecclesiae. Et econtra praedestinationem, si in peccato mortaliter sit, pro tunc non esse filium Dei, sed filium ira. Vnde 1. Ioan. 1. generaliter dicitur, *Qui facit peccatum, ex diabolo est, & è contrario, O mnu, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam fenus ipsius in eo manet, & infra subdit, In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii diaboli.*

Ad fundatum autem Gabrielis respondetur reprobum non esse ordinatum ad haereditatem per voluntatem absolutam, qua illum Deus elegerit ad gloriam, sed per voluntatem antecedentem dandi gloriam: cum qua coniuncta fuit voluntas efficaendi gratiam, & ius ad gloriam pro aliquo tempore, nō hoc est satis, ut pro illo sit filius, & haeres. Quia reuera, si in eo statu decederet, re ipsa consequetur hereditatem, iuxta illud 2. ad Timot. 1. vbi postquam Paul. de praedestinatione, & reprobis, & de vas aureis, & fictilibus locutus est, concludit. Si quis ergo emundauerit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, & vtile Domino, & video 1. ad Corinth. 10. admonet iustum, dicens. *Qui stat, videat ne cadat, & Apocal. 3.
Tene quod habes, ut nemo accipias coronam tuam. E contrario vero dicit praedestinationis sit electus, & praeordinatus ad gloriam per absolutam Dei voluntatem tamen non est vere filius, donec effectum illius voluntatis recipiat, saltem quo ad iustitiam gratia: sicut non dicitur esse creatura, donec actu creetur, quamvis ab aeterno haberet Deus voluntatem creandi illam.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum Christus secundum quod homo, sit Filius Dei adoptivus.

A D quartum sic procedatur. Videatur, quod Christus, secundum quod homo, sit Filius Dei adoptivus. Dicit enim Hilarius^{*} de Christo loquens, Potestatio dignitas non admittitur, dum carnis humanitas adoptatur. Ergo Christus, secundum quod homo, est filius adoptivus.

2. Preterea, Augustinus^{*} dicit in lib. de praedestinatione, Sanctorum, quod ea gratia sit ab initio fidei homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christianus. Libro 2. de filio. Sed alii homines sunt Christiani per gratiam adoptionis. Trinitas. Ergo & ille homo est Christus per adoptionem, & ita videtur esse filius adoptivus.

3. Præterea, Christus secundum quod homo est seruus. Sed dignus est esse filium adoptivum, quam seruum. Ergo multo magis Christus, secundum quod homo, est filius adoptivus.

Sed contra est, quod Ambrosius^{*} dicit in libro de incarnatione domini. Non. Adoptivum filium, non dicimus filium esse natura, sed eum dicimus natura esse filium, qui verus est filius. Christus autem & verus & naturalis Dei filius, secundum illud 1. Ioan. 4. *Vt simus in vero filio eius Iesu Christo, ergo secundum quod homo, non est filius adoptivus.*

Respondeo dicendum, quod filiatio propriè conuenit hypothese, vel persone, non autem nature: vnde & in prima parte dictum est*, quod filiatio est proprietas personalis. In Christo, autem non est alia persona vel hypothese, quam invenia, cui conuenit esse filium per naturam. Dictum est autem supra, quod filiatio adoptionis est participata similitudo filiationis naturalis. Non autem recipitur, aliquid dici participatione, quod per se dicitur. Et ideo Christus, qui est filius Dei naturalis, nullo modo potest dici filius adoptivus. Secundum autem illos, qui ponunt in Christo duas personas, vel duas hypotheses, seu duo supposita, nihil ra-

tionabiliter prohiberet Christum hominem dici filium adoptivum.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut filiatio non propriè conuenit natura, ita nec adoptio. Et ideo cum dicitur, quod carnis humanitas adoptatur, improposita est locutio. Et accipitur ibi adoptatio pro unione humane nature ad personam filii.

Ad secundum dicendum, quod similitudo illa Augusti est intelligenda, quantum ad principium: quia scilicet, sicut sine meritis quilibet homo habet, ut sit Christianus, ita iste homo sine meritis habuit, ut esset Christus. Est tamen differentia, quantum ad terminum: quia scilicet Christus per gratiam unionis est filius naturalis, alius autem per gratiam habitualis in Christo non facit de non filio filium adoptivum, sed est quidam effectus filiationis naturalis in anima Christi, secundum illud Ioan. 1. *Vidimus gloriam eius quasi Unigeniti a Patre, plenum gratie & veritatis.*

Ad tertium dicendum, quod esse creaturam & etiam servitus, vel subiectio ad Deum, non solum significat personam, sed etiam naturam: quod non potest dici de filiatione. Et ideo non est similis ratio.

COMMENTARIVS.

RESPONSO D. Thom. est, cum Christus sit filius Dei naturalis, nullo modo dici possit filium adoptivum. Quæ assertio, & ratio qua D. Thom. illam probat, difficultatem habent, quæ prolixiori expositione indiget, quam sequenti disputatione trahimus.

DISPUTATIO XLIX.

ID duas Sectiones distributa.

Defiliatione Christi in ordine ad Deum.

Dicitur Christus Dominus, ut est Verbū Patris, sit filius Dei naturalis, ut articulum fidei supponimus, cōtra Arianos, hereticos. Vnde sequitur contra Nestor. & alios, qui duas personas in Christo posuerunt, absoluere, & simplices Christū hominem esse filium Dei naturalem per communicationem idiomatum, iuxta illud 1. Ioan. 5. *Sicut mihi, quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio eius, hic est verus Deus.* Et idem colligit Adrianus Papa in E. *Adrianus Pap.* ex variis locis Scripturæ, in quibus Christus dicitur proprius filius Dei, Matth. 16. *Tu es Christus, Filius meus.* *Concilium Francofurtense.* *Filius meus.* *March. 16.* *Dei uiui. Luc. 1. Hic erit magnus, & filius Aliisimi meus.* *Luc. 1.* cabinus. Ideoque & quodammodo teantur, vocabulatur Filius Dei. & ad Roman. 8. *Proprio Filio sue non Rom. 8.* peperit. Et ideo notant, Christum singulariter, locum patrē suo Ioan. 5. *Pater meus ut que modo operatur.* *Ivan. 5. 10. 17.* *Ioan. 10. Pater meus, quod dedit mihi, maior omnibus est.* *Ioan. 17. Pater clarifica Filium tuum.* *Ioann. 20.* *Affendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.* Hac distinctione indicans, aliter esse Patrem suum, aliter nostrum. Vnde etiam adiungunt nunquam communiasse, & dixisse nobiscum. Pater noster, sed Pater vester, vel Pater meus, ut patet Matth. 5. 6. & 7. Denique ad hoc probandum congerunt varia *Sanctorum* testimonia, quæ non oportet referre, quia superpositis, quæ de una persona Christi, & de communicatione idiomatum dicta sunt, nulla in hoc est difficultas. His ergo superpositis, duo in hac disputatione examinanda supervenient. Primum, an filiatio diuina conueniat Christo homini, non solum per communicationem idiomatum, sed etiam formaliter, in quantum homo est. & deinde, qualis sit ista filiatio.

SECTIO

SECTIO I.

*An Christus, in quantum homo, verè, ac proprie
possit dici Filius Dei.*

Ratio dubij est primò, quia Christus in quantum homo non est Deus, ut suprà q. 16. dictum est: ergo in quantum homo non est filius Dei, quia filius Dei est Deus. Secundo, quia, si in quantum homo est Filius Dei: ergo in quantum homo habet relationem filiationis ad Deum, sed omnis relatio, quia Christus in quantum homo habet ad Deum, referatur ad totam Trinitatem: ergo Christus in quantum homo erit Filius totius Trinitatis, atque adeo Spiritus sancti, & Verbi, quod est absurdissimum. Minor probatur, quia Christus in quantum homo est effectus totius Trinitatis. Tertio, quia Christus in quantum homo non est filius Dei naturalis, quia non procedit a Patre per esse: nam generationem in quantum homo. Neque est filius adoptivus, quia non est persona extranea: ergo non est filius.

Propter hæc argumenta nonnulli existimant, licet certum ac de fide sit, dicere Christum simpliciter, & absolutè loquendo esse Filium Dei, tamen cum illa determinatione, in quantum homo, id non posse verè affirmari. Sed hæc sententia est sine dubio falsa. Vnde ad explicandam veritatem aduentendum est primum, filiationem ad Deum variis modis accipi posse, primo propriissime pro filiatione naturali, ac personali, qua constituitur secunda persona Trinitatis, certum autem est, Christum ut hominem non referri ad Deum hac filiatione. Secundo, impudenter, & valde analogice pro relatione creaturae ad Deum, prout dicitur Deus pluia pater, & de hac etiam non agimus, quomodo enim Christus ut homo sit creatura, supra explicitum est. Tertiò pro filiatione fundata in gratia habituali, quæ in puris hominib[us] est filatio adoptiva. Quarto, pro filiatione, si quæ esse potest fundata in gratia unioris, & de his duabus hoc loco disputamus, & præseruum de ultima. Secundò est aduentendum, illam particulam, in quantum possit reduplicatiu[m] & specificatiu[m] teneri, h[oc] autem non sumi priori modo: tum quia certum est humanitatem non esse rationem, & causam, ob quam Christus est Filius Dei, quia ex reduplicatiu[m] propositione licet vniuersalem inferre: consequens autem falsum esse constat, quia non agimus de Filio Dei sub ea latissima, & metaphorica significacione, qua omnis creatura, & praesertim rationalis, potest dici filius Dei: sed agimus de altiori filiatione diuina, qua includit communicationem eiusdem beatitudinis, & diuinæ hereditatis. Sumitur ergo illud, in quantum, specificatiu[m], ut sensus sit, an Christus in humanitate subtiliter habeat in humanitate ipsa habitudinem aliquam, seu relationem filij ad Deum.

Dico ergo primo, Christus in quantum homo est Filius Dei. Hæc conclusio sumitur ex D. Thom. & autoribus citandis conclusione sequenti. Et primo colligi potest ex Adriano Papa, & Concilio Franciscorum, locis citatis: ex professo enim probare videtur Christum non solum secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem esse Filium Dei naturalē, ergo multo magis docebunt esse Filium Dei. Vnde Adrianus ponderans verbum illud ad Romanos 8. Proprio filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus irradiat ilam, inquit, Scimus, quia non est traditus secundum diuinitatem, sed secundum id, quod verus homo erat, ilam nimirum, qui traditus est, hominem ipsum, Apostolus proprium Dei filium protestatur & inferius expponens similiter illud Match. 3. & 17. Hic est filius meus dilectus, inquit, super quem descendit Spiritus sanctus in specie columbe, super Deum, an super hominem? & infra, Secundum id, quod homo est, Spiritus

A tum sanctum super se venientem suscepit: de eo ergo bonus filius, super quem Spiritus sanctus descendit, lucet. Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Si secundum diuinitatem dixisset, nequaquam diceret, in quo mihi bene complacui, sed tantummodo, in quo mihi bene complacui, dum ergo dicit complacui, totam simul Trinitatem comprehendit, quia in homine Christo tota complacuit Trinitas. Animaduertire, quia nihil voluntatis, ut secundum diuinitatem tantummodo credatis dixisse Patrem, Hic est Filius meus dilectus, sed potius secundum humanitatem, super quem Spiritus sanctus dicitur descendisse. Alia multa similia habentur tam in illa epistola, quam in alia totius Concilij. Sed hæc omnia, ut verum fatetur, non admodum cogunt, quia ut infra sectione 3. ostendam, ferè in omnibus similibus locutionibus huius Concilij, illa particula, in quantum homo, seu, secundum humanitatem, non designat formaliter naturam humanam, seu personam humanam, ut sic, sed solum suppositum Verbi sub natura humana subtiliter, ita ut sensus solum sit, illud ipsum suppositum in natura humana subtiliter esse Filium Dei naturale, & neque esse illud suppositum illius humanæ naturæ, præter Filium Dei naturale, neque suppositum illud dehinc esse Filium Dei naturale, propter unionem cum humana natura. Denique intendunt, hunc hominem Christum non denominatione tantum, sed verè, ac propriè esse Filium Dei naturale, quo sensu dicitur D. Thomas suprà questione 16. articulo 11. hanclo. D. Thomas questionem esse veram, Christum secundum quod homo est Deus. Et eodem modo certum est, Christum in quantum hominem esse Filium Dei per essentiam & naturalem. Propter hanc ergo expositionem non sumitur ab his testimonis argumentū efficax: potest tamen sumi probabile, vel quia alijs sensus probabilis est, vel quia multa saltem obiter, dicuntur in illo Concilio, quibus hoc ipsum indicatur, ut in sequentibus videbimus latius. Secundò probari potest conclusio, quia in Scriptura sacra, uno hypothetica dici solet generatio, & Christus ut homo dicitur singulariter à Deo genitus: ergo ut homo, est speciali ratione Dei filius. Pater consequitur, quia generationi respondet filatio in rebus viventibus, & perfectis. Antecedens pater ex illo, Generationem eius qui enarrabit? Isaiae 53. quod, licet alijs modis exponi possit, tamen de mysterio in carnatione exponitur à multis Patribus, ut citauit suprà disput. 3. sectione 1. Similiter facit illud Psal. 2. Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego te hodie genui. Quod licet alios etiam sensus habeat, tamen de hoc mysterio intelligitur ab August. libro de Trinitate & unitate Dei cap. 11. & alijs, quos sequent, como refutant, disputatone 45. sectione 1. Hinc Christus, ut homo loquens, Deum singulari modo appellat Patrem suum, Ioani 20. Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum. Vbi licet de Patre propriè, id est, de prima persona Trinitatis loquatur, ut aperte exponit Adrianus dicta epistola, & Cyrillus cum Concilio Alexand. epist. 10. & Athanalius lib. de incarnatione Christi, & Damascen. libro 4. de fid. capite 8. nihilominus & Christus homo est, qui loquitur, & ut homo loqui videtur, ut verbum, ascendo, & relativum, meum, satis indicare videntur. Denique facit, quod saepe Patres dicunt, Christum ut Deum, esse unigenitum Dei, ut hominem vero esse primogenitum in multis fratribus, ut dicitur ad Romanos 8. seu primogenitum omnium creature, ut dicitur ad Colos. 1. & exponitur in Concilio Sardicensi, in epistola ad omnines fideles, & Hieronymo & Anselmo ibi, & optimè à Cyril. Alexand. libro de fide ad Theodosium; & libro primo de fide ad Regin. in ostensione, quod Alexan-

Rom. 8.
Cœf. L.
Concilio
Sard.
Hieronymo.
Anselmo.
Cyril. Alexan-

Rom. 8. *fituit heredem vniuersorum : Hoc enim proprie in Christum vt hominem conuenire videtur, quia vt Deus non constituitur heres, sed natura sua est Dominus omnium simul cum Pare. Et hinc tertio formatur ratio, quia Christus in quantum homo, seu in humanitate sua, est particeps diuinæ beatitudinis, seu hereditatis, ergo in ipsa humanitate habet ius ad hereditatem illam, ergo secundum illam humanitatem est filius multo perfectior, & excellentior quam alii. Et confirmatur, quia homines iusti vocantur filii Dei, & heredes, ergo multe magis Christus etiam vt homo, nam ipse est primarius heres, alij vero eius coheredes, vt ad Roman.*

8. dicitur.
Vnde tandem confirmatur, quia si gratia accidetals homines constituit filios, cur non magis gratia vnionis constituet Christum vt hominem Dei filium? Vbi optimè accommodant illa eiusdem Domini verba, Ioan. 10. Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, quem Pater sanctificauit, & misericordia vestra dicitur, Quia blasphemas, quia dixi, Filius Dei sum. Illa enim verba de sanctificatione Christi vt hominis, per vniōnem humanitatis ad verbum intelligent Athanas. Chrys. Hilari. quos ibi refert Cardinalis Toletus. Ergo ratione illius sanctificationis vere dicitur filius etiam vt homo,

Christus ut homo est. *Filius Dei ratione vniōnis hypostatica.* *D Thom.* *Dottores in tertio.*
Ex his infero, & dieo secundo. Proprium fundatum huius relationis, seu filiationis diuinæ, que conuenit Christo vt homini, est ipsa gratia vnionis. Hanc conclusionem colligo ex D. Thom. in hoc capitulo secundum, & ex Magist. Bonavent. & aliis Doctoribus 3. dist. 10. eis fauunt Adriani Papa, & Concil. Francoford. locis citatis. Et ratione probatur ex iis, quæ suprà q. 7. de sanctificatione Christi per gratiam vnionis dicta sunt. Sicut enim ille homo, etiam in quantum homo, id est, in humanitate ipsa, est sanctus, & summè gratus Deo, ita ex via eiusdem vnionis habet ius proprium, & intrinsecum ad diuinam hereditatem in ipsa humanitate suscipiendam, ergo ex vi illius est etiam filius Dei. Et ex solutionibus argumentorum hæc veritas magis explicabitur & confirmabitur.

Obiectio. Obiecti tamen potest, quia gratia vnionis non potest esse fundamentum alienius relationis realis, sed relatio filiationis diuinæ oportet, ut sit realis, ut supra dictum est de filiatione ad patrem, & magis verius esse oportet de filiatione naturali. Respondeatur, hæc relatione filiationis fundatam in gratia vnionis non est realis, sed rationis (vt argumentum recte probat) hæc enim filatio, cum conueniat Christo homini, in quantum homo est, seu in humanitate ipsa, temporalis est, conueniens Christo, solum ex eo tempore, ex quo homo est, illius autem fundamentum est persona Verbi hypostaticæ unita humanitati, & formaliter illam sanctificans, & præbēs huic homini, ut sic ius ad diuinam beatitudinem: & ideo non potest effici relatio realis, quia relatio immediate recipitur in proximo fundamento, at vero persona diuina non est capax relationis realis, aduentitiae, & temporalis. Vnde sicut esse sanctum, & gratum per gratiam vnionis, non addit humanitati physicam entitatem præter ipsam personam diuinam vnitam sed moralē dignitatem: ita etiam esse Filium Dei hoc modo, non addit realē entitatem, seu relationem præter gratiam vnionis, sed explicat illam dignitatem sub alia relatione rationis, quæ explicat ius, quod ille homo habet ex vi vnionis ad æternam beatitudinem, ratione cuius verè dicitur esse debita, & connaturalis illi.

Obiectio: Sed inferat aliquis, haec ratione ipsam humanitatem posse dici filiam Dei, sicut potest dici grata, aut beata, aut sancta: & fortasse non deerunt, qui cum Scoto sentiant, hoc non esse inconveniens. Verius tamen negatur sequela, iuxta communem modum loquendi Philosophoram, quem obseruare oportet.

A tet, relatio enim filiationis non denominat natura, sed suppositum, quod est ultimus generationis terminus: unde sicut operationes tribuntur supposito, & non naturæ, quamvis per naturam, seu in natura conuenient supposito: ita etiam est heredem, seu habere ius ad hereditatem, est propria denominatio suppositi, non naturæ, & idem est de relatione filii. Item quæ per vniōnem non fuit producta humanitas, sed assumpta, productus autem fuit Christus vt homo: est autem filius, qui producitur, non verò natura, quæ assumitur seu vnitur.

Sed quæres tandem, an ratione gratia habitualis *Dubium.*

possit etiam dici Christus in quantum homo Filius Dei. Videlicet enim ex dictis sequi, ita esse affirmandum, tum quia licet Christus fuerit sanctificatus per gratiam vnionis: tamen etiam per habitualem habuit veram sanctificationem, & proportionem, & ius ad supernaturalem hereditatem, & beatitudinem: ergo etiam ratione gratia habitualis potest dici filius Dei, non minus, quam alij iusti: tum etiam, quia secundum eam gratiam fuit suo modo spiritualiter genitus, sicut sunt alij Sancti: ergo ad eam generationem consecuta est filiationis relatio. Vnde sicut Christus vt homo dicitur filius Virginis, propter humanam generationem ex illa: ita dici poterit filius Dei, propter spiritualem generationem ex illo per gratiam habitualem. Aliunde vero obstat videtur, quia hoc videtur aliquo modo sapere errorē Nestorij, quia dicebat Christum esse filium per gratiam accidentalem. Sed hoc argumentum parum momenti est, quia Nestorius non tam errabat in assertione filiatione per gratiam habitualem, quam negando veram gratiam vnionis, & filiationem naturalē. Difficilliora videntur, quæ in principio proposita sunt, sed illa etiam statim dissoluuntur.

Nihilominus tamen dicendum est, hic posse esse quæstionem de re, vel de denominatione, & modo loquendi. Quidam rem existimat animam Christi accepisse gratiam habitualem per actionem propriam distinctam ab actione vnionis & eiusdem rationis cum actione, qua gratia producitur in quacunque anima, vel angelo: quia terminus est eiusdem rationis, & modus productionis similiter. Nam licet dicatur illa gratia habitualis debita Christo ratione vnionis, tamen physicè non manavit, seu resultavit ex ipsa personalitate Verbi unita humanitati, quæ per se, & ut sic actua non est, sed per propriam actionem fuit effecta, ut supra quæstione 7. latè probatum est. Illud autem debitum, tantum est quoddam morale ius, quatenus consentaneum est, & naturæ rei proportionatum, ut habent priorem gratiam, faciliter vnionis, posterior, seu habitualis conferatur. Et hinc sit, ex hac actione, qua producta fuit gratia habitualis in Christi anima, resultasse in Christo vt homine relationem ad Deum fundatam in ipsa gratia, quæ sit velut relatio effectus ad causam, eiusdem rationis cum relatione ad Deum, quæ resultat in homine iusto ex vi illius actionis, per quam iustus fit. Nam sicut gratia habitualis in Christo, & in nobis est eiusdem rationis, ita & hæc actio, & relatio, quæ per illam resultat. Neque enim hæc relationi obstat potest personalitas increata, quia licet de relatione resultante ex humana Christi generationi substantiali, adhuc sub iudice sit, an possit esse realis, nec ne, propter incapacitatem personæ, tamen de relationibus, quæ consequuntur actiones, passiones, aut formas accidentiales, nemo vñquam dubitauit, quin potuerint in Christo esse reales, si in aliis hominibus tales sunt: quia hæc non attingunt ipsum suppositum substantiali secundū se, sed tantum mediante natura, sicut & alia accidentia, in quibus ipsæ fundantur. Vnde non videtur dubium, quin relatio similitudinis fundata in albedine fuerit realis in Christo, sicut in aliis hominibꝫ, & similiter relatio patientis, cum patiebatur, vel calefiebat, &c.

ergo

Reffonsio.

Reffonsio.

Reffonsio.

Christus
ut homo
non dicitur
propriæ Filiū
Deitatis
habitu-

ergo idem erit de relatione fundata in gratia habitali, quæ res apertius constabit sicut seq. explicando rationem D. Tho. Addo tamē nihilominus, quamvis hæc relatio in aliis hominibus habet rationem filiationis, tamen in Christo non proprie recipere hanc denominationem, & ideo non proprie posse dici Christum ut hominem Filium Dei ratione gratiae habitualis, sed vniuersitatem. Ratio huius est, quia filio proprie significat relationem resultantem ex aliqua actione, qua per se primò producitur is, qui filius nominatur, vel ex non filio efficitur: sic enim inter homines filiatio naturalis consequitur physicam generationem, qua per se primò filius producitur: filiatio autem adoptiva consequitur actionem moralem, qua adoptatur in filiis is, qui filius nominatur. At verò gratia habitualis Christi & supponit illum esse Filium Dei per gratiam vniuersis, & licet physicè fiat per propriam actionem, tamen, cum illa gratia collata sit ratione gratiae vniuersis, non censetur per se primò fieri, sed veluti consequi alia formam, & ideo ratio inde resultans non potest proprie filiatio nominari.

Responsio ad argu-

menta.

Christus in
quantum
homo quo-
modo sit
Filius Dei.

Ad argumenta in principio posita, ad primum respondetur ex supradictis, verum esse, Christum ut hominem non posse dici Filium Dei proprie per essentiam, & æternam generationem, sicut est filius Dei, in quantum est Deus, sumendo proprie, formaliter, & specificatiue particulam illam, in quantum, ut supra explicatum est, & docuerunt expesse D. Thom. & Caiet. quæ sequenti, art. 2. ad i. & facile conuincit potest, quia Christus ut Deus, est filius naturalis per æternam generationem, & naturæ equalitatem, & identitatem, at vero ut homo non habet hanc equalitatem cum Patre, sed est minor illo, neque ut homo procedit à Patre per æternam generationem. Præterea Christus ut Deus fruicit beatitudine per essentiam, non tamē ut homo, quia ut sic non videt Deum per incrementum visionem, sed illius participationem creatam suscipit. Deniq; argumen- tum factum hoc conuincit, quia Christus ut homo non est Deus, ergo neque filius Dei in hoc sensu, Nihilominus tamen alia ratione dicim⁹, Christum ut hominem esse filium Dei per gratiam vniuersis: quia per illam effectū est, ut ipsa humilitas verd, ac propriè sit substantialis natura ipsius filii Dei naturalis, atque adeo ut huic homini debetur etiam in sua humanitate diuina hæreditas, & beatitudine, & consequenter, ut etiam in quantum homo sit filius, & hæres. Hæc ergo relatio distincta est à relatione filiationis æternæ, distinctamq; haber rationem fundandi, scilicet gratiam vniuersis, distinctumque terminum, scilicet gratiam vniuersis: de qua rē dicetur latè sicut sequenti, & ibi etiam tertium argumentum dissoluetur.

S E C T I O II.

An Christus in quantum homo sit Filius Dei naturalis, an adoptivus.

Do hie possunt & solent inquiri, vñū, an Christus simpliciter, aliud, an cum determinatione, in quantum homo, possit dici filius Dei adoptivus. Sed quia, exclusa posteriori locutione, à fortiori excludetur prior, & quia id est certum, ut dicam sicut seq. & speciale difficultatem non habet, ideo satis erit posteriori modo quæstionem tractare. In qua Durand. in 3. dist. 4. q. 1. & Balliolis ibi art. 2. simpliciter concedunt, Christum ut hominem esse filium Dei adoptivum, eamque sententiam censuit probabilem Ricard. dist. 10. q. 1. licet in contrarium magis in-

A clinet. Quo fere modo procedit Scotus ibi tam in Scriptis, quam in Reportatis. Alensis autem 3. part. quæst. 8. memb. 3. artic. 4. concedit, Christum ut hominem esse filium Dei per creationem & per generationem: negat tamen esse filium adoptiuum. Sed de filiatione omnino metaphorica, quæ est per solam creationem, nihil est quod dicamus, quia illa coincidit cum relatione creaturæ, quæ non est proprie filiatione: & eo modo, quo est, seu appellatur filatio, constat non esse adoptiuam, sed connaturalem humilitatem. Quæstio ergo est de filiatione per generationem, & de hac loquitur Durand. Cuius fundamentum est, quia gratia Christi est eiusdem rationis cum nostra, sed nos sumus filii adoptivi ratione huius gratiae, ergo & Christus in quantum homo. Et concludatur illo argumento tertio, relatio in sicut, prædicti, quia Christus in quantum homo non est filius naturalis, quia ut sic non est ab æterno genitus, erit ergo adoptivus.

dicendum tamen est, Christum Dominum in quantum hominem non posse dici filium adoptivum, sed naturalem Dei. Ita docet D. Thom. hic, & D. Thom. infra quæst. 33. artic. 3. & quæst. 43. artic. 1. & lib. 4. contra gent. cap. 4. Magist. in 3. distin. 4. & distin. 10. vbi plura refert Sanctorum testimonia: ibique cæteri Scholastici illum sequuntur. Bonavent. Albert. Tho. de Argent. Gab. Maior. Palud. dist. 4. arti. 3. ibid. Capreol. quæst. vnic. art. 3. d. argum. cont. 3. concl. Probatur ex Scriptura, & Patribus, quorum testimonia ex parte citantur in dicto Concilio, vbi inter alia adducitur illud Matth. 16. Tu es Christus Filius dei tuus, & illud Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum, Filius dei & Patrem vestrum. Vbi (ut suprà adnotauimus) loquitur Christus in quantum homo, nihilominus non vocat Patrem nostrum, sed distinguunt: Patrem meum, & Patrem vestrum: vt indicet, se non esse illum adoptivum, sicut nos. Et cæteri testimonia in principio disputationis citata eodem modo accommodari possunt, præsertim illud ad Hebreos 1. Tanto melius argumentum effectus, quanto differens pra illius nomen hereditavit. Vbi loquitur de Christo non tantum ut Deo, sed etiam ut homine, & de nomine filii: cum ergo angeli sint filii adoptivi, altiori modo Christus ut homo dicitur filius. Præterea Chrysost. Genitor Imperfecti in Matth. homil. 40. explicans verbum illud, Reuerebantur Filium meum, animaduertit, Propheta ante Christum misitos, filios fuisse adoptivos Christum vero vocari proprium filium, ut Paul. dicit ad Rom. 8. Vnde Ambros. lib. 1. de fid. cap. 9. No. 1. inquit, filii per adoptionem, ille per naturam. Idem lib. de Incarnat. dom. sacram. cap. 8. August. epist. 120. c. 4. & lib. contra Secundinum Manichæum, cap. 5. & lib. 3. contra Faust. ca. 3. vbi illa ratione vitetur, quod filius adoptivus prius est, quam sit filius, quam in trahit, & lib. 1. de confessi Euangelii. cap. 3. dicit, Paulus fuisse usum nomine adoptionis, ut inter Christum, & nos distinctionem ponere. Idem docet Irenæus lib. contra hæres. cap. 21. in verbis illis: Propter hoc enim Verbum Dei homo, & qui filius Dei est, filius hominis factus est, commissus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens, fias Filius Dei. Vbi Feuerantius intlexit, Irenæus sensibile contrarii, scilicet Christum iuxta humanam naturam adoptione euatisse filium Dei, vnde ipse illum p̄ interpretatur, ut per adoptionem, gratiam vniuersis intelligat. Ego vero alter locum Irenæi interpretandum existim, ut adopcio, non ad ipsum Christum, sed ad nos referatur. Quod (ut opinor) facile probabitur consideranti syncretè & attente totum Irenæi contextum. Paulus enim superioris tractas illa verba, Ego Dixi; Dixi; & filii altissimi omnes: vos autem sicut homines morieritis, ait, Ad eos dicit, qui non recipiunt manus adoptionis, sed contemnunt incarnationem, & in fratre, In gratia existentes Verbo Dei, quod incarnatum est, propter ipsos, & subdit, Propter hoc enim Verbum Dei, homo, & qui filius Dei,

filius hominis factus est, commissus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens, fuit Filius Dei. Non enim poteramus aliter incorruptam & immortalitatem accipere, usque ad illud, ut filiorum adoptionem perciperemus. In quibus verbis primum considerandum est, non solum non vocare Irenaeum incarnationem nomine adoptionis, quin potius illas distinguere, cum dicit, eos qui incarnationem negant, non percipere adoptionem, quia ingratii sunt Verbo, quod incarnationis est propter ipsos. Deinde ponderanda est illa causalis nota, propter hoc enim, ut cum enim dixisset, Verbum fuisse incarnatum propter nos, id est, ut nos consequamur adoptionem filiorum, causam huius reddit dicens. Propter hoc enim qui Filius Dei est, Filius hominis factus est: cum ergo concludit, ut adoptionem percipiens, fuit Filius Dei, non est sensus, Filium Dei factum esse hominem, ut ipsemet Christus adoptionem percipies, sed indefinibile ut is qui adoptionem recipit (quicunque ille sit) fuit Filius Dei, hoc enim sensu causalis haec consonat propositioni immediatae precedentis, cui adiungitur: & verba ipsa optime patiuntur hunc sensum, fine villa extorsione aut difficultate; in alio vero sensu causalis illa non recte coniungitur cum precedentibus, & continet sensum per se absurdissimum, tum quia nullus vnguam dixit, Verbum Dei fuisse incarnatum, ut Christus ipse adoptionem fieret Filius Dei, sed ut alios homines faceret Filios Dei, ut plane idem Irenaeus ibidem intendit; tum etiam quia illa locutio ad Christum relata continet sensum erroneum, quia neq; humanitas Christi est facta. Filius Dei per adoptionem, etiam si nomine adoptionis incarnationem intelligamus, sed est unita Filio Dei; neq; etiam hic homo Christus factus est Filius Dei, sed potius Filius Dei factus est Christus, ut patet ex dictis supra quig. 16. Tertio constat idem sensus ex verbis sequentibus: cum enim dixisset, Filium Dei factum esse filium hominis, ut qui percipit adoptionem fuit Filius Dei, subdit aliam causalē; non enim poteramus aliter immortalitatem accipere, nisi prius immortalitas fieret quod & nos, ut adoptionem filiorum perciperemus: ergo, sicut in hac ratione & causa reddenda, loquitur de adoptione nostra, non Christi, ita etiam in proximā praecedente, ad quam haec refertur.

Non omittam autem aduertere, haec & similia testimonia, quae ex sacra Scriptura & Patribus ad hanc sententiam probandam adducuntur, non eam sati conuincere in sensu à nobis intento, sed solum in eo quo Christus homo, & ut homo ex parte suppositi, sed potius ut hic homo, dicitur Deus, & Filius Dei naturalis, ut ex dicendis in hac, & sequenti sectione constabit. Adducuntur autem haec testimonia, ut ostendatur, Patres non agnouisse in Christo aliam filiationem, nisi naturalem, atq; adeò vel, ut hominem, nō esse dicendum filium Dei, vel dicendum esse Filium naturalem, & non adoptium.

Ad probandum hanc veritatem D. Thom. hac vtitur ratione in presenti articulo. Persona Christi, est naturalis Filius Dei, ergo Christus non potest esse filius adoptivus. Probatur consequentia: quia filatio conuenit personae, non autem natura, & id eo, si illa dicitur filatio simpliciter, & per se, non potest de eadem dici filatio per participationem: Quia non recipitur (inquit) aliquid dei participative, quod per se dicitur: Quia ratio optimè probat, Christum absolute, & simpliciter non posse dici filium adoptivum, sed naturale, quod est certissimum, non tamen videtur conuincere posita determinatione, in quantum homo, non posse adoptivum appellari, quia hoc modo optimè recipitur aliquid cum aliqua determinatione dici participative, quod simpliciter per se dicitur, ut Christus simpliciter est ens per essentiam, quia est Deus: & tamen Christus in quantum homo, recte dicitur ens per participationem, quia ut sic est creature. Idem ergo erit in filia-

Fr. Suarez, Tom. i.

A tione per se, seu naturali, & per participationem, seu adoptiuam. Neq; ad hoc videtur referre, quod filatio sit proprietas personae, nam etiam Christus ut homo est persona humana, scilicet ex persona diuina, & humanitate composita (ve supra explicatum est) ergo ut sicut capax relationis filiationis diuinæ per participationem, ergo & adoptionis. Nec modo dispuo, an haec relatio sit rationis, vel realis, haec enim controvèrsia hoc loco necessaria non est, quia non pendet ex illa veritas conclusionis, quidquid aliqui D. Thom. expoñentes conentur. Quia non est de ratione adoptionis, ut includat relationem realem, & deinde, quia (ve supra dicebam) non omnis realis relatio repugnat Christo, quia non oportet ut inhaereat iphi persona secundum se, sed solum mediante natura, ita tamen, ut denominet personam: & hoc modo non videtur inconveniens, ut eadem persona, que simpliciter denominatur filius per se, & perfectus in quantum homo denominetur secundum quid, & per participationem: sicut idem Christus absolute est beatus per essentiam, & in quantum homo est beatus per participationem.

V ergo huic ratione D. Thom. vim, & efficiaciam tribuamus addamus rationem aliam, qua Adrianus Papa, & Concil. Francofurt. vtuntur, & esse debet proprium fundamētum huius veritatis: nam de ratione adoptionis est, ut extranea persona acceptetur liberaliter ad hæreditatē: sed nihil horum habet locum in Christo etiam ut homine. Nam primo Christus ut homo, non est persona extranea, quia non est alia persona à persona Filii Dei naturalis, quia etiā si sumatur Christus, ut est persona composita, intrinsecè includit filiationem Dei naturalem, per quam constituitur in eis huius persona, & ideo sub nulla ratione potest dici, neque intelligi, neque induratione temporis, neque in aliquo signo naturæ, quod sit persona aliena, seu extranea à diuina filiatione, & ideo ex hoc principio non est capax adoptionis. Neq; etiam ex alio, quia hic homo Christus non acceptatur ad diuinam hæreditatem suscipiendam in humanitate sua acceptatione mere extrinseca, & omnino liberali, sed acceptatione quasi intrinseca, & connaturali, ac debita ratione unionis, ergo ex omnī capite est incapax adoptionis.

D Respondent aliqui, hac ratione, ad summum, probari Christum simpliciter non posse verè dici filium adoptium, non verò cum determinatione in quantum homo, quia humanitas ex se extranea est. Vnde confirmatur, nam saltem hac ratione non probatur, humanitatem non esse adoptatam: ergo nec, quod Christus secundum illam non sit adoptatus. Respondet ad priorem obiectionem negando assumptum, ad probationem (quod humanitas secundum se est extranea) dicitur, id nihil referre, quia ratio nō assumit, ad adoptionem requiri quod natura sit extranea, sed quod persona sit extranea; idq; probare non oportet, quia ex ipso nomine adoptionis, & ex conditionibus eius supra explicatis & probatis in Commentarijs articulorum D. Thomæ, probatum ac declaratum est. Quantumuis autem natura extranea sit, non reddit extraneam personam assumitem, quod recte indicavit Adrianus ille verbi. Quia alienus aliquando à Patre fuerit, aut per carnem, extraneus ab eo factus, assumptionem. Quin potius per assumptionem ipsa humanitas facta est quodammodo propria, & filatio naturalis ita est illi intime & substantialiter coniuncta, ut composita persona inde resultans, etiam ut talis est, non possit extranea censeri, immo illa ut sic ex proprijs, & ab intrinseco ius habeat ad diuinam hæreditatem etiam in assumptione naturæ, non ratione illius, sed ratione personæ cui vtitur: ergo ex eadem radice prouenit quod hic homo, etiā ut homo non posse filius esse adoptivus, quantumuis assumpta natura secundum se considerata, extranea esse videatur. Ad posterio-

Responso

P p p rem,

rem, obiectionem quidquid sit de antecedente, de quo statim dicam, nego consequentiam, quia Christus ut homo, & humanitas, non sunt omnino idem ut per se constat, quia Christus addita etiam illa determinatione, includit suppositum, quod non includit humanitas: unde ille dici potest filius, non autem humanitas: nunc vero non disputamus de humanitate, de qua statim dicturi sumus, sed de Christo ut homine: & ideo nil refert quod ratio facta de humanitate non concincat: neque enim necessaria est omnia simul & eadem ratione probari. Neq; argumentum à Christo ut homine ad humanitatem, neque est contrarium ab humanitate ad Christum ut hominem, est formalis, non enim sequitur: humanitas est unita: ergo Christus ut homo est unitus; neq; sequitur: humanitas est facta gratia: ergo Christus ut homini est facta gratia, ut sapientia est in superioribus dictum: an vero ratione materia teneat in adoptione illa consequentio, infra declarabo: vbi etiam ostendam, rationem hanc, seruata proportione, etiam in humanitate habere locum, ut ab illa excludatur adoptio.

*Dictrinus
S Thome
declaratur.*

Ex hac vero ratione sic exposta, quæ non solum efficax & fundamentalis est, sed in re etiam unica ut existimo, colligo in primis, quo sensu procedere hoc loco possit ratio D. Tho. ut recte proberet. Quod enim ait, filiationem esse personæ proprietatem, non est sensus, filiationem inesse soli supposito (ut quidam eius expoatores falsè contendunt) & non etiam natura, maximè quando illa natura non est intrinseca & essentialis tali supposito: in hoc enim sensu propositio illa, nec in Theologia, neq; in Philosophia habet aliquod fundatum, neq; veritatem habere potest, quia non solum Verbum secundum se est persona, sed etiam prout compositum humanitatis ita ut hoc compositum, vera persona substantialis sit, quæ ut composita est, intrinsecè includit hanc naturam assumptam & hanc personam seu substantiam: ergo licet filatio si proprietas persona, poterit per se primo conuenire huic personæ compositæ ut sic: ergo poterit esse non tantum in persona secundum se, sed etiam in natura, vel potius in composito ex utraque, sicut etiam generari aut concepi conuenit personæ potius quam naturæ, quamvis non persona secundum se concepiatur, sed persona composita ex substantia & natura: & ideo relatio filii, quam Christus habet ad matrem, licet personæ conueniat, non tamen verbo secundum se, ita ut illi immediate insit, aut inesse cocipiatur: estlet enim falsa conceptio, nam sicut Verbum secundum se non generatur ex matre, sed ratione humana naturæ, seu compositum ex Verbo & humanitate, ita neque Verbum secundum se refertur, sed ut componit unam personam cum humanitate: ergo nec Verbo secundum se inest relatio filiationis ad matrem, sed media humanitate, vel quatenus cum illa componit unam personam. Idem ergo erit de filiatione ad Deum, quia Christus ut homo dicitur filius Dei: nam haec etiam non conuenit Verbo secundum se, nec proxime fundatur in eterna generatione, sed in gratia unionis facta humanitatib; Dicitur ergo filatio conuenire personæ, tunc quia illam propriè denominat, tunc quia vel illi secundum se conuenit si sit simplicissima persona, vel non inest naturæ nisi ut substantia, & determinatio in aliqua persona, si sit persona composita, ut latius declarabimus in sequente tomo quæst. 35.

Ex hac autem propositione hic intellecta, colligitur ulterius, quantum ad presentem questionem attinet, filiationem ad Deum, quia Christo ut homini conuenit, non conuenire humanitati propriè & secundum se, sed per se primo conuenire huic personæ composite, seu Verbo ut substantia in humanitate, seu humanitati ut substantia à Verbo. Vnde tandem concluditur, illam filiationem non posse habere proprietatem repugnatem dignitati Verbi,

cum illud maximè respiciat, licet non nudum, sed vestitum humanitatem, & in illo proxime fundetur, licet non secundum se, sed ut communicato humanitati. Ad hanc autem dignitatem Verbi spectat, ut nullo modo possit censeri extranea vel aliena persona, non solum in propria natura, verum etiam nee in aliena, quam per assumptionem suam fecit, & faciendo suam, intrinsecè & per se fecit illi debitam diuinam hereditatem, per se ipsum deificando tam naturam; ac propterè filio talis per sonus etiam in assumpta natura, non potest esse adoptiva quæ alienam & extraneam personam resipicit, & generationem connaturalis filiationis includit.

E hoc sensu accòmodari in præsente debet aliud principium D. Thomæ, scilicet, Non recipitur, aliquid dici participatiæ, quod per se dicitur: est enim hoc maxime verum, quando prædicatum per participationem dictum includit imperfectionem intrinsecè pugnantem ei quod est per se tale, eamque imperfectionem postulat in persona secundum se: ut non potest dici Christus, etiam ut homo, persona creata, aut finita propter dictam causam: huiusmodi autem est filio adoptiva, eo quod alienam & extraneam personam requirat; & ideo non potest Christo attribui, etiam ut homini. Existimo ergo, discursum hunc in hoc sensu esse efficacem, & esse admodum conformem intentioni D. Thom. nec posse alia via & modo vim & efficaciam habere. Nam quod alii qui aiunt, fundari in hoc, quod eidem supposito duplex filatio conuenire non potest, improbable est: nam, si absolute intelligatur, plane est fallum & contra eundem D. Thomam infra quæst. 35. art. 5, ut patet in filiatione diuina & humana eiusdem Christi: imo in ipsa relatione filii naturalis idem constat, ut amplius infra patebit. Si vero non absolute, sed de duplice relatione reali intelligatur, est imperficiens: nihil enim referit ad filiationem adoptivam: sufficit enim quod sit relatio rationisimo ad aliquam filiationem naturalem id sufficiat, ut iam dicam. Non ergo ex sola unitate suppositi excludit D. Thomas duplum illam filiationem, sed ex speciali imperfectione & negatione quam filatio adoptiva includit, prout à nobis declaratum est.

Alij vero addunt, quod, licet relatio filiationis posse fit conuenire supposito, mediante natura assumpta, non tamen relatio filiationis diuina fundata in gratia sanctificante, quia gratia est tanquam noua natura adueniens quæ existenti supposito, & ab humanitate distincta: ergo si aliqua relatio filiationis ex gratia resultaret, non posset conuenire Verbo media humanitate: ergo debet conuenire ipsi Verbo immediatè & secundum se, quod repugnat. Prima consequentia declaratur, quia quando eidem supposito conuenient duæ naturæ, & vna præsupponatur in ipso & alia de novo ei vniuersi per novam actionem vel generationem, si aliqua relatio filiationis inde resultat, non potest conuenire tali supposito media natura, quæ in eo supponatur: sed media illa que de novo ei aduenit, ut si angelus fieret homo, & nasceretur ex muliere, filatio non posset ei conuenire media natura angelica, quæ in eo supponatur: sed media humana, quæ illi de novo aduenit. Sicut ergo, cum humanitas & gratia sint quasi duæ naturæ, & humanitas supponatur in persona Verbi, relatio filiationis quæ ex gratia resultaret, non posset illi conuenire media humanitate. Sed hæc ratio inefficax est, quia illud principium, in quo fundatur, verum habet in naturis, quæ non sunt per se subordinatae, ita ut vna non coniungatur supposito, mediante alia, sed utraque immediatè, ut sunt natura humana & angelica in dicto exemplo, vel si utraque vniatur Verbo: at vero gratia & humanitas non sunt huiusmodi, nam gratia non potest vniiri supposito nisi mediante humanitatem: imo neque immediatus neque alia rationes est in Verbo, nisi quia est in huma-

humanitate coniuncta Verbo: ergo quamvis ex infusione talis gratiae resultaret aliqua relatio, illa non conveniret Verbo secundum se, sed media humanitate ut gratia affecta: ergo ex hac parte non repugnaret esse talis relatio.

Respondent, quod, licet gratia ut accidens est, non posse esse in verbo, nisi media humanitate, tamen quatenus habet quandam modum formae substantialis, quia confert subiecto in quo recipitur, diuinæ naturæ participationem, ut sic immediate refertur ad suppositum; & ideo etiam in Christo sub ea ratione immediate refertur ad suppositum Verbi: relatio autem filiationis adoptiva consequitur gratiam sub hac posteriori ratione & non sub priori; & ideo in Christo eis aut refertur non potest quia oportet, immediatè conuenire supposito secundum se. Sed non est probabilior hic discursus, quam præcedens. Primo quidem, quia illa duplex consideratio gratiae est confusa, quia non tractamus nisi de hac gratia in specie, qua nunc sanctificamus, & filii Dei efficiuntur; hæc autem essentialiter est accidentes & essentialiter supponit naturam intellectualem creatam, in qua recipiatur. Ino hoc ipso quod hæc gratia est participatio diuinæ naturæ, & quodammodo eiusdem seu diuinæ ordinis, ita essentialiter postulat esse accidens, ut non posse esse substantialis natura. Secundo, quia illa forma gratiae, quatenus sanctificat, & quodammodo Deificat, habet supremam rationem formæ, qua in ea considerari potest sive vocetur accidentalis, sive aliquo modo substantialis, & tamen ut si non potest esse in Christo, nisi media humanitate: ergo etiam si inde resultaret relatio, non conueniret Verbo, nisi media humanitate. Tertio, etiæ si totus ille discursus admittatur, non potest ex eo concludi, illam relationem immediatè conuenire Verbo secundum se sed mediante ipsam gratiam, nam omnis relatio filiationis de nouo conuenienter supposito conuenit illi media natura, qua de nouo illi aduenit; ut patet in exemplo de angelo supra positio, & in filiatione humana Verbi Dei, sed in praesente gratia ut est quædam natura habens (ut ipsa aut) modum substantię de novo aduenit Verbo: ergo, sicut inde resultet relatio, illa non conueniet immediatè Verbo, sed mediante ipsam gratiam. Et quia gratia ratione suæ entitatis accidentalis non potest coniungi Verbo nisi media humanitate, vel alia natura intellectualem, ideo nec D fundare potest illam relationem, nisi prout inheret eidem naturæ.

Cōfirmatur a declaratur, nam, si fingamus (quod aliqui purus esse possibile) dari gratiam creatam substantialiem, seu, quod idem est, dari substantiam supernaturalem natura sua gratam, eamque afflum à Verbo, tunc, si qua relatio filiationis ad Deum resultaret ex illa ratione, tali naturæ, non conueniret Verbo immediate & secundum se, sed mediante tali natura: ergo, etiam si nunc in Christo resultet relatio, ratione gratiae habitualis, illa non conueniet Verbo, nisi mediante gratia, eo modo quo de facto est, id est, prout illi coniungitur media humanitate: seu (quod idem est) media humanitate ut tali gratia affecta. Consequens est, cuidens à paritate E rationis, nā sicut in praedicto casu illa supernaturalis natura substantialis esset grata dupliculo titulo, scilicet, & per ratione suæ naturæ, & ratione uniorum, ita humanitas nunc est grata hoc dupliculo titulo, & gratia quæ nunc est accidentalis non coniungitur huic supposito, nisi prout gratificat hanc naturam. Antecedens autem est cuidens, quia tunc illa natura per se & ex sua non coniungitur supposito, mediante alia natura, sed immediate: ergo relatio inde resultans, non conueniret supposito, nisi mediante tali natura, sicut nunc relatio filiationis humanæ nō conuenit Verbo, nisi mediante humanitatē; & relatio filiationis metaphoricae creaturæ ad Deum, non

Fr. Suarez. Tom. I.

A conuenit Christo ut homini, nisi mediante humanitatē. Igitur ex hac parte non repugnat, huiusmodi relationem resultare ex infusione gratiae in humana Christi natura: & haec ratione dixi sc̄riptio præcedente, secundum rem eandem relationem ad Deum conuenire Christo homini, ut sanctificato per gratiam accidentalem, quæ conuenit alijs hominibus iustis, tamen in Christo non habere rationem filiationis, quia infusio gratiae accidentalis respectu Christi, non habet rationem spiritualis generationis, sed productionis cuiusdam proprietatis consequentis priorem & substantialiæ sanctificationem. Neq; si esset filiatio, esset filiatio adoptiva, sed potius naturalis, non quidem perfectissima, & per excellentiā, sed per participationem, nihilominus tamen in suo gradu naturalis, & non adoptiva, quia gratia est Christo homini connaturalis sicut supra dicebam, si datur substantia supernaturalis per se grata, futuram filium Dei tam perfecte vel perfectius, quam sint nunci sanctificati per gratiam, ut per se constat; & tamen in eo gradu non esset adoptivus sed naturalis Dei filius, quia non conueniret illi per donum aliquod gratis superadditum naturæ, sed per se & ex natura sua. Sicut nunc filiatio illa metaphorica, quæ angelus per naturam, vel quelibet alia creatura dicitur filius Dei ratione creationis, nō est filiatio adoptiva sed naturalis in suo ordine. Quocirca (prosequendo hypothesim supra factam) si fingeremus, Verbum assumere substantialiem naturam supernaturalem, persona composita inde resultans, ut esset talis substantia, esset Filius Dei, non tantum ob gratiam rationis, sed etiam per conditionem propriam talis naturæ, quam per se primo haberet ex vi suæ productionis, & non tantum ratione unionis, tamen sub virtute ratione esset filius naturalis, & non adoptivus, quia veraq; filiatio oriretur ex principio intrinsecō substanciali & connaturali. Necessario ergo reducenda est ratio D. Thomæ, ut sit efficax, ad illud principium supra positum, & ad imperfectionem propriam & quasi specificam, seu negationem quam dicit filiatio adoptiva, ratione cuius repugnat eidem conuenire, cui conuenit filiatio naturalis.

Secundū infero ex dictis, quam vim habeant rationes aliae, quæ ad propositam sententiam probandum ab alijs Theologis afferri solent: omnes enim, aut efficaces non sunt, aut ad eam quam proposuit reuocantur. Prima est corum qui putant, de ratione filii adoptivi esse ut prius tempore sit, quam sit filius. Quod videntur sensisse Magister & Alensis citati in com. art. Sed ibi ostendi, eam conditionem non esse necessariam.

Secunda ratio, quæ præcedētem limitat, est, quia saltem necesse est, ut si quiescit filius adoptivus, prius natura sit quam sit filius: sed hoc non conuenit Christo: ergo, Ita Richardus. Sed obiecit Scotus, quia humanitas Christi, erat prius natura extitit, quam esset grata Deo, seu accepta ad hereditatem Dei. Richardus responderet, humanitatem illam prius natura fuisse grata, quam Verbo unitam, & ita Christum in nullo signo naturæ prius fuisse compositum ex humanitate, quam fuerit gratus & filius. Sed hoc non recte dictum est, tum quia supponit falsum, quia gratia habitualis non antecedit ordine naturæ rationem, sed potius subsecuta est; tum etiā quia (verè virget Scotus) ipsa humanitas prius natura extitit, quam illa gratia fuerit affecta: imo, si quia via posset humanitas Christi censeri adoptata, id esset, recipiendo prius natura gratiam habitualem ex solo Dei beneplacito, & non ex vi rationis. Nos enim ideo adoptamus, quia hoc modo per habitualē gratiam sanctificamur. Vnde Scotus argumento pressus nihil responderet, sed ait, *Quare solutionem; & aliquibus insolubile argumentum illud visum est contra prædictam rationem.*

Ego vero existimo, rationem illam, bene intellexi.

P pp 2 Etiam,

Aliorū rationes examinantes.

Primarefli-

litur.

Secunda declaratur & defenditur.

Etiam, efficacem esse, & ex illa quam superioris proposuimus manifestè sequi, & ita in dicto Concilio Francoford. sep̄d insinuari. Nam hoc ipso, quod persona quæ adoptatur in filium, est extranea, necessario sit, ut prius saltem natura sit, quam sit filius ad op̄iuus, quia adoptio additur illi ad modum accidentis extrinsecus illi aduentus, & ideo supponit subiectum circa quod fiat: & hoc modo est certa major proposicio in dicta ratione sumpta. Quam insinuat Paulinus in dicto libro Sacrofylabo col. 7. dicens. Hoc ideo proposuimus, ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptatum, qui nondum prius fuerat proprius filius adoptantis. Hanc autem conditionem ex eo inferit, quod filius adoptivus dicitur abusus & non essentialiter de eo, qui erat alienus generatione, nihilq; ei ab adoptante debebatur, sed gratia ex indulgentia in filium admissus est. Minorem etiam certissima est, quia in primis in ea non est sermo de humanitate, sed de Christo ut homo: vnde instantia quæ sit de humanitate, quod secundum se prius natura sit, quam sit grata, non est ad rem, quia ut sepe dixi, Aliud est humanitas, aliud Christus ut homo; & licet humanitas prius natura sit, quam sit grata, non tamen Christus etiam ut homo. Vnde veterius nihil obest, quod gratia habitualis posterius natura sit in humanitat, quam ipsa sit, imo & quam sit unita; quia cum in ratione illa subsumitur, Christum non prius natura esse hominem, quam filium, non intelligimus esse filium per gratiam habitualer, sed per gratiam unionis, qua potentior est ad constitutendum filium naturalem, quam sit gratia habitualis ad constitutendum filium adoptivum, ut ostensum est.

Atque ita constat, vnde sic euidentia dicta proposicio subsumpta, quia Christus non prius natura est hic homo, quam gratia unionis eius humanitatē facta sit, nam per ipsammet gratiam unionis hic homo consurgit: ergo non prius etiam natura, est hic homo, quam sit Filius Dei. Sicut enim homo purus non prius natura est gratus, quam sit Filius Dei adoptivus, ita Christus ut hic homo non prius natura est constitutus per gratiam unionis, quam sit Filius Dei naturalis. Etenim considerandum, cum dicatur, filius naturalis non prius natura esse, quam sit filius, intelligi quantum ad formam illam, per quam filius constitutus, non quantum ad relationem secundum esse in ratione filij: hoc enim modo, etiam in humanis filius est prius natura secundum suum esse absolutum, quam referatur ad parentem. Et in filio adoptio Dei prius natura intelligitur affecti gratia insula, ut est forma absoluta, quam quod ab illa resultet relatio, quidquid illa sit: solumque in diuinis contingit, filium non prius natura constitui, quam referri, quia primò & per se constituitur proprietate relativa. Cum ergo dicitur filius adoptivus prius natura existere, quam sit filius, intelligitur non solum quantum ad relationem filij, sed quantum ad formam illam sive intrinsecam, sive extrinsecam, per quam adoptatur: & è contrario, cum dicatur filius naturalis non prius natura existere, quam sit filius, intelligitur quantum ad formam, qua constituitur in illo esse, ad quod consequitur, vel resultat relatio filij. Et hoc modo nō prius natura Christus est hic homo, quam sit sanctus per ipsam unionem, & filius, etiam in quantum homo.

Quod si virgas, quia ipsam gratia unionis prius natura est in ratione substantiarū, & quasi formæ complexis quandam substantiam, quam in ratione formæ sanctificantis. Respondeo primo, hanc proprie non esse prioritatem naturarū, sed rationis tantum, præcidentis ea quæ in re nullo modo sunt diuisa, sed tantum virtualiter seu eminenter: ubi autem non est distinctio ex natura rei, nec ordo realis secundum naturarū prioritatem esse potest. Se-

cundo, etiam si mens præscindat, ipsa substantia diuinæ ex se & intrinsece intelligitur esse forma sanctificans formaliter per se ipsam & inseparabiliter, ita ut licet concipiatur à nobis ille effectus tanquam secundarius, non tamen ut extrinsecus vel aduentarius; & ideo hic homo Christus ut per illam formam constitutus, non extrinsecus sit filius, sed intrinsecus & ex vi suæ constitutionis personalis; & hoc est esse filium naturalem. Quapropter instantia de gratia habituali, quia scilicet Christus homo prius natura est, quā habeat hanc gratiam, nihil obstat rationi factæ, quia, ut dixi, Christus non constitutetur filius per hanc gratiam; quamvis constitueretur, adhuc secundum illam non esset filius adoptivus, quia non extrinsecus omnino aduenit, sed ex connaturalis Christo, non quidem ut necessarium manans ab unione, id enim necessarium non est, sed ut proueniens ab aliqua forma intrinseca, & connaturali ipsi Christo, & non ex mera liberalitate, neq; ex quacunque congruentia, sed ex quadam debito connaturalis, & intrinsecæ proportionis, adeo ut res sit miraculum, & quasi portentum quoddam & monstrum, sine gratia habituali relinquere humanitatem Verbo unitam, qui modus connaturalitatis adoptioni repugnat.

Et iuxta hanc interpretationem amplianda est maior proposicio in predicta ratione assumpta, scilicet, filium adoptivum prius natura existere quam adoptetur, non solum formaliter, sed etiam radicáliter, id est prius natura existere, quam si habeat aliquam formam, ratione cuius illi sit intrinsecè debitum & connaturale, ut illi talis filiatione conferatur. Quo sensu verissima est illa proposicio ex predicto fundamento, quod filius adoptivus est persona extranea, & ex se omnino aliena à filiatione: si autem ex se haberet vnde illi esset debita & connaturalis, non esset reuera extranea respectu talis formæ & filiationis: sic igitur Christus ut hic homo sub nulla ratione prius natura existit non filius, & ideo non potest in posteriori signo naturæ per gratiam adoptari in filium. Deniq; si argumenti vis procedat de humanitate ipsa, quia illa reuera prius natura existit, quam sit grata, tam per gratiam habitualem, quam per gratiam unionis, & quam illi sit debita alterutra ex his gratijs; fortasse, qui docent, humanitatem trahi ad existendum per ipsam gratiam unionis formaliter, consequenter negarent assumptum, quia non prius natura est, quam sit unita, & consequenter nec prius natura est, quam sit grata & deificata per unionem. Ego vero concedo, prius natura existere, quam sit grata; sed haec tenet non dixi ad adoptionem sufficere, quod aliquis prius natura existat, quam sit acceptus, vel adoptatus: sed dixi, hoc requiri: vnde, licet hoc humanitati conueniat, non sequitur adoptari, quia id non satis est ad adoptionem. Deinde ex illo principio ad summum, potest inferri humanitatem Christi non esse filiam naturalem Dei, quod verissimum est, non solum quia est incapax filiationis, eo quod non sit persona sed tantum natura; verum etiam quia de se est extranea & prius natura existit, quam finatura filii Dei. Ex hoc vero quod non sit filia naturalis Dei, vel (ut proprius dicam) quod non sit essentia naturalis Deo non sequitur esse adoptatam, non solum quia adoptari non proprie conuenit naturæ, sed personæ; sed maxime, quia inter illa duo, scilicet, adoptari, & esse illo modo naturalem, potest dari medium, ut statim dicam.

Tertia ratio ex præcedente formari potest, quia Christus, ut homo, est filius adoptivus Dei, vel id ^{Tertia 16} ut ^{ut} est per gratiam habitualem, vel per gratiam unionis: neutrum dici potest: ergo Major euidentia est, quia omnis adoptatio, etiam humana, sic per aliquam gratiam, ut gratia dicit benuolētiā & gratuitam voluntatem,

Iunctam, diuina autem, quæ perfectissima est, includit etiam aliquam gratiam intrinsecam adoptato, ab illa Dei voluntate manantem, ut in Commentarijs articulorum declaratum est, & infra item dicam: hæc autem gratia non potest alia exco-gitari, vel saltem non est à Deo haec tenus communica-ta, nisi vel accidentalis creata sanctificans, vel substantialis increata & vniuersalis. Minor quoad pri-rem partem de gratia habituali probata sufficien-ter est, quia gratia habitualis supponit in Christo debitum eius, estque illi connaturalis. Item suppo-nit iam filium per gratiam vniuersalis, & ideo non facit filium, iuxta dicta sectione precedente; & ideo nos filium adoptivum facere potest. Quod aliam partem de gratia vniuersalis probabitur latius sectione sequente, vbi ostendam, gratiam vniuersalis non esse adoptionem. Num breuiter declaratur, quia adoptio non produceit (vt ita dicam) seu non con-stituit personam, quæ per illam adoptatur, sed ad-menit illi iam alijs genitiz: sed gratia vniuersalis confi-tuit Christum vt hominem: ergo non potest per il-lam adoptari.

B Si quis autem recte consideret, tota hæc ratio n-itter in priori; ideo enim per gratiam habitualem non adoptat Christus vt homo, quia non est extraneum suppositum vel subiectum respectu gratiæ, sed quasi proprium & connaturale modo supra explicato questione septima, vel (quod idem est) quia supponit filium, qui non potest esse extraneus, nec iterum adoptione filius fieri. gratia autem vniuersalis ideo non potest esse adoptio respectu Christi, quia non respicit illum vt personam extraneam, cui adueniat, sed potius respicit illum vt personam in-trinsecem per illam resultantem.

Quarta ratio adduci solet, quia adoptio non fa-sso expendi cit inter adoptantem & adoptatum vniuem secundum rem, sed secundum affectionem tantum: vniuo autem hypothistica fecit in Christo non tantum coniunctionem affectus, sed etiam vt humanitas in eadem persona cum diuina natura conueniret: atq; ad eum vt Deus & homo una esset persona: ergo hic homo Christus etiam vt homo non est adoptatus, nam, vt dixit Concilium Francofurt. dicta epistola, Vnitas persone, quæ est in Dei Filio & filio Virginis, adoptionis tollit iniuriam. Quæ quidem ratio directè & immediata procedit de humanitate Christi; & ideo illam ex professo tractabimus sectione sequente, non enim difficultate caret. Applicata vero ad Christum vt hominem in primis supponit illud principium in prima principali ratione positum, quod ad optio versari debet circa personam extraneam, eam liberaliter ac gratuitè acceptando ad hæreditatem. Imd, si restet consideremus, illa vno secundum affectionem nihil aliud est, quam hæc liberalis acceptatio, vt in humana adoptione constat, in diuina autem altiori modo est intelligenda, vt sequenti sectione exponam. Ideo autem hæc coniunctio per libera-lem acceptationem necessariò intercedere debet, quia persona quæ adoptatur, aliena est, & ex se ex-tranea semper manet respectu hæreditatis; & ideo poterit, vt ex gratuata benevolencia ad illam admittatur. Deinde, hæc ratio immediata solum pro-bat, Christum vt hominem non esse adoptatum ad esse personale filij Dei, quia, quantumcum sumatur Christus vt homo, est vna persona cum filio Dei: non vero probat illa ratio per se sumpta, Christum vt hominem non esse adoptatum ad æternam beatitudinem, quia, si supponeremus, non obstante vnitate personæ Christi Dei & hominis, Christum vt hominem, neg. esse beatum neq; habere intrinsecū aliquod ius ad hæreditatem illam, vt pote si fingamus, nullo modo esse illi debitam ratione vniuersalis, tunc reuera non repugnaret hæc adoptio ad illam hæreditatem cum vnitate personæ Dei hominis, quia licet quoad vnitatem personæ esse realis vnu-

Fr. Suarez. Tom. I.

A & non tantum affectua inter humanam & diuinam naturam, & personalis vnitatis inter Deum & hominem: tamen quantum ad acceptandum Christum vt hominem ad beatitudinem, esset inter Deum & Christum vt sic vnuo tantum affectua, quia neque Christus vt homo ex se haberet ius ad illam hæreditatem, vt supponitur, neque ad illam admittetur, nisi per extrinsecam Dei benevolentiam, & infusione accidentalium donorum, quo modo alii homines adoptantur.

V ergo ratio prober necessario addendum est illud fundamentale principium, quod Christus, etiam vt homo, non est persona extranea respectu hæreditatis æternæ; quia si talis esset, quamvis alioquin haberet realem vniuernitatem vel vnitatem cum Deo, posset ad illam hæreditatem adoptari. Sicut in ad-optione humana, etiam si nepos sit sanguine coniunctus aucto, adoptari potest ad hæreditatem vt filius, quatenus sub talioratione extraneus est, & ab illa hæreditate alienus. Vnde sit, non obstante coniunctione sanguinis vel alia reali vniione, posset adiungiri alia vnuo affectua respectu hæreditatis, quæ si non sit debita, nec cum priori vnuione ex natura rei necessariò coniuncta, veram habebit rationem adoptionis. Igitur non potest hæc ratio esse efficax fine prima, eiq; adiungendum est hoc principium, quod ius ad æternam hæreditatem necessario con-sequitur in assumptiona natura ex hypothesi vniione, fine quo non video quomodo possit efficaci ratio-ne à Christo vt homine excludi filiatio adoptiva. Nam quod quidam aiunt, etiam gratia, & gloriæ non essent Christo debita ratione vniuersalis, non posse ratione illarum adoptari, vel filium esse adoptiuum, quia gratia (inquit) est perfectio humani-tatis, filiatio vero pertinet ad suppositum secundum se. Hoc (inquam) non est consequenter dictum, & ratio illa facit est in superioribus impugnatum est ostensum, beatitudinem æternam, cum in opera-tione consistat, & ius ad illam, non minus pertinere ad suppositum quam filiationem, virumque au-tem mediante natura vt gratia affecta. Item posita illa hypothesi, Christus vt homo non esset filius per gratiam vniuersalis, quia non esset hæres ex vi illius, ergo indigeret benevolencia extrinseca, & per solam illam, seu gratiam ab illa manantem haberet ius ad beatitudinem, hoc autem est esse filium ad-optiuum.

Quinta ratio addi solet in hunc modum, nam **Quinta ra-tio minus effectiva.** humanitas Christi non est adoptata: ergo nec Christus vt homo est adoptatus, & consequenter nec filius adoptius. Antecedens probabitur ex professo infra sect. 4. consequientia vero probatur, quia si cu-t Christus non potest dici homo, nisi ratione na-turæ humana, ita nec potest dici adoptatus, nisi ratione naturæ adoptatæ. Hæc vero ratio proprie & in rigore sumpta, efficax non est, quia vel conse-quentia non est formalis, vel plane in tota ratione petitur principium, nisi aliqua via ad fundatum à nobis positum reducatur. Cum enim sumitur, hu-manitatem non esse adoptatam, aut est sensus non esse id quod propriè adoptatum est, aut non esse rationem, qua mediante Christus vt homo adoptatur, vel (vt ita dicam) non esse coadoptatam cum Christo vt homine. Primus sensus videtur esse propriissimum illius antecedentis, quod in eodem sensu verissimum est, vt citato loco ostendam; tamen consequentia non recte infertur, quia etiam in pu-ro homine humanitas non adoptatur, neque à Deo neque ab homine: & in vniuersum (vt dicta sect. 4. ostendam) humanitas non est capax adoptionis, donec personata sit: & tunc iam non est ipsa quæ adoptatur, sed homo, quamvis per ipsam seu in ipsa adoptetur; & illa etiam possit aliquo modo dici co-adoptari, quando homo adoptatur. Quod à hoc etiam modo antecedens illius rationis intelligatur

R pp 2 iuxta

lætæ posteriorum sensum supra positum, est quidem illud etiam in eo sensu verum, sed inutile ad probandum conclusionem intentam; nam, vel supponit illam, vel ex illa probandum est. Si enim humanitas Christi adoptari non potuit concomitans (vt sic dicam) ideo est, quia Christus ut homo adoptari non potuit, nam humanitas non coadoptatur, nisi cum homo adoptatur. Et similiter, si Christus non fuit in humanitate adoptatus, id non potuit ex humanitate provenire, nam ipsa, quantum est de se, adoptabilis est, vt quo (vt sic dicam) Quod si in Christo non potuit eam rationem exercere, est ratione personæ quæ omnem naturam sibi personaliter coniunctam, reddit incapacem adoptionis. Hoc tamen non aliunde habet, nisi quia non est persona extranca aut aliena non solum secundum se, sed etiam vt virtus cuiuscumque naturæ.

B Nec solum quoad esse substantiale & personale, sed etiam quoad diuinam hæreditatem, vt participabit in alii sumpta natura. Hoc enim, vt dixit, semper addere oportet, vt cōcludatur intentum; quia alia ad summum probabitur, Christum ut hominem non esse adoptatum ad esse personale Verbi, de quo fere nulla est inter Catholicos controvèrsia, sed de adoptione ad hæreditatem æternam. Vnde, licet denius, humanitatem non esse adoptatam ad uniuersum hypostaticam, adhuc superest quæstio, an Christus ut subsistens in ipsa sit adoptatus ad hæreditatem æternam.

C Sextam rationem nonnulli viri docti addunt, quia filatio adoptiva dicit respectum ad totam Trinitatem: sed Christus, in quantum homo, non potest dici filius Trinitatis: ergo nec potest dici filius adoptivus. Major constat ex D. Thoma hic articulo secundo, vbi probat, adoptare filios esse opus totius Trinitatis. Et est per se manifestum, quia est opus ad extra. Minor probatur, quia alias Christus in quantum homo esset filius Spiritus sancti, & filius sui ipsius, quod est contra Concilium Toletanum, & Augustinum. Sed hæc ratio, si efficax esset, non solum probaret Christum ut hominem non esse filium adoptivum, sed etiam nullo modo esse aut vocari posse filium Dei, nec naturalem neq; vila alia ratione, quod est falsum probant omnia adducta in hac & præcedente sectione, & ipsim per quæ ratione vtuntur, concidunt, Christum ut hominem esse filium Dei naturalem ob gratiam uniorum, in quo, vel non consequenter loquuntur, vel (quod potius existimo) non loquuntur de Christo ut homine eo sensu quo nos loquimur, scilicet designando formaler humanitatem, vt id in quo conuenit Christo talis relatio, sed designando rāntum suppeditum actu humanitati vñitum. Sed si in hoc posteriori sensu loquuntur, sine causa ipsim negant esse de se, Christum ut hominem non esse adoptivum, sed naturalem filium, nam oppositum est aperta hæresis Nestorianæ & Fœliciana, damnata in Concilio Francoford, ut dicam sest. sequente. Igitur loquendo in priori sensu de Christo ut homine, ut loquimur, quaecumque ratione dicatur esse filius Dei, siue naturalis, siue adoptivus, siue per gratiam, necessario dicendum est, sub ea ratione non dicere relationem ad solam primam personam Trinitatis, sed ad Deum ut Deum, & consequenter ad tres personas ut sunt unus Deus. Probatur, quia Christus ut homo non est filius ex vi generationis æternæ ut sic, sed ex eo, quod filatio quam habuit per generationem æternam communicata est & virtus humanitatis, nam ex eo factum est, vt hic homo in ipsa humanitate sit sanctus ex vi unionis, & habens ius ad hæreditatem Dei in ipsa humanitate participandam, sed quod illa relatio filiationis æternæ communicata sit & unita humanitati, est opus totius Trinitatis; ergo relatio filiationis, quæ hinc proxime resultat, & ad Trinitatem ut est unus Deus ad extra operans.

A Et confirmatur ac declaratur, quia Christus ut homo non est genitus ab æterno, sed factus in tempore: ergo, si aliqua relatio filiationis in eo vt sic resultat, non est æterna, sed temporalis: omnis autem temporalis relatio ad Deum, fundata in actione, est ad totam Trinitatem, vñus unus Deus, quia omnis actio, & effectus ad extra, communis est. Tandem Christus ut homo habet beatitudinem à tota Trinitate: ergo ab eadem habetius ad illam hæreditatem prout intelligitur prius natura esse, quæ esse beatus: sed ratione huius iuris dicitur filius in quantum homo, vel saltem à posteriori inde rectè colligimus esse filium: ergo sub ea ratione relatio filii est ad illum à quo effectiva habet hunc, seu radicem eius, quæ est hypostatica vñio. Denique hoc etiam confirmant & persuadent quæ superiori sectione dicta sunt in solutione ad primum.

D Imo aliqui putant, hoc esse definitum ab Adriano Pape, cumque hoc modo exposuisse illa verba March. 3, & 17. Hic est Filius meus dilectus, &c. dicta scilicet esse, non tantum à prima persona, sed à tota Trinitate, ad Christum ut hominem: sed quoniam Adrianus Papa ex illo verbo Complacuit colligat, totam Trinitatem comprehendit, quia in homine Christo tota complacuit Trinitas, non tamen dicit dictum illud referri ad totam Trinitatem, neclouquitur de Christo ut homine eo sensu quo nos loquimur, sed in alio suprà declarato, scilicet ex parte suppositi, vnde non est hac mens definitionis eius: quæ omnia in sequente sectione latius declarabuntur. Possumus autem probabiliter ad hoc siadendum induci verba Christi Domini, Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum, & patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum, iuxta expositionem insinuaram sicut p̄dictum. Nam, licet probabile sit, Christum loqui ad Patrem primam Trinitatis personam, tamen certum videatur loqui de se ipso ut homine; alioquin non vocaret Deum suum. Sicut ergo esse Deum Christi ut hominis non conuenit soli prima personæ, sed huic Deo, & omnibus tribus personis quatenus sunt unus Deus; ita illa appellatio & relatio Patris, que tribuitur prima personæ respectu Christi ut hominis, non est propria eius, sed conueniens Deo ut sic, licet specialiter ei approprietur, & attribuatur proper specialiæ autoritatē originis, quam habet respectu Christi etiam Deus est. Sicuten sepe Christus in Euangeliō, loquens ad Patrem per respectum ad se ipsum ut hominem, ei attribuit, quod commune habet cum ceteris personis, ut est illud Ioan. 14. Sicut mandatum dedi mihi Pater, sic facio, & scipiebat Scio, Ambrosius lib. 10. in Luc. & lib. 1. de fid. ad Gratianum, cap. 6. aliter hunc locum intellexisse, dicit enim in verbo illo, ad Patrem meum, loqui Christum ut Deum, in illo autem, Deum meum, loqui Christum ut hominem. Quæ exppositio est etiam probabilis, & facile sustineri potest: sed alia non est currejatur, quandoquidem vterque respectus potest in Christum, ut hominem conuenire, & Christus eo loco, eodem tenore verborum de se ipso sub virto respectu loquitur. Denique quatenus Christus ut homo est creatura, & aliquid non ab æterno genitum, sed in tempore factum à Patre, illum vocat Deum suum, sicut & est Deus noster quatenus nos creamus: ergo idem Christus ut homo, quatenus a Deo est sanctificatus per gratiam unionis, & per illam habet ius ad gloriam, potest vocare Deum, patrem suum multo altiori & eminentiori ratione, quam nos, quatenus sumus ab illo sanctificati. Hęc ergo relatio non est ad solam personam Patris, sed ad Deum ut sic, & ad tres personas ut sunt unus Deus.

E Neq; in hac veritate, quod ad rem attinet, potest esse difficultas aliquid momenti: nam Concilium Toletanum, & D. August. in sensu longè diuerso loquuntur: Concilium enim Toletan. XI. in confessione dei expressè loquitur de Christo quoad generationem

neri humanam, sicut enim ait, Non tamen Spiritus sanctus pater credendus est filii pro eo, quod Maria, eodem spiritu sancto obumbrante, concepit. Et eodem sensu locutus est August. praesertim in Enchirid. cap. 38. sic enim ait, Nunquid ideo dicturi sumus, patrem hominis Christi esse Spiritum sanctum, ut Deus Pater Verbum genuerit, Spiritus sanctus hominem, ex qua virga, substantia Christus unus esset, & Dei Pater filius secundum Verbum, & Spiritus sancti filius secundum hominem, quod quasi cum Spiritu sancti tanquam Pater eius ex matre Virgine genuisset. Quia hoc dicere audebitur. Et c. 39. reddit rationem dicens. Non quicquid de aliqua re nascitur, continuo eiusdem rei filius nuncupatur. Quid varijs exemplis confirmat, & est per se sat clarum, quia non omnis causa efficiens, pater propriè appellatur: quāuis ergo Spiritui sancto attribuatur efficiētia Christi ut hominius quoad conceptionem mirabilem ex matre, non tamen ex ratione potest Spiritus sanctus pater Christi vocari, quia non illam effectus per modū naturalis generationis, sed alio superiori & altiori modo. De filiatione ergo & paternitate humana loquantur hi Patres, nō de filiatione diuina, que fundatur in gratia unionis, & speciali sanctificatione ab ea proueniente, de qua non meminerunt. Veruna est, in lib. 2. de Trin. cap. 10. generalium locutum esse Augustinum: probat enim, voeum illam, Tu es filius meus dilectus, non nisi de Patre posse accipi, quia Iesus Spiritus sancti filius, aut etiam suus filius creditur, aut intelligentia potest. Et similiter probat Christum non potuisse dicere illa verba, Pater clarificat filium tuum, nisi Deo Patri tantum, non Spiritui sancto, cuius non est filius. Nam ut illa ratio sit efficax, & exppositio necessaria, necesse est intelligi de omni filiatione Christi ut hominius ad Deum.

Quapropter addo, quod, licet in re Christus ut homo habeat hanc filiationem, tamen in modo loquendi, non potest simpliciter & absolute dici filius suis seu Verbi, quia in huiusmodi locutione absolute dicta denotatur distinctio personarum: vnde qui sic loquitur, Christum dividit, sicut supra etiam dicebamus ob hanc causam Christum non posse dici absolute sibi subditum, aut Deum sui ipsius, quāuis certum sit, ut hominem esse & dici posse sibi subditum ut Deo. Respectu autem Spiritus sancti, quāuis cesseret pre dictum inconveniens, cum inter Christum & Spiritum sanctum sit distinctio personarum, nihilominus simpliciter non est ita loquendū, Christus est filius Spiritus sancti, ne duo Christi patres videantur afferere, ut Concilium Tolet. XI. cit. loco dixit, id est, ne secundum divinitatem videamus afferere, Spiritum sanctum esse patrem Christi: nam filio Christi simpliciter & absolute dicta, & praesertim si addatur filio naturalis, est ipsa filatio eterna, pro ut haber esse per eternam generationem. Et ob eandem causam, etiam cū illa determinatione, in quantum homo, non est dicendus Christus filius sui aut Spiritus sancti, nisi etiam ex parte predicatorum addatur determinatio secundum gratiam unionis, & maxime quia in illa reduplicatione, in quantum homo, magis in indicatore generatio corporalis, quā spiritialis per gratiam unionis. Atq; hinc à fortiori constat, Christum non posse dici ab solitè filium Trinitatis, quia Trinitas tres personas comprehendit, vnde si Filij & Spiritus sancti non potest dici filius, nec Trinitatis poterit. At vero respectu Dei absolute optimè diei potest Christus cōnaturalis filius, tā simpliciter, quam in quantum homo, & siue intelligatur ratione eterna generationis, siue ratione unionis, quia nomen Dei est de se indifferens ad personam Patris, & Filii, vel Spiritus sancti, sicut etiam absolute dici potest Christus habere Deum, qui distinctio in ea locutione inclusa, sufficienter saluat in persona Patris: est autem prudens confilium, quādo in subiecto ponitur Christus cum illa determinatione, in quantum homo; addere etiam in predicatione, esse filium

A Dei naturalem per gratiam unionis, vt omnis equum uocatio & erroris suspicio auferatur.

Sed obiciet tandem aliquis, quod haec filatio Christi ut hominius ad Deum, prout à nobis explicata est, in propriissimè dicatur filatio naturalis, cu superiorens vix nomen filiationis mereatur. Primo, quia filius naturalis non est, nisi qui per naturalem generatio-

Prima.

nem naturam accipit à Patre, sed Christus ut homo, nec per naturalem generationem procedit à Deo, vt supra de humana eius conceptione dicebamus, & de ipsa unione hypothistica collat, non posse dici na-

turellem generationem, vel per eam accipere vel

participare Christum ut hominem naturā diuinam: ergo non potest dici naturalis filatio, quæ per hanc

Secunda.

unionem conuenit. Secundo magis distat haec filia-

tio à vera & propria filiatione naturali, quam distet ab adoptiva, sed propter differentiam, quam habet ab adoptiva, negatur esse adoptiva: ergo ob eandem causam negandum est esse naturalem. Consequen-

tia patet à paritate rationis. Maior autem probatur quia magis distat beatitudine animæ Christi ab essen-

tiali beatitudine diuinitatis, quā à beatitudine cuiusvis pura creatura, id est, magis ab illa exceditur, quam ipsa relata supererit. Et similiterius q; Christus ut homo haber ad hereditatem, multo est inferioris rationis respectu iuris, quod habet in quantum Deus, quam si iesus filius adoptivus respectu iuris Christi ut hominius: talis autem est filatio, quale est hoc ius.

Quo circa, sicut inter gratiam creatam sanctificantem, & diuinitatem per essentiam inuenita est sanctificatio quedam media, quæ est per gratiam unionis, ita non est inconveniens inueniri filiationem mediā, quæ nec sit adoptiva, nec naturalis, sed di-

Tertia.

catur per gratiam unionis. Tertiō, quia alias sequitur esse in Christo duas filiations naturales ad Deum & tertiam ad Matrem, quod, ut iudicetur absurdū, satis est esse inauditum: duas autem tantum haec nus audiimus in Christo natiuitates: unam ex Patre, & alteram ex Matre, & duas tantum filiations naturales, unam ad Deum, alteram ad hominem. Vnde hic virgere possimus argumentum ab autoritate negare, quo Concilium Francofordiense pro-

bat, Christum non esse dicendum filium adoptivū, quia nunquam in Scriptura sacra scilicet appellatur, cum tamen de filiatione eius frequens fiat mentio: sed similiter nunquam vocatur filius naturalis in sensu à nobis exposito, sed solum ratione eternæ generationis, & respectu primæ personæ Trinitatis: imò ipsummet Concilium Francofordiense quod expensis tractavit de hac filiatione Christi ut hominius, nunquam eo modo, quo nos illam explicuit, sed tantum ex parte suppositi, quod per generationem eternam à Patre procedit: ergo non solum falsum, sed & periculosis videtur, alium modum filiationis naturalis in Christo ut homine introducere. Quartō, Quarta,

quia alias si persona Patris vel Spiritus sancti incarnata esset, verè dici posset filius Dei naturalis, in quantum homo, quod non est minus inauditū & absurdum: sequela pater, quia in illo homini fuisset idem fundatū filiationis naturalis, scilicet gratia unionis. Et confirmo tandem, quia etiam videtur se, qui Virginem Mariam dicendam esse filiam Dei naturalem, quia gratia significans, non est illi omnino gratis data, sed ex quadam debito ratione diuinæ maternitatis, sicut Christo dicitur, data ex debito gratiae unionis.

Hæc argumenta ostendunt quidem sententiam Reponso, à nobis expositam non esse omnino certam, neque rem ad fidem pertinentem, ut latius dicam sectio-

ne sequente: non tamen admodum urgent contra illius veritatem, magisque impugnant locutionem seu vocem naturalis, quam rem ipsam. Imò, si quid

concluderent, non solum probarent, Christum ut

hominem, non esse filium naturalem Dei, sed omnino non esse filium Dei. Quod tamen nemo Catho-

licus

P pp. 4

Ad primam. licus autem prudens negare audebit, ut satis videtur se-
cundum etiame præcedente probatum. Igitur ad primum,
quod attinet ad nomen filii, quamvis secundum physi-
cam & rigorosam proprietatem solum dicatur de
eo, qui ex vi originis in natura vivente simili est
principio à quo procedit, certum est tamen, secun-
dum quandam analogiam, & proportionem exten-
di ad significandum cum, qui ius filii imitatur aut
participat in ordine ad hereditatem paternam. Qua-
ratio filiationis tantò erit perfectior, quād hoc ius
fuerit excellentius, & maximè si cōiunctum fuerit
cum vera & reali processione eius, qui filius nomi-
natur, ab eo, cuius dicitur filius. Fatum urigitur,
Christum ut hominem in eo sensu quo loquimur,
feliciter, formaliter specificando naturam humanā
non dici filium Dei cum eo rigore & proprietate,
quo dicitur filius secundum naturam diuinam, quia
in quantum homo est minor Patre, vnde non est ei
æqualis nec in natura similitate: dicitur ergo filius se-
cundum analogiam rationem, quia per ipsam
filiationem naturalem, etiam in quantum homo,
sanctificatur, & ius habet ad diuinam hereditatem,
etiam in humanitate, seu per humanitatem obtinē-
dam, quæ ratio filiationis, licet non sit tam propria
& perfecta, sicut est ipsa filiatione æternæ secundum se
est tamen perfectior, quam sit filiatione hominum &
angelorum per gratiam iustificantem, ut satis ex se-
tione præcedente constat.

Quod autem spectat ad denominationem *natu-
ralis filij*, constat ex philosophia posse multis modis
naturale dici, atque ita posse in eo termino laborari
in equiuoco, inter alias verò acceptiones una & sa-
tis Theologica est, quæ *naturale* dicitur id, quod est à
natura congettum, & maximè quando, id est, ex vi
conceptionis seu productionis, & ab aliquo princí-
pio intrinseco, quorum verissime dicitur Christus
etiam ut homo, naturaliter sanctus, iuxta verbum
Angeli, Lut. 1. Quod est tenaciter *Sanctum*, vocabitur
filius Dei. De qua acceptione & alijs dictum est suprà
q. 2. art. 12. Hoc ergo modo recte dicitur Christus ut
homo filius Dei naturalis per gratiam vniōnis non
solum, quia à principio sua conceptionis habuit hæc
filiationem, id enim ad proprietatem locutionis nō
sufficit (alias etiam B. Virgo est filia Dei naturalis,
& angeli similiter) sed quia ita habuit à principio, vt
ipsa vniōnis gratia intrinseca illi fuerit, quia per
illam, quasi formaliter, constituitur hic homo Christus,
ut Christus est, & rursus quia ex vi eiusdem vni-
ōnis habet illam sanctificationem & illud ius ad her-
editatem æternam, à quibus filius denominatur.
Ad primam ergo obiectionem absolutè potest ne-
gari maior propositio, si in sensu inclusivo intelligatur,
scilicet non esse alium modum naturalis filiationis
præter eum, qui est per naturalem generationem.
Si verò sit sensus non exclusivus, sed indefinitus, sic
neganda est consequentia, quia argumentum pro-
cedit ex puris particularibus. Denig' si sensus sit, il-
lum modum filiationis, qui est per naturalem genera-
tionem, & communicationem eiusdem omnino
naturæ, esse potissimum, & comparatione illius, sic
concedo, Christum ut hominem non esse filium na-
turem illo perfectissimo modo.

Quod si virget aliquis, nam, si illa filiatione non est
omnino perfecta, erit per participationem, & conse-
quenter, iuxta rationem D. Tho. hic, non minus re-
pugnat Christo ut homini, quam filatio adopti-
ua, quia repugnat, aliquid dici de eodem per essen-
tiā, & per participationē. Respondetur in primis,
quod ad rem attinet, non esse æqualem rationem,
quia adoptio, ut dixi, includit negationem omnis
filiationis naturalis: filatio autem naturalis per gra-
tiam vniōnis, non excludit eadem persona filia-
tionem naturalem per generationem æternam, sed
solum excludit illam secundum tamē naturam.

A Quod verò attinet ad vim rationis D. Tho. iam su-
pra explicui, illud principium non posse vniuersali-
ter intelligi de quacunq' ratione participata, sed de
illa quæ includit specialem negationem repugna-
tem vniōni hypostaticæ, seu supposito inreteato se-
cundum se. Adde verò deinde ad rem magis expli-
candam, dupliciter posse esse aliquam filiationem
diuinam per participationem: uno modo, quia for-
ma, vel quasi forma, in qua proximè fundatur, talis
filiatio adoptiva est per participationem, & id est re-
pugnat personæ in creaturæ sub quacunq' ratione con-
sideratur: & filiatione naturalis, de qua nunc agimus,
non est hoc modo per participationem, sed per gra-
tiam vniōnis, quæ quantum ad aliquid increatam est,
ut suo loco diximus. Alio ergo modo dici potest filia-
tio per participationem non quantum ad for-
matam, in qua proximè fundatur, quia illa increata
est, sed quantum ad modum recipiendi (vt sic dicam) sanctificationem, & ius ad hereditatem æter-
nam à tali forma, qui est medio aliquo modo vni-
ōnis creato, & participato: & huiusmodi filiatione per
participationem non repugnat conuenientem simili-
cum perfectissima filiatione per essentiam in eadem
persona, secundum diuersas naturas: quia neque in-
clusa, & aliquid repugnans in creaturæ personæ, neque
excludit vniōni hypostaticam, imo illam in-
secè excludit.

B Ex his facilis est responsio ad secundum, in tigo-
re enim solum probat, hanc filiationem & non esse dum
naturalē in eo sensu quo filiatione per essentiam seu
per naturalem generationem talis dicitur, & posse
etiam hanc filiationem vocari per gratiam vniōnis,
non verò inde sequitur non vocari propriæ natura-
lem secundum alias rationes & considerationes
nam & ipsa gratia vniōnis, naturalis dicitur, gratia
quidem respectu humanitatis, cui gratia conceditur
naturalis verò respectu Christi, qui in suis intrinse-
cis principiis quibus constituitur, illam includit. Ut
verò argumentum illud clarius, quod omnia dis-
soluat, declaranda magis est illa proprietas inter
hanc filiationem naturalem per gratiam vniōnis
comparata ad filiationem naturalem per essenti-
am, & filiationem adoptiūam, inter quas medium
quodammodo locum tenet, quatenus hanc superat
& ab illa superatur. Comparari ergo possunt vel
forma ipsa, quæ est proximum filiationis, & iuri
hereditarij fundamentum: vel in iure ipso, & modo
obtinēdi, vel participandi hereditatem: quod hoc
ergo posterius maiorem quidem affinitatem habet
hæc filiatione per gratiam vniōnis cum filiatione ad-
optiūam, quam cum filiatione per essentiam, ut argu-
mentum propositum conuincit: at verò quod illud
prius multo major est propinquitas huius filia-
tionis ad filiationem per essentiam, quam ad ado-
ptiūam, quia proxima ratio eius est ipsam filatio
in creatura, quamvis non secundum se, sed ut humani-
tati vniā: & quia ratio & modulus filiationis ut dicitur
posit naturalis, maximè sumitur ex forma, in qua
fundatur, & ex intrinseca connexione vel vniōne
aut identitate quem talis forma habet cum persona
cui talis filiatione conuenit, id est hæc filiatione merito
naturalis dicitur, & nullo modo ad optiūam: quia for-
ma illa, tota p' eius dignitas, cōnaturalis est tali per-
sonæ, & nullo modo per adoptionem seu intrinse-
cam benevolentiam ei conuenit.

C Ad tertium responderetur, filiations naturales pro-
prias, ac fundatas in propriis nativitatibus & gene-
rationibus tantum esse duas in Christo Domino,
scilicet, humanam & diuinam, & has esse de quibus
Sancti communiter loquuntur, nullum tamen esse
in conuenienti p'zter has considerare in Christo ali-
am filiationem per gratiam vniōnis, quæ secundum
aliam considerationem, naturalis etiam dicitur, ut
explicimus. Ut hoc autem amplius declaretur, &
argu-

argumento etiam ab autoritate negatius clarius satisfiat, aduerto, duplicit nos loqui posse de his filiationibus: uno modo quantum ad ipsum respectum prædicamentalem, seu quasi prædicamentalem, qui dici solet, *sic ad*, & secundum hanc rationem nullum est inconveniens admittere in Christo tres respectus, unum realem ad Patrem, quem habet in quantum Deus genitus est; alium, quem ut homo genitus habet ad matrem, sive illa rationis sic, sive realis, alium quem ut homo sanctificatus per gratiam unionis & hæres vita æternæ habet ad Deum sanctificatorum suum, qui tres respectus possunt nomine filiationis naturalis nuncupari, ut de duobus primis per se constat & de tertio scilicet à nobis declaratum est. Hec vero confidatio nimis est philosophica & Scholastica, multumq[ue] habet de nostra rationis præcisione ac consideratione, præfertim si aliquis ex his respectibus tantum rationis sit, ut reuera esse diximus: & propter hanc causam raro aut nunquam inuenitur hæc trimæbris diuino, præsertim apud sacros autores. Alio modo possumus loqui de his filiationibus, quantū ad formas, & origines seu productiones, in quibus fundantur, seu ad quas consequuntur prædicti respectus, & hoc modo in re tantum sunt due filiations naturales in Christo, & duas generationes secundum duas naturas ex quibus constat, quamvis secundum rationem & præcisionem nostram, una earum posset duplicit considerari, ut inde cōsurgat triplex ille respectus supra declaratus.

Sie ergo filiatio naturalis in Christo secundum rem vna eademque est, tamen illamet ut constituit personam in natura diuina subsistentem & ab æternō genitam à Patre, est filiatio naturalis per essentiam: ut vero quia si formaliter sanctificatur naturam sibi unitam, redditq[ue] h[oc] hominem hæredem diuine hæreditatis, in ipsa etiam humana natura ut sic fundatur alium respectum filiationis naturalis: & hoc modo filiatio ipsa naturalis secundum rem sumpta, ratione & munere distinguere à nobis licet in se vna sit, in filiatione autem humana non est hæc duplex consideratio: & ideo omnino vna tantum est. E contrario vero accidit in productione seu origine, nam origo æterna Filii Dei à Patre, & re & consideratione vna tantum est, quantum ad præsens spectat: producitur autem Christi, ut homo est, quamvis in re sic vna, duplitem tamē habet considerationem: in illa enim productione non tantum consideratur effectio seu formatio humanitatis, sed præcipue unitio totius humanitatis ad Verbum, per quam hic homo Christus resultat: hæc ergo actio duplicit considerari potest, primo, quatenus præcisiter terminatur ad hoc ut Deus ex muliere concipiatur; fiat homo: & vt sic fundat relationem filiationis humanae in ordine ad matrem, vel relationem effectus ad causam in ordine ad Deum efficientem: Secundò potest illa actio considerari, ut per eamem sanctificatur humanitas: & conferatur huic homini: ius ad diuinam hæreditatem. Sicut enim in superioribus dicebamus, personam Verbi ut terminant dependentiam naturæ humanae in subsistendo, distinguiri ratione à se ipso ut est forma sanctificans humanitatem, ita etiam actio eadem quatenus est producitur huius hominis in ratione eiusdem personæ subsistentis in natura humana, ratione distinguitur à se ipso, quatenus est actualis huius hominis sanctificatio. Et sub hac posteriori ratione fundatum respectum filiationis naturalis, quem Christus ut hominem ad Deum habere dicim⁹. Atq[ue] ita constat, quomodo in Christo secundum rem tantum sit duplex filiatio, & duplex origo, & quomodo secundum rationem & considerationem nostram triplex distinguatur. Constat etiam eur sancti in communione modis duplicit tantum filiationis & naturalitatis Christi meminerint, quia loquuntur secundum rem, & non secundum considerationem & præ-

cisionem nostram. Constat denique cur agentes de filiatione Christi naturali, semper eam explicent per respectum originis, equalitatis, ac perfecte similitudinis ad Patrem ex vi æternæ generationis, adiungentes ei humanitatem hypotheticè unitam, quia secundum rem verè non est in Christo alia filiatio, & sanctitas ac ius ad diuinam hæreditatem, quod in humanitate potest intelligi, ab hac filiatione quasi formaliter prouenit, media vniione, & totū fundatur in infinita dignitate illius filiationis, & ab illa omnino inseparabilis est sanctificatio humanitatis, supposita eius vniione, & idēc totus hic respectus filii naturalis, quem Christus sub vtraius natura subſtens habet ad Deum, per modum vniuersi communiter declaratur, & vnius fere cum alio confunditur, non tantum propter unitatem persona, nam hoc modo etiam filius hominis, & filius Dei, vnu tantum est filius, nec propter solam similitudinem vocis, nam hec eam non sufficeret, sed propter unitatem & identitatem formæ sanctificantis Christum ut hominem cum ipsam filiatione naturali & per essentiam Christi ut Dei.

Ad quartum, quidam grauis autor referens opinionem quorundam Theologorum afferentium, si Spiritus sanctus assumere humanitatem, cum ut hominem fore filium Dei per gratiam habitualem, dicit sibi vehementer displicere, quia neq[ue] esset (inquit) filius naturalis. Neq[ue] adoptiu⁹: & hanc posteriorem partem latet probat: priorem autem dicit esse manifestam, quia habitualis gratia non sufficit filium Dei naturale constitutere eum, qui alias ex vi generationis æterna filius Dei naturalis non est. Sed, quamvis multi & graues Theologi afferant, in eo casu Spiritum sanctum (idem semper de persona Patris intelligatur) ut hominem, fore filium Dei, nea minem tamen me legisti memini afferentem, fore filium Dei adoptiu⁹, magis quam Christum ut hominem. Neq[ue] argumentum quartum, in cuius solutione versamur, hoc inferit, sed fore filium Dei naturale. Quapropter in illa negatione filij adoptiu⁹ omnes cōuenimus propter rationes omnes de Christo factis, quarum summa est, quia vel esset filius per gratiam unionis, & hæc non facit filium adoptiu⁹ sed naturalem, ut sat probatum est, nam quoad hec eadem est ratio de vniione hypostatica terminata ad Spiritum sanctum, vel ad filium, quia non est minus sancta persona Spiritus sancti, & sufficiens ad sanctificandam naturam sibi unitam, quam persona Filii: neq[ue] minus esset illi homini cōnaturalis ac debita hæreditas æterna, seu ius ad illam ob dignitatem persona, quam fuerit nime debita Verbo incarnato ut sic: non ergo posset tunc Spiritus sanctus ut hominem filius adoptiu⁹ ob gratiam unionis. Neq[ue] etiam ob gratiam habitualem, propter rationem tactam, quia talis gratia & supponeret illum hominem cui aduenire, iam sanctificatum per gratiam unionis, & ratione illius habentem ius ad gloriam: & consequenter etiam nobis tem perficieorem rationem filii, quam ipsa posset conferre. Item esset ab intrinseco debita, vnde non aduenire personæ extraneæ, aut solo affectu coniunctæ Deo conferenti gratiam, sed que personaliter esset ipsem Deum. Itaq[ue] quod ad hoc eadem est ratio de qualibet diuina persona incarnata.

Atq[ue] hinc consequenter sequitur, in eo casu Spiritum sanctum, ut hominem, non fore filium Dei per gratiam habitualem, neq[ue] aliquem etiam legi, qui oppositum dixerit aut docuerit, non quidē propter eam rationem quod hæc gratia non faciat filium Dei naturale, cum, qui alias ex vi generationis æterna filius Dei naturalis non est: sed ob eam potius causam, quod hac gratia, etiam ipsum Christum ut hominem, non facit filium Dei naturale, etiam si ipse alias ex vi generationis æterna sit filius Dei naturalis: ergo eadem vel majori ratione non posse

constituere Spiritum sanctum ut hominem, filium Dei naturalem: ostensum est autem neq; adoptiuū posse constituere, relinquitur ergo, Spiritum sanctum ut hominem, nullo modo suisse constituen-
dum filium per talem gratiam. Ratio autem generalis est tacta sc̄t. præced. quia cuicunq; p̄sonæ diuinæ incarnatae gratia habitualis non confertur per modum nouæ generationis, sed per modum propriatis concomitantis priorem & excellentiorem gratiam. Vnde etiam sit, vt in tali persona illa gratia non conferat primum & radicale ius ad hæreditatem. Et idē nec constituit filium adoptiuū, nec omnino filium: quia, sicut gratia habituali non est essentiale, constituere filium adoptiuū, nisi supponita persona extranea, seu (quod idem est) supposita negatione connaturalis debiti, aut alterius coniunctionis cum Deo, quam possit per ipsam gratiam & gloriam fieri: ita non est essentiale huic gratiæ, quod faciat filium, nisi supposita simili negatione, que necessaria, vt ipsa detur per modum proprieæ ac per se generationis, & vt conferat primum & radicale ius ad gloriā.

Dificultas ergo tacta in illo quarto argu-
mento, non versatur de gratia habituali, sed de gratia vno-
niæ, & de hac ego olim afferui, in eo casu Spiritum sanctum ut hominem cum eadem veritate & proprie-
tate esse dicendum filium Dei naturalem per
gratiæ vniōnis, quia id nunc dicitur de Christo ut
homine in sensu haec tenus tractato. Quam sententi-
am alii multis per doctis plausissimis video, & in ea
persistendum censeo, quidquid nonnulli alii ob-
murmurent. Nam ratio iniuncta videtur mihi co-
uiuēns, nam Spiritus sanctus ut homo esset æquè
sanctus ac Christus ex vi vniōnis, & habetur æquale
ius ad diuinā hæreditatē: nam & persona ipsa est æ-
qualis sanctitatis & dignitatis, & ex parte vniōnis
hypostaticæ, vt suppono, non potest esse inæqualitas,
sed Christus ut homo non est filius Dei naturalis per
gratiæ vniōnis, nisi ob prædictum ius in tali sanctifi-
catione fundatum: ergo propter eandem rationē
Spiritus sanctus ut homo esset filius naturalis per
gratiæ vniōnis. Dicent fortasse, Christum ut ho-
minem non esse filium naturalem per eam præcisam
causam, sed quia illa sanctificatio & ius ad gloriam
prouenient à filiatione naturali & per essentia, ut con-
secuta humanitati. Sed contra hoc vide argumen-
tum factum, quia æque digna & perfecta est perso-
nalitas Spiriti sancti: nam quod illa personalitas sit
Filij, vel Spiritus sancti, materiale valde est. Nam
Christus ut homo non denominatur fili⁹ naturalis
à filiatione diuinæ tanquam à forma formaliter re-
ferente Christum ut hominem ad Patrem, sed sol-
lum ut à subsistencia terminante dependentiam na-
ture humana, & consequenter sanctificante illam,
& dante huic homini ius ad æternam hæreditatem:
sed totum æquæ præstat qualibet personalitas diui-
na: ergo quod illa sit filiatio paternitas, vel proce-
ssio, nihil refert ad præsentem effectum seu denomi-
nationem. Maior est evidens, tum quia ostensum
est, Christum ut hominem non referri speciali rela-
tionē filij ad Patrem æternum, cum etiam, quia illa
æterna filiatio non potest informare hominem ut
homo est, nec ipsum ad alium referre: ergo neq; filiū
hoc modo denominare: tum denique quia ali-
ias, si Pater assumeret carnem, etiam ut homo re-
ferretur per paternitatem ad filium, & in quantum
homo diceretur pater naturalis Filij Dei, quod est
plene falsum. Sequela autem est evidens à paritate
rationis. Et confirmatur hæc ratio, nam Spiritus sanctus ut homo, esset hæres diuinæ hæreditatē: ergo
esser filius; & non adoptiuū, ergo naturalis per gratiæ vniōnis. Antecedens confit ex dictis, quia ha-
beret ius intrinsecum & connaturale ad diuinam
hæreditatē: consequentia vero à simili sumi potest
ex illo Pauli, Si filius & hæres: est enim proprium fili-

orum Dei, esse hæredes honorum ipius. Responde-
re enim illa hæreditas iuri filiationis tanquam pro-
prio & adiquato principio.

Sed respondere potest aliquis, in eo casu fore di-
uinam beatitudinem connaturalē ac debitam Spi-
ritui sancto ut homini, non tam per modum hæ-
reditatis, sed per modum cuiusdam connaturalis
proprietas seu actionis: sicut sciētia infusa velalia
similis perfectio potest dici connaturalis Christo
non per modum hæreditatis, sed tanquam proprie-
tas quædam. Et potest à simili aptè explicari, nam
ipsam personam Spiritus sancti ut Deus et habet à
Patre & Filio, sicut substantiam suam, ita & beatu-
tidinem per essentiam, & tamen non habet illam per
modum hæreditatis, sicut nec substantiam habet
per modum generationis, & idē non est filius: ergo
non immerito idem dici potest de illo ut homine.
Idemq; maior ratione dici potest de Patre, si homo
ficeret, quia ut Deus est, multò minus habet illam be-
atitudinem ut hæreditatem. Hæc responsio est qui-
dem apparenſ, sed in primis ferē reuocat contro-
uerſam ad quæſionem de nomine, nam quod nos
principiū intendimus, est, in eo casu Spiritum san-
ctum ut hominem habere intrinsecum iusad illam
beatitudinem. Deinde, cur affirmatur de Christo
ut homine, quod habeat hoc ius ad illam beatitudi-
nem tanquam ad hæreditatem, & negatur de Spi-
ritu sancto, cum in re ius utriusque sit æquæ perfe-
ctum, & in æquali dignitate, & simili actione funda-
tum? Nam quod Christus ut homo ficeret, non
inde formaliter habet, quod in quantum Deus hæ-
res est, nam & hoc ipsum in rigor & proprietate
non est verum, qui hæres videtur includere ali-
quam imperfectionem, nam significat potius iusad
hæreditatem, quam plenum dominium velatura-
lem possessionem & proprietatem illius. Dei autem
Filius potius est genitus ut supremus Dominus, quā
ut hæres, imò vt per se & essentialiter. Beatus potius
quam ut habens ut ad beatitudinem. Et quicquid
de hoc fit, non videtur referre ut in quantum homo
sit hæres, sed hoc pendet ex iure quod habet in
quantum homo, & ex modo, quo illud habet, & in
hoc eadem videtur esse ratio de persona Spiritus
sancti, si homo fieret: constitutæ ratione in hoc,
quod ex vi illius actionis diuinæ, qua fieri homo
per vniōnem carnis ad ipsum, habetur hoc iusad
bona ipsum Dei, à quo talis actio & vno fieret. Et
confirmatur ratione suprà de Christo facta, nam
homo per gratiam habet ius ad diuinam beatitudi-
nem ut ad hæreditatem: ergo multò magis Spiritus
sanctus ut homo habet hoc ius per gratiam vniō-
nis. Maximè quia ad ipsam gratiam habitualiter
haberet connaturalē ius: ergo & ad gloriam, sub
quacunque ratione potest gratiæ correspōdere:
ergo etiam sub ratione hæreditatis. Respondeat
ergo ad quartum argumentum, quod ad remati-
net, verum esse, Spiritum sanctum ut hominem in
eo casu fore filium Dei naturalem filiatione natura-
li, quæ est per gratiam vniōnis, prout etiam in Christo
ut homine explicuimus, & rectè attigit Albert. in 3.
dist. 10. ar. 13. Nec potest aprius nomen inueniri, quo
declaretur naturalis sanctificatio, & connaturalis
ad diuinam beatitudinem, quæ haberet Spiritus
sanctus ut homo ex vi illius originis, quam ut ho-
mo haberet à Deo ut efficiente eius incarnationem,
neque contra hoc occurrit difficultas aliquid mo-
menti. Quod vero attinet ad modum loquendi,
oportet caute loqui & sufficiētē explicacionem
adhibere, ne tribuendo Spiritui sancto nomen filii,
videamus personas confundere: quod facile vita-
bitur adiungendo illud additum, per gratiam vni-
ōnis.

Non est tamen simile de Virgine Matre, ut in vi-
tima confirmatione inferebatur, tum quia per ma-
ternitatem nō sit realis vno & personalis cum Deo;
vnde

Vnde non tollitur quia illa persona secundum se
maneat extranea, tum etiam quia illa gratia non est
ita debita & connaturalis ratione diuinæ materni-
tatis, sicut ratione hypothetice vñionis. Tū denique
quia illa ratio antecedit ut dispositio cōgrua & de-
cēns ad maternitatem diuinam, & per illam ut sic
adoptata est B. Virgo in filiam perfectissimam, ut
postea esse condigna mater.

Tandem ex his responsum satis est fundamento
Durandi: dicendum enim est in primis, ut ex dictis
facile constat, gratiam vñionis communicatam hu-
manitati Christi, esse alterius rationis gratia filiorum
adoptioniorum, & ideo non constitutere Christum
hominem filium adoptionis, sed potius natura-
lē, quia personæ sic constitutæ intrinseca & cō-
naturalis est talis gratia, & ratione illi⁹ est etiam illi
intrinsecum, & connaturale ius ad æternam hæ-
reditatem. Vnde secundo dicitur, licet gratia habitua-
tis sit in Christo & nobis eiusdem rationis, tamen
modum habendi illam non esse eundem, & ideo li-
get nos per hanc gratiam constitutum filii adoptio-
ni, quia non supponit filii, sed extraneæ personæ
& per talem gratiam omnino liberaliter accepta-
tur: Christus tamen per illam gratiam non propriè
constituit filii, quia iam supponit, & gratia illa
est quasi proprietatis consequens filiationem. Imò li-
get daremus aliquo modo denominari filium ab il-
la gratia, & relatione illam consequente: non tamē
etiam sub hac ratione dicēdus esset filius adoptionis
sed naturalis, quia (ut supra questione 7. dixi) etiam
gratia fuit Christo connaturalis, non aduentitia, &
extranea: ergo & relatio, quæ in illa fundatur. Vnde
sicut idem calor igni est naturalis, & aquæ violentiæ
ita eadem relatio, quæ in nobis est filiorum adoptionis,
in Christo non potest hanc rationem induere, ut re-
cte hic D. Tho. ad secundum dixit, quod tandem er-
iam docuit. Scot. in 3. d. 10. quamus non satis con-
naturalitatem illius gratiae explicetur, necrationē
filiationis, quam Christus in quantum homo habet
ex filio gratia vñionis.

Ad confirmationem, & tertium argumentum in
præced. section. reliatum, sufficenter iam respon-
sum est.

SECTIO III.

*An sit de fide, vel quo gradu certitudinis tenen-
dum sit, Christum in quantum hominem, seu
secundum humanitatem, non esse filium Dei ad-
optionum, sed naturalem.*

Argumen-
ta senten-
cia offir-
mantia.
Primum.

Ratio dubitandi est, quia illa propositio, etiam cū
determinatione, Christus, in quantum homo,
est filius adoptionis, videtur damnata in prædicto
Concilio Francosordi, est ergo illa propositio hæ-
retica, & contraria, de fide, nam, ut supponimus, illius
Concilij autoritas sufficiens est ad certam fidem no-
bis faciendam, nam licet Nationale fuerit trecento-
rum Episcoporum, tamen intercessit Summi Pon-
tificis autoritas, non tantum per Legatos, sed etiam
per instructionem, quæ eiusdem veritatis definitio-
nem, & virtualem Concilij confirmationem conti-
nebat. Et, quāvis per aliquos annos latuerit illa de-
finitio, non potest tamen dubitari, quin facta fuerit
ut ex historijs constat, & consequenter etiam est
certum, nobis esse sufficenter propositum, præser-
tim hoc tempore in quo illud Concilium repertum
est, & ceteris adjunctum, & in omnibus receptum.
Antecedens probatur primò ex sensu contrarij er-
roris, contra quem facta est illa definitio. Elipandus
enim, ut ex quadam eius antiqua confessione refer-
atur, non negabat vnam in Christo personam, quam
esse verbum ipsum diuinum & Filium Dei natura-
lē fatebatur: aiebat, tamen illum fuisse simul Dei &

hominis filium, adoptuum humanitate, non adoptuum
diuinitate. Vnde non alio sensu assertuisse videtur
Christum ut hominem esse filium adoptionis, nisi
in eo, quem Durand. admittit, non confitendo in
Christo vnam personam in duab⁹ naturis, non po-
test alius modus adoptionis in eo excogitari. Imò
hunc simpliciter videtur assertuisse Christum esse filium
adoptiu⁹, sed cum illa adiectione, in humanitate: &
ita referunt eius errorem autores antiqui, ut patet ex
Iona Aurelian. Adone, & Aimonio, locis infra ei-
tandis, qui aiunt, Fœlieem docuisse, Christum secun-
dum humanitatem fuisse adoptionis. Et nihilominus
Patiens Concilij Francosordi illam sententiam, ut
ab Elipando asserebatur, damnant ut hereticam:
ergo.

Secundò probatur ex verbis eiusdem Concilij, Secundum
nam in primis Adriani Papa in epistola, quæ ibide
refertur, dum damnasset sententiam & modum lo-
quendi Elipandi, quæ vocat perfida verborum strami-
na, subdit, Hoc Catholicæ Ecclesiæ nāqđ credidit, nun-
quam docuit, nunquam malè credensibus assensum præbuit.
Et subdit. Quod si secundum eorum collidam tergiversa-
tionem cuncta que protulimus ad diuinis atem tantummo-
do Filii Dei referenda opinantur, dicant, vbi vñ quam com-
muni affectu dixerit nobiscum, Pater noster, Scis enim (in-
quis) pater vñfer quid vñs opus sit, non dicit, Pater noster,
quasi nobiscum adoptatus per gratiam. In quibus verbis
clarè satis distinguunt Christum vi Deum, & vtho-
minem, & negat, etiam ut hominem esse adopta-
tum per gratiam. Et infra adducunt illud ad Rom. 8.
Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradi-
dit illum, ponderat, secundum id dici proprium filium
& non adoptionem, secundum quod pro nobis
traditus est: traditus est autem in quantum homo.
Vnde concludit Adrian. Sicut peccata nostra non tolle-
ret, si ipse peccata haberet, ita adoptionis gratiam non
tribueret, si ipse propter hominem, quem assumpti sine for-
depeccati, necessarium erigit, ut gratiam adoptionis acci-
peret. Similia multa, tam in illa epistola, quam in ce-
teris paribus illius Concilij leguntur. Specialiter
vero in libro Sacrolyabo ponderatur in illis ver-
bis Petri. Matth. 16. Tu es Christus Filius Dei vñus, quod
nomen Christus non est nōmen solius diuinitatis sed
hominis Dei, qui non tantum ut Deus, sed ut in hu-
manitatem vñctus, dicitur Filius Dei. Deniq; omnia
testimonia, quibus supra ex illo Concilio probauimus
Christum ut hominem esse Filium Dei natura-
lem, probant, in eo esse definitum, Christum non
posse dici filium adoptionis, etiam cum illa redu-
plicatione seu determinatione, in quantum homo:
quia sc̄p̄ in eodem Cōcilio, & specialiter in episto-
la ad episcopos Hispaniz dicitur, filiationem ado-
ptionis, & naturalis non posse eidem cōuenire, quia
adoptionis includit negationem naturalis: si ergo Christo,
etiam cum illa specificatione, vi homini, cōuenit
filiationis naturalis, non potest adoptionis cōuenire.

Tertiò postulamus hoc confirmare ratione sum-
pta ex eodem Concilio, nam filatio adoptionis &
naturalis distinguunt personas, cum una sit extranea,
& alia propria, sed distinguere personas in Christo
est hæreticum: ergo etiam illi attribuere filiationem
adoptionis, hæreticum est.

In contrarium autem est, quia multi & grāves Theo-
logi, etiam post Concilium Frācof. vel opinati sunt,
Christum posse dici filium adoptionis, aut simpliciter,
aut cum determinatione, in quantum homo: vel
certè iudicarūt id esse probabile, & nullus ex anti-
quis damnavit ut hæreticam sententiam tribuente
Christo ut homini adoptionem, eo sensu quo Du-
rand, tribuit, ut patet ex Alensi, D. Th. & multo ma-
gis ex Scoto, Ricardo & alijs. Quod si quis dicat,
hos autores ignorasse definitionem Concil. Fran-
cofordiensis, cum nullam eius mentionem fecerint
id certè verisimile non est, nam licet credi possit,
eos non vidisse acta ipsius Concilij, quæ usque
ad

ad nostra ferè tempora latuerunt, tamen vix credi potest, non legisse historias, quæ frequenter mentionem faciunt Focilianæ heresis, cuius defensor & quasi protector fuit Elipandus, & damnationis eius factæ tempore Adriani Papæ, congregato Concilio Francofordensi, & inter Scholasticos Palu. in 3. d. 4. q. 1. huius definitionem meminit, & nihilominus contraria opinionem non damnat.

1. Opinio.

In hac varij sunt inter iuniores dicendi modi. Primus est, hanc propositionem, Christus est filius adoptivus, absolutè esse hereticam, nō tam propter definitionem Concilij Francofordensis, quam propter antiquas definitiones Concilij Ephesini, & aliorum contra Nestorium, & communem traditionem Patrum in Scriptura fundata, ut visum est sc̄t. præced. De illa vero propositione cum determinatione Christus in quantum homo est filius adoptivus, negant esse hereticam, quia neq; ex præcedente sequitur, ut ex alijs similib; constat, & ex doctrina tradita suprà q. 16. vbi contra Gabrialem & alios in 3. distinc; 10. & 11. ostendimus, non omnem propositionem veram cum determinatione, esse veram sine illa. Neq; etiam illa propositione cum illa determinatione negata est aut dānata ab antiquis Patribus vel Concilijs, imd Hilarius & Marius Victorinus citati sc̄t. præced. illi fauent. Quod vero spectat ad Concilium Francofordense, quidam cōcēdunt sanè, illam propositionem in eo sensu, quo ab Scholasticis disputatur, & à Durando admittitur damnatam esse in actis illius Concilij, prout nunc habentur, negant tamen id siuscire ut heretica cēfatur, propter duo. Primo, quia non satis constat, illud quod nos habemus, esse verum Concilium Francofordense, quia vt sit certum, aliquod esse verum Concilium, debet constare, aut Pontificia autoritate, aut sufficienti Ecclesiæ traditione: hacten^o autem nullus Pontificum nobis proposuit hoc concilium, quod nos habemus, continere veram & incorruptam definitionem, que in illo Concilio facta est, aut hanc epistolam, quam nomine Adriani legitimus, esse illam quam Adrianus Papa decreuit, integrum & incorruptum. Traditione etiam nulla est sufficientis, quia hæc & alia diu latuerunt, & nuper inuenia sunt, Laurentij Surij diligētia, viri quidem pii & docti, sed qui falli potuit, præbendo fidem alii falsa & suppositiæ inscriptioni. Auger autem incertitudinem, quia (quod sanè mirum est) nō docet, vbi hæc scripta inuenierit, aut quibus certis signis sibi persuaserit, nullū in eo codice quem inuenit, fuisse mendacium aut fictionem admistum. Accedunt etiam aliae coniecturæ, quas infra indicabo, ob quas multi viri docti & pii, adhuc formidat de illius codicis sinceritate ac puritate. Secundo autem, etiam si certò constaret de veritate ipsius Concilij, non sufficeret sius autoritatem ad notam heresis, licet sufficientem ad notam maximè temeritatis, vel etiam erroris, quia neque est Concilium generale, sed vel Provinciale, vel certè Nationale plurim prouinciarum, propter quod fortasse Paludan. Generale illud vocat, sed propriè non fuit, quia non fuerunt ex omni Ecclesia ad illud congregati, nec conuocati Episcopi, sed tantum ex Gallia, Germania, & Italia, vt constat ex historijs, quas infra commemorabo. Rursus neq; constat tale Concilium fuisse à summo Pontifice confirmatum, sine qua confirmatione Provinciale Concilium non sufficit ad certam fidem faciendam. Alij vero etiam huius Concilij autoritatem admittant, negant, id damnasse prædictam propositionem cum illa determinatione in eo sensu, in quo Durand. & Scholastici loquuti sunt, sed in alio longè diuerso, quem infra tractabo.

2. Opinio.

Secunda opinio affirmat, non solum illam propositionem simpliciter prolatam, Christus est filius adoptivus, sed etiam cum determinatione in quantum homo, vel secundum humanitatem esse hære-

tiam, & contrariam, nimirum Christum sub vtratione esse filium naturalem, esse de fide certam. Fundamentum est. Primo, quia Concilium Francofordense vtramq; damnat, vt in argumentis in principio propositis visum est: est autē in illo Concilio sufficiens autoritas ad certam fidem faciendam ob autoritatem Pontificis Adriani idem definientis, quæ illi Concilio adiuncta est. Secundū, quia non est major ratio de vna illarum propositionum, quam de alia, cum quia illa determinatio huic propositioni adiuncta non potest esse conditio diminuens, designans solam humanitatem, quia filiatione non est proprietas, quæ possit humanitati cōnire, sed supposito tantum: ergo per illam determinationem solam designatur natura, in qua cōuenit supposito talis proprietas: propositione autem quæ est vera cum determinatione hoc modo sumptuosa, etiam sine illa erit vera, vt patet in haec, Christus in quantum homo est filius Virginis. recte enim sequitur, simpliciter esse filium Virginis, quia non fit argumentum à secundum quid ad simpliciter, sed à particulari ad indefinitam. Tum etiam, quia si prior propositione damnatur, est, quia filio adoptiuū includit personam extraneam & alienam. Vnde, cum Christo tribuitur filiatio adoptiuū, significatur esse persona creata: sed non est minus hereticum acci-^{Opin.} buere Christo vt homini personam creatam, quam Christo simpliciter: ergo.

Tertia sententia esse potest, neutram ex illis propositiōnibus esse simpliciter hereticam, licet falsa sint, & improbabiles, tanto vero evidenter, quanto huiusmodi proprietas. Verbo aut Christo sine via determinatione attribuitur. Fundamentū huius sententiae sumendum est partim ex ratione in contrarium in principio proposita, partim ex fundamento primæ sententiae, quatenus negat, Concilium Francoford. aut hoc damnasse, aut sufficeret ad certam fidem faciendam, partim ex fundamento secundæ sententiae, quatenus probat parem esse rationem vtriusque locutionis, sine determinatione aut cum illa.

Ad decisionem huius questionis dicam prius quid sentiendum esse censem de sensu erroris Eliandi. Deinde de Concilio Francofordensi aliqua præmittenda erunt. Deinde de re proposita dicetur.

Circa primum aduertendum est, in huiusmodi locutione posse esse errorem, velex præto sensu, erroneoque iudicio circa mysterium Incarnationis, vel solum ex errore circa adoptionem, quid propriè sit, quidque propriè illa vox significetur. Prior error est propriè circa rem ad Christianam fidem pertinentem, posterior vero potius pertinet ad materiam ciuilem & politicam, magisq; spectare videtur ad ignorantiam significacionis vocis, quam ad errorem in iudicio alicuius rei. Vnde primus error est sine dubio longè maior, quamvis secundus protut versari potest in materia fidei periculis sit & cauedus, quia ex verbis in ordinatè prolatis incurrit hæresis. Priori modo errarunt Nestorius, Photinus, Arius, & similes, qui Christum appellant filium adoptiuū, eo quod existimarent, aut Verbū non esse verum Deum, aut Christum vt hominem esse purum hominem, & non nisi accidentaliter esse coniunctum Filio Dei naturali. Posteriori modo erravit Durandus, & si qui alij Theologis fenserunt, Christum posse dici filium adoptiuū, quamvis sicut vnum & idem suppositum diuinum in natura diuinâ & humana subsistens, quia non existimarent, filiationem adoptiuam includere negationem filiationis naturalis in ipso supposito, sed tantum in natura, vel certè, quia non putarunt, gratiam unionis hypostaticæ contineri extra latitudinem seu definitionem adoptionis, cum merè gratis & ex sola dilectione communicetur illi naturæ, quæ ex se alie-

rat & extranea respectu tanti beneficij; & ideo censuerunt, illam naturam posse dici adoptatam, & consequenter credere potuerunt, substantiem in tali natura vel fuisse filium adoptium, eo quod in natura adoptata substantia media eius adoptione sicut dicitur filius humanus vel hominis, eo quod in natura humana substantia, media humana conceptione.

Nou nulli ergo existimant, Elipandum, non priori, sed tantum hoc posteriori modo errasse. Quod colligunt primo ex verbis ipsius Elipandi, sumptis ex quadam eius confessione, quam repertiri dicunt in Bibliotheca Tolatena in quadam libro à Beato & Heterio contra Elipandum scripto, in qua confessione Elipandus facetur, Verbum pro salute humani generis, Deitate exinanitas, hominem factum, circumscitum baptismatum, &c. quibus verbis veram hypotheticam unionem confiteatur. Vnde inferius de scriptis verbis vnam Christi personam fateur dicens, Homo interior in una eadem, Dei & hominis persona deglomeratus, atque carnis indumento induitus. Vnde tandem concludit, simul esse Dei & hominis filium, adoptium humanitatem, & non adoptium divinitatem: ergo non errauit Elipandus in mysterio incarnationis, sed male tantum vendo nomine adoptionis. Secundo fit hoc verisimile, cum ex his, quae legimus in epistola Adriani, & toto concilio Francofodiensi, ubi multa contra Elipandum errorum afferuntur, non ad probandum unitatem personae Christi, sed potius ad colligendum ex hac unitate, non posse adoptionem illi conuenire. Itaque si Elipandus fuisset Nestorianus, facilem fuisse illum conuincere, tum antiquis definitionibus contra Nestorium, tum Scripturis testimonijs quibus demonstratur, tantum esse in Christo unam personam; at vero Concilium non ita procedit, sed potius ex unitate personae Christi, quam Elipandus non negabat, & ex proprietatis & vera definitione adoptionis, quas Elipandus ignorasse videtur, colligit, non posse Christo conuenire adoptionem; & ad hoc tandem inconveniens deducit, quod si Christus adoptiuus censeatur, in duos filios dividendus sit: supponit ergo, Elipandum in posteriori tantum sensu suum errorem asserturus. Et confirmatur, nam si Elipandus fuisset Nestorianus, non tam aperte & constanter ait, ut fuisse errorem suum defendere, vt ad Carolum Magnum, Principem valde Catholicum, & maximum Ecclesie defensorem, scriperit, vt Concilium congregari faceret, in quo eius doctrina approbatetur, vt colligitur ex Epistola eiusdem Caroli ad Elipandum & alios Episcopos Hispanos, quae in eodem Concilio Francofodiensi referruntur. Cum enim in Ecclesia, praesertim Latina, funditus iam esset euersus Nestoriani error, quo modo à Concilio & Episcopis Latinis sperare poterat Elipandus sua doctrinæ confirmationem, si eadem esset cum Nestoriano errore?

Sed nihilominus contrariam sententiam existimo veriorem, nimirum Elipandum non tantum errasse in voce adoptionis, sed in re ipsa, & in mysterio Incarnationis, atque adeo, quod ad rem attineri, in errorem Nestorij incidisse, quamus verbis id non concederet, sed fortasse negaret, vel ex ignorantia, vel vt errorem suum tegeter. Hoc probo primo ex antiquis autoribus & historijs, nam Ionas Aurelianensis eiusdem ferè temporis autor in lib. i. de cultu imaginum, in principio sic ait, Emeritum Hispania reporte sancta memoria piissimi atque inuictissimi Augusti quidam Felix nomine, actu infelix, Vergiliensis ciuitatis Episcopus, qui juncto suo sceleratissimo errore Eliphano Tolatano verbis Episcopo, secundum humanitatem non esse proprium Filium Dei, sed adoptium, predicare auimus est: & hac virulenta doctrina vienq. Hispaniam magna ex parte infecit: & infra subdit. Miltes Christi inuictissimi armi muniti, eiusue sanam doctrinam propulseruerunt: eiusdem namque Principis ius in unum coacti, adhibita et-

Fr. Suarez, Tom. I.

A iam sancte Romana Ecclesie autoritate, eundem Felicem damnarunt, imo cum autore sui erroru Nestorio, quem immatus est perpetuo anathemati manciparunt. Deinde Sigeberetus in suo chronico, anno 793, sic inquit, Fœliciana heresis condemnatur, & in presencia Adriani Papæ ab ipso Felice autore abdicatur. Hac heresis afferebat, Filium Dei in diuina natura verum Deum esse, in humana vero nuncupatum. Item in digna natura verum esse filium Dei, in humana vero adoptium, unam personam Dei & hominis dividens in duas personas, scilicet, veri filii & adoptiu. Quam sententiam fecutus est etiam Antoninus, 2. part. histor. tit. 14. c. 1. §. 6. Et Paul. AEmil. lib. 2. prope finem, & Naucle generat. 27. Similiter Gallifardus Arelatenensis in sua Chronographia anni 816, sub Carolo Magno dicit damnatum fuisse Elipandum in Concilio Francofodiensi, qui personam Christi in duas dividebat. Et Prætolus in Elencho hæresi, verbo Fœlix II. eandem sententiam sequens propriis dixit, Elipandum posuisse in Christo duas hypostases. Denique eandem sententiam fecutus est Franciscus Feuardentius in additionibus ad libros Alfonsi de Castro contra hæreses, verbo, Christus, hæresi 3. Sander. lib. 7. de Vtib. Monarch. anno 772. ex aliis vero autoribus, qui huius erroris mentionem fecerunt (sunt autem illi innumerii) nullus alium sensum huius erroris aut explicat aut insinuat, sed omnes vel simpliciter appellant Fœlicianam hæresim, afferentes, Christum esse filium Deo adoptiu, & non proprium ac verum, vel prædicto modo eam interpretantur.

Secundo, hinc fit conjectura, Fœlicem & Elipandum non errasse, abutendo tantum nomine adoptionis, aut sequendo aliquam ex his opinionibus, quas postea Scholastici vt probabiles in Scholas inuexerunt, & permultos annos, prius quam acta Concilij Francofodiensi iterum in lucem prodirent, vt probabiles tractauerunt, vel etiam fecuti sunt. Qui enim credibile est, eandem opinionem in Felice tam publice & acerbè fuisse in vniuersa Ecclesia damnatam vt hæreticam, ipsumque Romæ coram Summo Pontifice coactum fuisse eam retractare, vt historiæ produnt, quam postea Durandus in eadem Romana Ecclesiæ publice tradidit & scriptis mandauit, eamq. in ea damnatam non fuisse, sed vt scholasticam opinionem esse receptam?

Tertio ex varijs locis eiusdem Concilij Francofodiensi id conjectare possumus: nam in primis Adrianus in sua epistola, col. 5. ei attribuit, quod Christum adoptiuum filium quasi purum hominem calamitatem humana subiectum doceret. Quibus verbis plausibiliter significat, Fœlicem assertus Christum eodem modo esse filium adoptiuum: quo nos sumus; atque adeo purum hominem. Et in lib. Sacrosyllabo, col. 3. sic dicitur, Hæresim veterosam illustrum virorum calcibus mirabiliter inculcatam, Catholicaque falso olim funditus detrueratam, sponso moliantur rediuiuaradice suscitare de spiri. Quod plane dicit Concilium propter Nestorianam hæresim, quam Fœlicem suscitabat. Vnde inferius col. 8. inquit, Non duo filii, alius Dei, alius homini, vt sicut illi, servando, simili, adoptiuus sit homini filius, & sine adoptione Dei filius. Adenique hac ratione infra col. 12. Fœlicem & Elipandum vocat, veterosq. fave perfidae pollutos. Præterea in epistola ad Episcopos Hispanos col. 2. dicitur, Inuenimus in libelli vestri principio scriptum, quod vos posuistis, confitemur & credimus; Deum Dei filium, ante omnia tempora sine trinitate ex Patre genitum, coeterum & consubstantiale, non adoptione sed genere. Item post pauca in eodem loco legebatur, Confitemur & credimus, eum factum ex muliere, factum sub lege, non genere esse Filium Dei, sed adoptione, non natura sed gratia. Et col. 4. Quia hominem Christum verum Dei Patri filium esse, negatis, vobis defensore esse noluit, & inferius col. 15. Nonne olim eadem hæresis vestra in Nestorio ab vniuersali Sancta Ecclesiæ refutata est etiam & damnata, & addit, Quapro-

299 pte,

pter forte illum anathematisare noluitis, dum alios, Romanum scilicet, Arium & Sabellum, Manicheumque, qui præde Filio Dei senserunt, in epistola vestra anathematisatis. In his enim omnibus satis infinatur, Fœlicem & Elipandum errasse circa veritatem ipsius mysterij Incarnationis, & in Nestorianam hæresim vel a parte, vel simulatae incidisse.

Neque enim satis est dicere, eis attribui Nestorianum errorem, non quia illum dicerent, sed quia a liquid docebant ex quo ille error sequebatur. Nam si illi omnino fateretur vniōnem naturarum secundum subsistentiam vnam, & solum ex abuso, vel mala intelligentia nominis adoptionis, Christo ut homini filiationem adoptiuimus tribuissent, nō tam euidenter ex eorum doctrina error Nestorij inferretur, vt ea solum de causa illis posset attribui. Existimo ergo, Felicianam hæresim in hoc positam fuisse, quod eredit, Christum hominem eodem profus modo fuisse filium adoptiuum, quo sunt alii homines iusti: ita, quantum in eo filiationis genere singularem habuerit excellentiam & dignitatem, non tamen transcenderit illud genus adoptionis, quod nos per gratiam adoptamur, nequilibet homo illi Christus fuerit coniunctus filio Dei naturali, quam hoc genere adoptionis. Hoc enim esse videatur, quod ex epistola Elipandi ad Carolum referatur in dicta epistola Concilij Francofordiensis ad Episcopos Hispaniæ col. 5. Ex Paire vnguentum fine adoptione, primogenitum vero in fine temporis, verum hominem absuendo de Virgine carnis adoptione, vnguentum in natura primogenitum in adoptione & gratia: quibus verbis plane docet, hominem illum a sumptu fuisse adoptione. Quod vero illa adoptio fuerit tanquam puri hominis, & eiusdem rationis cum nostra, non obscurè insinuat in epistola Concilij Francofordiensis ad presules Hispaniæ col. 7. vbi referunt, Elipandum in sua Epistola exposuisse illud 1. Ioan. 3. Similes et erimus; id est, Similes in carnis adoptione, non similes in divinitate. Idem colligi potest ex illa confessione Elipandi, quæ in libro Gothicæ Beati, & Heterij legitur, vbi sic ait. Quia, si conformes sunt omnia sancti huic filio secundum gratiam, & cum adoptivo adoptiū, & cum adiuvato adiuvati, & cum Christo Christi, & cum parvulis, parvuli, & cum seruulo seruuli: vbi plane videtur Christo ex quare in adoptione, immo illo tam indigno loquendi modo de Christo nihil amplius quam de puro homine sentire videretur: maxime, quod ibidem ei tribuit ignoratiam his verbis, Quem (scilicet hominem Christum) nonnulla actionis sua mysteria ne, ire voluit. Hoc autem est manifestum signum, quod de Christo ut de puro homine sentiret; iuxta doctrinam Damascenit lib. 3. de fide, c. 11. & 22.

Nec me mouet, quod in eadem confessione videtur vnam in Christo ponere personam, nam, vt recte dixit Diuus Thomas, supra quæst. 2. art. 6. Si fratru in nomine persona, etiam Nestorius vtebatur unitate persona proprie unitatem dignitatem & honorum: unde etiam V. S. nodus definit anathema eum: qui dicit, vnam personam secundum dignitatem, & honorem & adoracionem, sicut Thedorus & Nestorius in sanientes conscripserunt. Potuit ergo similiter Elipandus hac calliditate ponere unitatem persone. Et sane illa verba, quibus vtitur, In una eademque Dei & hominis persona deglomeratus, & carnis indumento indutus, non plus indicant, quam vniōnem accidentalem. Quod etiam colligitur ex verbis Elipandi, quæ in dicta epistola Concilij Francofordiensis ad Episcopos Hispaniæ col. 9. referuntur, quibus appellabat Christum, hominem Deificum & Deum humanum, quibus respondens Concilium ait, Una persona Deus & homo, non homo Deificus, & humanus Deus: nam, sicut in rigore vere dicatur, Deus humanus, esto dici non possit homo Deificus aut Deificatus, iuxta dicta supra q. 16. tamen Concilium noluit illam locutionem admittere prout ab Elipando proferebatur, quia significabat, Deum non vere ac propriè esse hominem, sed de-

A nominatione & appellatione quadam. Quapropter non est sine animaduersione prætereundum, quod s̄pē in Concilio Francofordiensi, & in his oris distincte refertur, Elipandum afferuisse, Christum esse filium Dei nuncupatiū non vere: adoptione, non proprieate: sentiebat enim, illum hominem Christum vocari filium Dei solum denominatione quadam (hæc enim est vis illius vocis, nuncupatiū) quæ sumi poterat ex illa degloratione, seu accidētali vniōne: quia ratione etiam Nestorius fatebatur, Deo trubui prædicata humana, & homini diuina. Vnde idem Concilium Francofordiensis in prædicta epistola ad Episcopos Hispaniæ non longe à fine, ut eiusqueroris sensum his verbis aperie explicare mihi videatur: adducit enim Cyrilum in epistola ad Eulogium dicentem. Nestorius in suis expositionibus simulat, dicens vnum filium & vnum Dominum, sed refert filium unum ad solum Dei verbum. Et paulò post. Dicendum enim, quia propterea Deus Verbum Christus nominatur, quia habeat copula: onem ad Christum, quoniam non opus est duos dicere Christos, si Christus ad Christum habet coniunctionem, tanquam alter ad alterum, & addit concilium. Videtur enim Nestorius dicere copulationem, quæ vos dicitis adoptionem.

Ex his ergo satis responsum est ad principale fundamentum prioris sententie, quod in confessione ipsius Elipandi nitescitur. Quibus addendum est, hanc cōfessionem, quæ adductum ex libro Ilio Beati, reuera non esse eandem cum ea, quam Elipandus misit in Epistola ad Carolum, quæ in Concilio Francofordiensi lecta est, multa enim ex illa epistola expressè referuntur in dicto Concilio, quæ in hac confessione non continentur, vt ex dictis constat potest, & latius ex ipso Concilio, ex quo constat, confessionem ad Concilium missam clariorem & ampliorem fuisse, & per illam, alteram esse explicantam, & non ē contrario: liquerat enim ex his quæ additum, multa in dicto Concilio & dicti & referti, quibus sufficienter indicatur, qualem adoptionem, Fœlicem Christo attribuerit, & quomodo reipublica in errore Nestorij inciderit. Imo etiam s̄pē insinuat, Fœlicem dixisse, Christum prius fusse seruum natura & conditione, & postea fusse adoptatum talia adoptione, qualis est illa, qua nos seruus & inimicus, amici efficiuntur: si enim legitur in dicta Epistola Concilij ad Episcopos Hispaniæ col. 15. Adoptinus siquidem non habet aliā significatiōnem, vñfī Iesus Christus non sit proprius Filius D. i., neque Virgine ē in sūmum genitus, sed nescio ex quo seruo adoptatus in sūmum, vs vos dicitis.

Ex quo vterius animaduerto, verum quidem videri, Elipandus & Fœlicem, non differit verbis fusse professos error em Nestorij, neq; expresse nominasse duas hypostases, aut duo supposita, vel vniōnem accidentalem, sed tantum vlos fusse nomine adoptionis vel nuncupationis, quam ita clarabat, vt plane in re nihil aliud, quam Nestorius, sentirent, quia neque eam à nostra adoptione distinguabant, nec maiorem vniōnem inter humanitatem & Verbum agnoscebant: neque illam soli humanitatē, sed cuidam homini attribuebant, quem seruum & priorem tali vniōne seu adoptione esse dicebant. Atque hinc facile responderetur ad alias cōiecturas, faciemur enim, Elipandus non aperte fusse professum errorem Nestorij: ideoque ausum fusse iudicium & approbatum Concilij postulare, aut enim quid ad suum errorē consequeretur non intelligebat (quod credibile est) aut (quæ solet esse hereticorum audacia) sperabat fore, vt ea simulatione alios deciperet. Et eandem ob causam Concilium non solum vsum est testimonijs & definitionibus cōtra Nestorium factis, ad Fœlicem & Elipandum confundendos, sed etiam illis declarare studuit, quomodo in re nihil aliud, quam Nestorius, dicerent. Negari autem non potest, quin magna ex parte non alter con-

futetur hic error in illo Concilio, nisi probando va-
nitatem personæ & subsistenter in Christo, ut patet
præcipue ex epistola ad Episcopos Hispanie à colu-
mina 6. Sed hoc sententia nostra nil obstat, ut magis
ex sequenti puncto constabit, in quo sensum definitio-
nis Concilii explicabimus.

*Autoritas Francofor-
dienſis syno-
di quanta.*

Circa secundam partem de Concilio Francofor-
dienſis duo desiderari possunt. Vnum est, autoritas
eius quanta sit. Aliud est, quis sit sensus definitionis
eius. De Concilio autem ipso duplice loqui pos-
sumus. Vno modo, absolute & quasi abstractè de
illo Concilio secundum se. Alio modo, prout nunc
nobis proponitur in tertio tomo Conciliorum in li-
bro & epistolis suprà citatis. Primum igitur dubita-
trinon potest, quin contra Felicianam heresim tale
Concilium congregatum sit, & in eo fuerit illa her-
esis damnata: de hoc enim sufficienſiſſimam tradi-
tionem habemus, ex omnibus ferè autoribus qui de
gestis Francorum, aut Hispanorum, aut de vniuer-
ſali temporum chronographia scripferunt, ut patet
ex Iona Arelianensi lib. 1. de cultu imaginum, qui
locum, in quo Concilium celebratum eit, tacuit, si-
c ut & Paulus A. Emilius lib. 2. de gestis Francor. ad finem.
Sabelicuſ verò Aenead. 8. lib. 8. folium nomi-
nat Franconiam Germania regiōnem, nullamque
mentionem facit præſentis erroris in eo. Concilio
damnati, Damnaſta eſt (inquietus) Felianiana heresim de
abolendis Sanctorum imaginib⁹, de quo postea dice-
mus. Herman. Contract. in Chroni. ann. 794. folium
dicit, Carolus Synodus magnam congregat. Ta-
men & Concilij loci Francofordienſis, & damna-
ta heres de Christi adoptione meminerunt Ado
& Sigebertus & Abbas Vspurgensis in Chiron. ann.
793. Regno ann. 794. Blond. Aenead. 2. lib. 1. Platin.
in Adriani vita, Antoni ap. par. Histor. tit. 14. c. 1. §. 6.
Antonius lib. 4. de gestis Francor. c. 83. & ex re-
centioribus quam plurimi. Ac deniq; ita est hoc com-
muni conſenſu totoſ Ecclesi⁹ receptum, vt ne de-
beat nec poſſit in dubium reuocari.

Deinde mihi non eſt dubium, quin definitio in illo
Concilio facta & prout facta eſt, habuerit vim &
autoritatem stabiliendi certam fidem. Vnde, si ſuffi-
cienter conſet, definitionem illam, legitimam, &
prout ab ipso Concilio manauit, ad nos peruenire,
nobis eſt ſufficiēter propositam, non dubito quin
obliget ad credendum de fide, quod per eam defini-
tum eſt, eo ſenu, quo eſt definitum. Racio eſt, quia,
licet illud Concilium generale non fuerit, interce-
ſit tamen in illo Romanæ Ecclesiæ autoritas, vt Io-
nas Aurelianensis ſuperius ait, non folium per Le-
garos Pontificis, quos etiam Ado nominat Theophylactum & Stephanum, verum etiam per specia-
le eius approbationem vel potius instructionem
per decretalem epistolam, in qua errorem illum da-
mnandum & fidei doctrinam definientam declara-
uit: imo referunt predicti autores, ante Concilium
Francofordienſe damnatum fuisse Felicem in
Concilio quodam Reginensi seu Ratiponensi Pro-
vinciali, diligentia Caroli Magni ad compescendum
Felicem ex ſola propria Bavarie breui tempore
congregatum: & ibi coactum fuisse Felicem, Ro-
manam adire, & coram Adriano Papa in Ecclesia S. Pe-
tri ſuam heresim retractasse. Postea vero subsecu-
tum eſt Concilium Francofordienſe, nam, cum E-
lipandus apud Carolum inſtareret (quantum ex epि-
ſtola Caroli ad ipsum colligi potest) vt in pleniori
Concilio res diſenteretur, Carolus ad maiorem Ec-
clesiæ pacem, & vt Elipandus, & qui eis in Hispania
adhererant, faciliter ad veram doctrinam fidei redu-
cerentur, ab Adriano Papa obtinuit, vt Concilium
Francofordienſe congregaretur, in quo Legari eius
ad eſſent, quos veriſimile eſt, epistolam illam ſecum
atruſile (cuius meminit idem Carolus in ſua Epilo-
ga ad Episcopos Hispanie) in qua quid in hac re-
tendum eſſet, declarauit: ergo, quamvis non certo
Fr. Suarez, Tom. 1.

¶ conſet, illud Concilium post ſuam celebrationem
ac definitionem conſermatum eſt à pontifice, ta-
men ſatis certo conſat, definitionem eius fuiffe co-
formem definitioni Pontificis, & iuxta eius inten-
tionem ac voluntatem: & hoc ſatis eſt, vt illa defini-
tio ſit ſufficiens & infallibilis regula fidei, ſi de illa fa-
tis conſet, ſufficiēter q; nobis proposita eſt.

Vltimo, quod attinget ad hanc definitionem pro-
tut nunc legitur in tertio tomo Conciliorum sub titu-
lo Concilij Francofordienſis, valde temerarium
ac periculorum existimareb⁹ ab illa diſſentire, & e-
piſtolam illam Adriani, & reliquas partes illius Co-
ciliij, ut ſuppoſitias, aut apocryphas, vel mendicas
reſerere non poſsum tamen ſimpliciter dicere, in eis
nunc eſſe infallibilem fidei autoritatem. Hanc po-
ſteriorem partem altero propter rationes dubitadi
superius poſtas, & præſertim, quia adhuc ignoro &
apud neminem haecne legere potui, ex quo loco
ve exemplari ſumpium fuerit hoc Concilium, pro-
ut nunc nobis traditum eſt, vt certe mihi conſtare
poſſit, in illo integrum & incorruptam contineat
doctrinam ac definitionem à vero Concilio Fran-
cofordienſi iuxta mentem Adriani Papæ traditam.
Dices, hac ratione poſſe in dubium reuocari omnia
Concilia, etiam Generalia, præſertim antiquiora,
quia forteſſe prout nunc habentur, non ſunt incor-
upta, vel non ſunt eadem, quæ celebraſta fuerunt.
Reſpondeſt uerog negando ſequelam, ſunt enim in Con-
cilijs multa, quæ vel in totum, vel ex parte adhuc
ſunt incertæ autoritatis, propter varias cauſas, quæ
nunc persequi longum eſſet, multa tamen etiā ſunt,
quæ infallibilem habent autoritatem quoad defini-
tiones ſuas, quia à principio ſufficiēter vniuerſe
Ecclesiæ innouerūt, & perpetua traditione in ea ob-
ſeruatæ ſunt: neque à Catholicis vnuquam eſt in du-
biuum reuocatum, quin illa doctrina & definitio, quæ
ſub nomine talis Concilij in Ecclesia Catholica legi-
tur, ea uerè ſit, quæ in tali Concilio à principio fuit
tradita. At vero Concilium Francofordienſe, prout
ſuo tempore ſcriptum fuit, in Ecclesia latuit vñq; ad
annum millesimum quingentuſimum ſexagesimum
ſepimum, in quo opera Laurentij Surij in lucem e-
dictum eſt: & iteo mirum non eſt, quod tam breui
tempore tantam ſibi autoritatem conciliare non
potuerit: maximè, cum non conſet, vbi fuerit ini-
tum. Dices uerius, si certissimum eſt, Felicianam
heresim ab Adriano I. & Concil. Francoford. fuiffe
damnata, & in his, quæ nunc habemus, ſcriptis ſub
nomine Adriani I. & Concilij Francofor. nihil aliud
eſtinetur, quām illius heresis dānatō, quid eſt cur
non ſit ſequē certum, hoc quod nunc habemus, eſſe
verum Concilium Francofor. ac eſt certū tale Con-
cilium ſuisse congregatum, talemq; doctrinam tra-
didisse? Reſpondet, magnum diſcrimen inter hec
versari, nam, cum adhuc incertum ſit qualis fuerit
heres Felicianā, quamvis in communi conſet, illa
lam fuiffe damnata in Concil. Francofor. nullum ex-
taret illius Concilij ſcriptum, ſequē certum eſt,
quæ fuerit illius Concilij definitio. Item, quia, licet
in communi conſet, ſactam eſſe illius Concilij defini-
tione, tamen ſi in particulari non conſet, hoc ſcri-
ptum editum eſſe in illo Concilio, non tenebimur ex
illo ſcripto colligere mentem Concilij, neq; illi eam
fidem & reuerentiam adhibere, quæ vero Concilio
debet: itaq; magna diſcrepancia inter illa duo verſatur,
multumq; refert, in particulari ſcire aut crede-
re, hoc ipsum opus eſſe illudmet, quod à Patribus il-
lius Concilij editum eſt.

Dices tandem. Si totum id, quod in eo Concilio
continetur & refertur, eſt conſentaneum his, quæ de
Concilio Francoford. historiæ referunt, & in eo ni-
hileſt, quod ad causam fidei ſtabiliendam non con-
ferat, & pietatem ac veram doctrinam foueat, qua-
ratione in dubium verti potest, hanc eſſe veram epi-
ſtolam decretalem Adriani Papæ, verumq; Concilij

Francofordense? Respondeatur, hinc rectè probatai A priorem partem nostræ assertioñis, nimirum, licet hoc non sufficiat ad certitudinem fidei faciendam, sufficere tamen ut temerarium sit & periculorum, hoc negare. Praesertim, quia postquam illud Concilium in lucem prodijt, alijsq; adiunctum est, magno Catholicorum consensu ab omnibus est receptum, nullusq; scriptor illud negare ausus est. Accedit quod si hæc detur licentia, poterit quis reuocare in dubium omnia Concilia, quæ Laurentius Surius in lucem edidit antea non edita: hoc autem valde absurdum est, & pias aures offedit. Deinde profitetur Surius (vir pius, doctus, & omni fide dignus) in epistolis ad Philippum Regem Catholicum & ad lectorum, se nihil Concilij aut numero Conciliorum addere, B quod ex verutissimi exemplarib. manu scriptis, & ex grauibus & Catholicis bibliothecis non excerpserit: ergo idem necessariò credendum est de hac Synodo Francofordien. Nemo ergo suspicari sine magna temeritate potest, hoc Concilium Francof. prout nunc habetur, denuo confitum esse, cum ex veteri exemplari ab homine ranta fide digno dicatur transcriptum. Neq; etiam est villa occasio suspicandi, olim fuisse simili fraude ab aliquo confitum, quia neq; est huius rei, vel minimum indicium, neq; de illo viro Catholicō id credi potest: quod autem ab hæretico compositum non sit, evidentissimum est, quia nihil est in eo opere, quod sanam doctrinam non contineat, & pietatem redoleat.

Sunt tamen pauca, quæ obiecti possunt contra huius Cœcilij autoritatem, quibus sat facere oportet. Primum est, quod totius Concilij stylus, tam in epistola Adriani Papæ, quam in epistola totius Concilij, & in libro Sacrosyllabo nimis videtur acer acridus, quod videtur esse alienum à Pontificia & paterna lenitate, & Conciliorum consuetudine. Et difficultatem auget, quod non solum in doctrinam, sed etiam in personas inuehundur, cum tamen Fœlix quantum ex historijs suprà citatis colligi potest, iā eo tempore errorem suum coram Pontifice retrastasse, Elipandus autem non fuisse omnino pertinax, sed enixe Concilij iudicium efflagitasset, eique parendi voluntatem ostendisset, ut ex epistola Caroli non obscurè colligitur. Et quod maximè mirandum est, cum solus Fœlix & Elipandus, & pauci fortasse alij errassent, vniuersam Hispaniā, omnesq; eius Episcopos acriter reprehendunt ut hæresi infestos. Sic adeo ut ob eam causam dicant, traditos fuisse Hispanos in Sarracenorum potestatem, quod in Christum iniurij fuissent, cum tamen ex historijs constet, longe ante Elipandum, Hispaniam in Saracenorum potestatem venisse. Vnde eruditissimus Garfias Loaya in Collectione Conciliorum Hispaniæ, in commentario de primatu Ecclesiæ Tolaternæ, quem ad decretum Gundemari addidit, inter Vrbanum Archiepiscopum Tolaternum, quo Pontifice Tolatum a Sarraginis oppugnat, dolo caprum est, quatuor Episcopos numerat ante Elipandum, videlicet, Cixillam, Petrum Pulchrum, Sunneredum, Concordium, cui successit Elipandus, de quo inferius sic scribit, *Vsus frequenti Maurorum commercio, cum longe absens ab illorum temporum facilitate in quibus Ecclesiastica synæque doctrina vigebat, parvum, accurvare in sacra literis versatus esset, in heresim de adoptione Christi Seruatorum nostri arroganter & ignoranter impedit.* Quomodo ergo verum esse potest, quod Concilium Francof. sit, ob culpam huius erroris Hispaniam esse Saracenorum potestati traditam.

Secundo ac præcipue multos mouet, quod in eodem Concilio epistola ad Episcopos Hispaniæ Eugenius, Ildefonsus, & Julianus, sanctissimi & doctissimi Tolaternæ Ecclesiæ Archiepiscopi indigne ac irreuerenter tractari videntur, tanquam vulgares homines, qui male de Christo sensuerint: cum enim Elipandus eos in sua sententia confirmationem ad-

duxisset, nihil aliud Concilium responderet, nisi, Quæ ex parentum vestrorum dictis posuisti, vi manifestum sit, quales habeatis parentes. Et infra. Melius est testimonio sales vobis compouit preces in Missarum solenniis quales vniuersales & sanctæ. Dei non habet Ecclesia: nec vos in illis exaudiiri putamus, & si Ildefonsus vester in orationib. suis Christum adoptiuum nominauit, nosfer vero Gregorius Pontifex Romana Sedi, & clarissimus toto orbe doctor in suis orationibus semper virginem nominare non dubitauit. In quib. verbis aperte videtur Concilium admittere, eos Patres male de Christo sensisse. Imo p. ait, Ut notum sit omnibus, unde vos tradidisti in manus infidelium, non tam propter laudem Fœlicis & Elipandi, quam proper errorem parentum, à quibus ipsi hoc didicerunt, dicere videtur, simul enim illa duo coniungit, Vi manifestum sit quales habeatis parentes, & vi notum sit omnibus, unde vos tradidisti in manus infidelium. Et quod prius obiectabamus ex historijs, hoc ipsum exigere videtur: tocum autem hoc est contra grantatem, autoritatemq; illius concilij.

Tertio obiectare possumus, quæ illud Concilium quibusdam viri testimonij & rationibus ad suam sententiam comprobant, quæ non videtur magnam habere efficaciam, & à Theologis facile diffunduntur: nam testimonia omnia quæ adduci, soli probant, Christum simpliciter esse naturalem Dei filium, eundemq; in humanitate subsisteret, atq; adeo hunc hominem simpliciter esse filium naturalem Dei. Quæ omnia à Catholicis admittuntur, quævis aliqui ipsorum putent, nō repugnare quæ simul secundum humanitatem fit adoptiuus, siue opportunitatis testimonijs conuincit non potest. Rationes autem, quæ sunt in eis ex natura vel proprietate adoptionis, sunt mere humanae & probabiles, quæ ad certam fidem faciendam non possunt sufficere. *Ad p. 101*

Sed hæc omnia nul derogant huius Cœcilij autoritati. Et prima quidem obiectio mihi non parum confirmat, quod suprà dicebam de fœlicianæ hæresi, quod nimis nō fuerit resadecubus caeca & obscura, ut Catholicis, & doctis Theologis, postea videri potuerit opinio probabilis, & in omnibus Academis & scholis Catholicis per tot annos ut talis tractari & disputari: aliqui non tam acriter reprehensione dignus fuisse Elipandus. Erravit ergo in re manifesta in fide, & longe antea in Ecclesia definita, solumq; in verbis aut modo explicandi Nettoriana hæresi discrepauit: & ideo illo acriter reprehensione modo compescendus fuit: maximè cum summā quandam autoritatem, etiam in doctrina tradenda, sibi in Hispania usurpare vellet, ut ex his quæ ad Filidem Abbatem contra Beatum, & Heteriū scripsit, constat: quæ referuntur in Hispaniæ historijs, & in dicto libro Heteriū. Imo ad Carolum Magnū etiā tantam libertatem & autoritatem scripti, ut ipse Carolus ad Elipandum diplus litteris ita rescripserit, in quorum pugnacj scribelitarum non satis nobis elucet, an quasi ex autoritate magisterii nos peftra doceat dispossessi, ut ex humilitate discipulatu nostra discere desiderauit. Ob hanc ergo causam merito Episcopi Catholici, & præsterit summus Pontifex Adrianus, magna libertate & autoritate respondit, ipsiusq; errorum & auctores eius incepant. Nec tamè Adrianus Pontificis lenitatis oblitus est, nam in fine Epistole ita concludit, *Elegans namq; qua volunt, vitam aut mortem benedictionem aut malditionem: optamus navis, & infinita Domini clementiam precamur, ut, reliquo errore australibus ad viam, quæ ducit ad aeternam vitam, fideli pagibus Christianorum petrabente, &c.* Et similia feri habentur in eis epistola totius Concilij, in qua fatum nonnulla esse per exaggerationem, & amplificationem dicta præsertim, cum sermo fieri videntur ad omnes Hispaniæ Episcopos, ac si omnes essent illa hæresi inficiuti. Sed id, & non refert ad fidei & dogmatum veritatem: & ex quodam ardenti fidei zelo procedebat,

intuendo potius ad effectum & conatum Elipandi & Felicis, qui omnes in suam sententiam adducere conati fuerant, quam ad effectum. Et fortasse multi fuerant huiusmodi errore infecti, & Concilium in hoc imitatur est mortem Scripturæ sacræ, in qua sepe propter quorundam peccata ita populus reprehenditur, ac si omnes essent illorum participes, neq; vnu in innocens aut iustus relietus fuisset. Quod vero Hispania ruina, huic peccato in ea epistola attribuitur, factum etiam est ad delictum exaggerandum, non est autem necesse intelligi de principio & initio illius calamitatis, qua Hispania in Saracenorum manus perierunt, sed de continuatione illius afflictionis & seruitutis.

Ad secundū

Erituxa hac satisfaciendum est secundū difficultatē, in qua, si verba Concilij ut simpliciter sonant, absq; alia in interpretatione sumuntur, videntur plane Patres illius Cōcilia ignorasse, quanta fuisse sanctitas & doctrina illorum. Præfulum, Eugenii, Illefonsi, & Iuliani: & ideo eorum autoritate contemporis, nihilq; aliud respondere curasse. Adde vero vñterius, non oportere verba illa sumere absolute ut sonant, sed quasi sub conditione, quod licet ita eset, in causa fidei non esse auctoritas illorum Patrum cum Ecclesiæ & Romani pontificis auctoritate comparanda. Oportuit ita respondere, tum quia Elipandus tantum videbatur sive fide tribueret, & suorum antecessorum auctoritatē, ut eam vellent cæteris præferre aut saltē comparare: tum etiam quia, cū ille preces, quas allegabat Elipandus, priuatæ essent, nec possent à Concilio examinari, an verè vel fallo adducerentur, noluit Concilium eorum allegationem ut falso impositam rejicere, sicut in Augustino, Hilario, & alijs Patribus fecerat: & ideo illo modo responderet, scilicet, quidquid illi Patribus dixerint, non esse in hac causa eorum auctoritatem standum. Ad eum fortasse modum, quo Paulus ad Galat., i. dixit, Liceat nos, aut angelus de celo euangelizari vobis præterquam quod euangeli? auimus vobis, anathema sit. Si autem aliquis inquirat, quid credendum sit de horum Patrum dictis, quæ Elipandus in sua epistola alligabat, res ipsòdum est, in primis tales orationes non reperiiri in aliquo antiquo Missali Tolentini Ecclesiæ. Deinde si aliquando fuerint, prout ibi referuntur, non esse verisimile ab illis Patribus fuisse composita. Tandem credibile est ab Elipando non sana & integra fide fuisse adductas. Quod enim in aliorum Patrum testimonij referendis fecisse in illo Concilio cōcūctus est, credi facile potest de his, quorum scripta ad manus nostras non peruererunt. Potuit enim facile aut illas preces cōfigere, aut certe in eis vnam vocem in aliam commutare, vt nomen adoptiū hominis ponendo loco nominis dilecti aut grati, vel alieui simili. Neq; ab hac sententia Concilium Francoford. absuit, nam in fine illius Epistole sic ait, Inculca isti eum, iste uam, replicans vos Patribus consona ponere testimonia: sed, vt probauimus, longe aliter vos illorum intelligitis dicta, quam illi ipsi intellexerunt qui hac ipsa testimonia libris inservebant: & innuenimus sicut & ante prefatis sumis, certissime vos illorum sanctissima scripta heretica prauitatem veneno infecisse, & interseruisse verba, qua nusquam in eorum legimus libris. Nisi sorte restringam, quorum nomina Sancta, & vnuersali Dei Ecclesiæ signata putamus huc usque remansisse, si huius erroris schisma per vos ea mundorum innotescet: tubiungit vero statim: Definite fratres, vestros per aures populi Christiani diffamare hereticos; & volet ipsos à sancta Dei diuidere Ecclesia: quasi dicat, Videte ne falso illis hoc crimen imponatis sicut & cæteris.

Ad tertium
Sensus definitionis cōcilia Francoford. aperte
Tertia obiectio explicari satis non potest, nisi prius Concilij sensum & mentem exponamus. Qui ergo existimant, errorem Felicis fuisse eundem, quem postea Durand. & alij Scholastici ut probabilem opinionem introduxerunt, consequenter aiunt, sensum

Fr. Suarez. Tom. I.

A sum Concilij esse, damnare vt hæreticam, opinionem Durandi. De probationibus autem, quæ in toto illo Concilio afferuntur, dicunt, in primis non esse necessarium esse æquæ certas ac eis ipsa definitio Cōcilia: hoc enim in ceteris etiam Concilij obseruatū est ab omnibus Catholicis, qui de auctoritate Conciliorum scripserunt. Addunt deinde, quanvis testimonia Patrum & Scripturæ immediate non demonstrant illius erroris fallitatem, tamen, verè ac recte explicata voce & proprietate adoptionis, necessario ex eis inferri, neq; simpliciter, neq; in natura assumppta posse conuenire in eum qui Filius Dei naturalis fit: & hoc sat fuisse, vt potuerit Cōciliū eam sententiam vt hæreticam damnare. Supposito tamen sensu predicti erroris, quem nos explicuimus, alter etiam sensus Concilij, & definitio eius ac doctrina explicanda a nobis est. Sicut ergo Concilium per se ac directe intendit, Felicianam hæresim damnare, ita etiam per se ac directe solum definīt Christum non esse filium adoptiū eo proprio & imperfetto genere adoptionis, quod nos sumus filii adoptiū: seu (quod idem est) definit, vñionem vel coniunctionem inter Christum & Filium Dei naturalem non esse per adoptionem, qualis est nostra, nec per solam nuncupationem seu denominationem, sed per verā vnitatem subsistentię & hypostasis vniuersę naturę humana & diuinę: & hinc etiam definit, hunc hominem Christum subsistentem in natura humana esse filium Dei naturalem, & non esse prius seruum, quam filium, neq; esse prius hunc hominem, quam filium naturale. Et quidem, quod hac omnia in eo Concilio tradantur tanquam dogmata fidei, non egredi probatio, nam est per se patens & notum legendi illud.

C

Quod autem nihil aliud de fide sit ex vi definitiois illius Concilij, probatur primo, quia sensus definitionis ex sensu erroris, qui damnari intendit, colligendus est: sed sensus erroris Feliciani in hoc constituebat, quod ponaret adoptionem Christi hominis similem nostræ distinguendo illum à filio Dei naturali, & nullam aliam maiorem coniunctionem inter Christum, & filium Dei naturalem ponendo, nisi solum quod nuncupationem & denominationem: ergo solum dogma contrarium est, quod per se definitur in Concilio: nam in Concilij, præcipue vbi non sit præcisa definitio per breves canones, vel decretis, sed per longum & concinnum doctrinę cōtextum, non omnia, quæ dicuntur, sunt de fide, sed sola definitio intenta, nisi aliud in ipso metu Concilio expresse declaretur.

Secundo id patet ex obiectione proposita, nam testimonia Scriptura & Sanctorum, quæ in toto illo Concilio adducuntur, definitionem Concilij in hoc sensu, & nihil aliud in rigore probant, nisi quod hic homo Christus, vere realiter, ac omnino proprius est filius Dei naturalis, vt patet ex illis locis, Qui proprio filio suo non peperit. Ad Rom. 8. His est filius meus dilectus, March. 3. & 17. Tu es Christus filius Dei vivi Matth. 16. ex quibus & similibus nihil aliud infertur, nisi evidenter esse filium Dei naturalem, qui est homo Christus pro nobis traditus. Ex his autem testimoniis non ita clare & evidenter sequitur, Christum vt hominem, specificando, & designando naturam, esse filium Dei naturalem, vt ad fidei definitionem sufficiens fundamentum videatur. Sicut etiam dicitur in Scriptura, Christum esse Deum, qui nos redemit sanguine suo, Act. 20. ex quo optimè sequitur, vnum & eundem esse, qui est verus Deus, & habet carnem & sanguinem, quem pro nobis fundat: non tamen sequitur, quod in quantum habet carnem, seu in quantum est homo, sit verus Deus, sumpita illa particula in quantum in predicto sensu designante naturam, vt docuit D. Tho. sup. q. 16. ar. 11. Atq; idem dici potest de testimoniis Sanctorum, quæ in eodem Concilio adducuntur, vt facile con-

Q q q 3 stabit,

stabit legenti, & in superiorib. quæstionib. taetum A etiam est, & quia reuera Sancti nihil aliud docent, quam quod in Scriptura aperte continetur. Quamvis autem necessarium non sit, omnia & singula testimonia quæ in Concilij adducuntur, esse efficacia quod autem omnia etiam simul sumpta inefficacia sunt, quodq. Concilium plus definit, quam in Scriptura continetur, quando præcipuum fundamenrum definitionis est ipsa Scriptura, magnum est inconueniens.

Nec satis est dicere, adiuncto rationis discursu id colligi ex Scripturis, & hoc sufficere, vt possit Concilium suam definitionem adiungere, hoc enim verum est, quando ratio est tam aperta, vt manifeste conuincent suppositis his, quæ Scriptura docet. Rationes autem, quæ in hoc Concilio sunt, in prædicto etiam sensu euidenter conuincent, in alio vero sunt quidem opimæ, non tamen ita aperte conuincentes, nam sumunt aliqua principia, quæ in illo sensu revelata non sunt, nec omnino euidentia, vt in superioribus taetum est, & in postrema parte huius sectionis iterum attingetur. Et prætermis si alii rationibus, nunc breuiter pondero illam, qua tam Adrianus, quam Concilium vtiuit. Quia, si Christus esset adoptius, non potuerit nobis condigne mereri gratiam adoptionis: hæc quidem ratio recte probat contra eos, qui Christo homini solum tribuant filiationem adoptiuam eiusdem rationis cum nostra, cōtra eos vero, qui illi vt homini, vel humanitatē eius, tribuunt adoptionem alterius rationis & ordinis, non ita conuincent, quia dicunt per gratiam adoptionis alterius rationis, quæ naturalē filiationem, & increatam personam non excludat, non repugnare perfectissime mereri aliijs inferiorem adoptionem. Vnde hæc ipsa ratio mihi declarat, Fœlicem posuisse in Christo idem genus adoptionis cum nostra, & non damnari directe ab his Paribus: alioqui & quicquid uterentur nomine adoptionis, vel nō recte ab vna ad alteram argumentarentur. Quocirca etiam ex discursu & ratiocinatione Concilij hic sensus colligitur. Quod si interdum aliquid amplius obiter Concilium insinuat, vel ex rationibus eius aliquid amplius colligi potest, non est necesse id esse de fide, cum ad directam intentionem & definitiōnem nō pertineat. Atq. ita satisfactum est tertiq. obiectiōni, & declarata est definitio Concilij. Quam expositionem magis in postrema parte huius sectiois confirmabimus ac defendemus.

Territo loco dicendum superest de re proposita, quid nimirum de fide tenendum sit, quidue vt hereticum damnandum, quid deniq; sub opinionem cadere possit, & in quo gradu. Quod vt clarissiat, distinguamus in præsenti propositiones affirmates à negantibus, præcipue illas, in quibus affirmatur, Christum esse filium Dei naturalem, vel simpliciter, vel cum determinatione, in quantum homo, & illas, in quibus negamus, Christum esse filium Dei adoptuum, vel absolute, vel cum eadem determinatione, nam licet iuxta veram doctrinam hæc posteriores sequantur ex prioribus proportionate sumptis tamē hoc non satis est ad faciendam certitudinem fidei, nisi hoc ipsum sit de fide, vel saltem omnino euidentes, si latè loquamur de certitudine fidei, vt includit certitudinem Theologiacam.

Dico ergo primo. Hæc propositio, Christus est filius Dei naturalis, est simpliciter de fide. Hæc non indiget probatione, quia eadem est ratio de illa, Christus est verus Deus, & Verbum Dei, &c. Videantur dicta in principio huius materiæ, disput. 2. & q. 16. & in præcedentib. sect. huius disputationis. Hæc deniq; est vna pars definitionis Concilij Francoford. vt ex dictis patet. Quæ in illo optimis sacra Scriptura testimonijs probatur.

Dico secundo. Hæc propositio, Christus in quantum homo est filius Dei naturalis, in aliquo sensu est

de fide certa, nimirum, si dictio, in quantum, non accipiat ratione naturæ, sed ratione suppositi, iuxta D. Tho. doctrinam suprà q. 6. art. 11. nam in ea significatio sensus propositionis est, Christum, quatenus est suppositum naturæ humana, & filium Dei naturalē, quia neq; illa natura humana habet aliud suppositum præter filium Dei naturalē, neq; illud suppositum ex eo, quod in natura humana subtilat, dicitur est filius Dei naturalis. Hoc autem sensu supposito, manifestum est illam propositionem esse de fide certam, quia de fide est, & Verbum esse filium naturale, & illud esse unicum suppositum naturæ humanae Christi, quod, vt in humanitate subtilat, suam retinet filiationem naturalem. In dō exposito, hanc est alteram & potissimum partem definitionis Concilij Francofordiensis, nam licet D. Tho. citato articulo dicat, particulam, in quantum, magis propriè designare naturam, quam suppositum, idq; fortasse in dialectico rigore verum sit, nihilominus in communī vñloquendi & scribendi de hoc mysterio, sumitur ad designandum suppositum, seu id quod subtilit in humanitate, & in hoc sensu existimo esse locutus Fœlicem & Elipandem, quando aiebant, Christum vt hominem, seu in humanitate, vel secundum humanitatem, aut secundum carnem (hæc enim omnia apud illos idem sunt) esse adoptium. Non enim subtiliter distinguebant naturam à supposito, & illam designabant, sed absolute in dicabant hunc hominem Christum; & illum vñfis, id est, vt dicit totum hominem subtilitatem in hac humana natura vocabant filium adoptionis. Concilium autem in contrario sensu docet ac definit, hunc hominem Christum esse filium naturale, & vt amplius declaret, in eo homine non esse aliud suppositum præter naturalem filium Dei, ac dicitur secundum particulam, in quantum homo, quia nimis, etiam si loquamus de hoc homine, vt est suppositum humanitatem constans, ille ipse est filius Dei naturalis: & hoc sensu esse sumendas est omnes reduplicaciones similes, quæ in illo Concilio leguntur, ex rationibus quibus sensum eius confirmamus constare potest, & amplius ex conclusione sequente.

Dico ergo tertio. Hæc propositio, Christus, in quantum homo, est filius Dei naturalis, accipiendo, in quantum, prout naturam designat, non est de fide, sed in vno sensu est falsa, in alio autem licet sit vera, est tamen sub opinione. Declaratur & probatur, nā filius necessario dicit relationem ad patrem, cum ergo dicitur Christus in quantum homo filius naturalis Dei Patris, aut Deus Pater sumitur bipartite & propriè pro prima persona Trinitatis vt producente filium per æternam generationem; & sic falsum est, Christum in quantum hominem esse filium Dei naturalis, quia, vt se est, i. dicebam, neq; est genitus ab æterno Patre vt propriè & personaliter producente Filium sicut ab æterno, neque habet maiorem influxum in Christum in quantum hominem, quam alia persona. Aut, cum dicitur Christus vt homo filius Dei naturalis, illa relatio respicit Deum vt extra operantem, atque ad eadē totam Trinitatem quartenus vniuit hanc humanitatem. Verbo Dei, eamque vniendo compositum hunc hominem, per se & ex vi talis actionis seu vniomis factum & hæredem diuina beatitudinis in ipsam humanitatem. Et in hoc sensu verissimè quidem dicitur Christus vt homo, filius Dei naturalis: sed non potest hoc esse de fide. Neque est verissimile Concilium Francofordiensis in hac Theologica subtilitate hoc definitus. Primo quidem, quia oportueret vt hoc sufficienter & distinctè faciat declarare, quod certe non fecit. Quod si ex dictis eius sumi potest aliquid probable argumentum, vel etiam interdum ipsius vei ba aliiquid simile indicat, id nō facit est vt certam fidem faciat, vt sepe dixi, secundo quia

Aqua nullum erat sufficiens fundamentum ad tale fidei dogma constituendum, ut ex paulo ante dictis de sensu Concilij constare potest. Et amplius declaratur, nam, licet sit de fide, humanitatem esse substantialiter unitam filio Dei naturali: non tamen est de fide ita fuisse sanctificata ex vi illius unionis, vt habet intrinsecum ius ad supernaturem beatitudinem, quæ est diuina hereditas: nam multi Theologoi opinantur, si Deus a summis illam humanitatem sine gratia habituali, non fore illi debitam supernaturem beatitudinem: immo neque habere sanctitatem, quæ ad meritum beatitudinis sufficiat quod, licet sit falsum & improbable, non tamen est hereticum: ubi enim est contrarium aperte definitum aut traditum? Rursum etiam si concedatur, humanitatem ex vi unionis ita sanctificari, vt huic homini acquiratur intrinsecum, & radicale ius ad æternam hereditatem, per suam humanitatem obtinendam, tamen non est de fide, ad rationem filii naturalis hoc sufficere: nam posset aliquis contendere, filium naturalem dici non posse, nisi obidentitatem, vel similitudinem naturæ, quam Christus, in quantum homo, non haberet: neque in eo censeri posset hereticus, cum oppositum non sit definitum, neque ex definitis aperte colligatur, immo illud videatur consentaneum his quæ à sanctis Patribus in materia de Trinitate dici solent, ad probandum veram diuinitatem Verbi diuini ex eo quod est filius Dei naturalis: quia propria filiatione naturali requirit candem naturam cum generante. Quod autem præter hunc sit aliud modus filiationis naturalis, nullibi est de fide definitum. Quin potius sunt plures Theologi apud quos malè audiat (quamvis immerito) talis modus filiationis Dei naturalis: quia omnino recusant admittere in Christo duplum modum filiationis naturalis secundum diversas naturas. Adeo ut potius negent, Christum ut hominem esse filium Dei, quam admittant esse filium naturalem, nam etiam fugiunt concedere Christum ut hominem esse filium Spiritus sancti, quod tamen iuxta illam sententiam verò intellegam & excludam excommunicatione verborum, concedendum est, cum hæc filiatione dicatur non respicere primam personam ut sic, nec fundari proximè in emanatione ad intrâ, sed in operatione ad extra, que omnia probabiliter disputantur a grauissimis Theologis, non ignorantibus definitionem Concilij Francofondiensis, sed eam attente legentibus ac meditantibus: & pro certo habentibus, illam propositionem non esse in eo Concilio definitam: non ergo est de fide.

Vnum solum est quod ex illo Concilio obiectum est contra hanc assertiōnē, nam Adrianus Papa in sua epistola adducens in confirmationem suæ sententiæ locum illum Matth. 3. & 17. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit:* dicit, illa verba esse dicta à tota Trinitate, cum tamen certissimum sit, & ibi etiam doceatur à Pontifice, sermonem ibi esse de filio naturali. ergo ex sententiæ Pontificis tota Trinitas vocatibz Christum ut hominem, **E**Filium suum naturalem. Verba Adriani sunt, *Pater testimonio de filio perhibens non creditis, qui dixit, Hic est filius meus dilectus:* Declarans autem, de quo illa verba dicta sunt, scilicet, de eo, in quem Spiritus sanctus descendit, id est, Christo ut homine, ait, *Dei enim filius secundum id quod Deus est, Sanctum Spiritum cum Pare nunquam à se recedente innenarrabil modo mittit,* & secundum id quod homo est super se venientem suscepit: de eo ergo, id est, de hominii filio vox illa intonuit. Statim verò declarans, quis illa verba protulerit, inquit. Si secundum diuinitatem dixisset, nunquam diceret, in quo mihi bene complacuit, sed tantum in quo mihi bene placui, sed dum dicit, *Complacuit, totam simul Trinitatem comprehendit, quia in homine Christo tota complacuit Trinitas:* igitur ex vi illius verbi, complacuit, quod vide-

tur includere consortium multorum, & ex eo quod de Christo homine est sermo, colligit Pontifex, Trinitatem esse, quæ ibi loquitur: ergo Christus ut homo est filius naturalis Trinitatis ex sententia Pontificis.

Responseri potest primò, etiam si Pontifex hoc modo locum illum interpretetur, non facere certam fidem, quia non est necessarium, ut omnia testimonia, quæ in Concilij, vel epistolis decretalibus afferuntur & exponuntur, in sensu certo & indubitate afferantur. Est ergo ille sensus probabilis non tamen certus: & id est non facit certitudinem fidei. Hæc verò responso, quamvis quoad testimoniū Scripturæ ferri possit, tamen quoad definitionem Pontificis nostra intentioni non satisfacit, quia Pontifex adducit illud testimoniū ad suam definitionem confirmationam: ergo, siue confirmationis fit certa, siue probabilis tantum, tamen necessariò ex ea colligitur, mentem Adriani fuisse definire, Christum ut hominem esse filium naturalem totius Trinitatis. Respondetur ergo negando, testimoniū illud afferri aut exponi ab Adriano ita prædicto sensu. Quod probo primò, quia non est verisimile, adduxisse Pontificem ad confirmationam fidem, testimoniū Scripturæ in sensu, non solum incerto, sed etiam contrario omnibus Doctoribus: constat autem, omnes, tam veteres, quam recentiores intellexisse locum illum de sola persona Patris, ut Diuus Thomas inferius quæstio. 38. artic. 8. & quæstio. 45. artic. 4. ex professo declarat, & in sequent. tom. in Com. illius artic. 8. & disput. 27. sect. 2. plures Patres adducimus in eius rei confirmationem, scilicet Augustinum, Ambrosium, Hieron. Cyprian. Hilar. Fulgent. Chrysostom. & alios, Quibus addi possunt notanda verba Augustin. 2. de Trinit. capit. 10. dicentes. *Ibi cogimur non nisi Patris personam accipere, ubi dictum est, Hic est filius meus dilectus, Neque enim Iesus etiam Spiritus sancti filius, aut etiam fons filius, credi aut intelligi potest: & Athanasius sermon. 3. cont. Arian. veritus finem, generali regulam constitutus, *Ihsa omnia, Unigenitus, & Filius, & Verbum, & Sapientia ad Patrem referuntur, ibid. suam proprietatem habent: & singula confirmat propriis Scripturæ testimonis, inter quæ profert hoc de quo modo agimus, Hic est filius meus dilectus,* & illud, *Tu es Christus filius Dei vini:* & in epistola de Synodi Nicene decreto contra Arianam heresim, circa medium, Ideo (inquit) *Filius & Unigenitus dicitur, & solus duntaxat in filio Patris, eumque solum ex se genitum esse Pater declarat, cum inquit, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacuit:* & alii Patres disputationes contra Arianos hoc maximè testimonio vtuntur ad diuinitatem Filii, & processionem ab æterno Patre probandam. Extractantes de baptismo, docent, personarum Trinitatem fuisse in Christi baptismo manifestatam, Spiritum sanctum per speciem columbæ, Filium per humanitatem, Patrem in ea voce, qua testimonium filio suo reddidit, ut fulsis in 3. tomo in materia de baptismo declarabimus. Vnde ecclesiastam in festinitate Transfigurationis, quam in festo Epiphaniae, Patrem intelligie verbis illis loquentem. *Hunc & Prophetis testibus (ait in hymno Transfigurationis) Iisdemque signatoribus, Testatur & Pater iubet, Ipsum audire & cretere: & in primo Responso Epiphaniae, Hodie, inquit, in Jordane baptizato Domino aperi sunt cœli, & sicut columba super eum Spiritus mansit, & vox Patris intonuit, Hic est filius meus dilectus.* Et infra in tertio Responso, *Paterna vox auditæ est, Hic est filius meus dilectus.* Imo ipsam Conclitum Francofondens, in libro Sacro-syllabo, column. 5. sic dicit: *Vox Patris intonuit dicens, Hic est Filius meus.* Et infra. *Mox paterna vox fulgidam per nubem discurrens intonuit, discurrevitque, qui furent serui per gratiam, & per adoptionem filii: & qui versus a proprio filius. Denique ipsemet Apostolus Petrus**

in 2. epist. cap. 1. de persona Patris videtur planè expōnere locum illum, dicens, Accipiens à Deo Patre honorem; &c. Neque enim dici potest, ibi sumi Patrem essentialiter, quia aperte ponitur ad determinandam personam, quæ filio suo gloriam & claritatem contulit: ergo non est verisimile, Pontificem vñum esse contra hereticos expositione singulare, & tantæ autoritati repugnantem.

Secundò id aperte ostendo ex verbis ipsius Pontificis, nam in eorum initio sic inquit, *Patris testimonio de Filio perhibentis non creditus?* vbi euidenter sumit Patris nomen pro prima persona, distinguens illam à persona Filij & Spiritus sancti. Inferius autem nihil dicit his prioribus verbis contrarium, imo iterum repetit, *Vox Patri intonuit, Hic est filius meus dilectus: cum vero subiungit, Sed, cùm dicit, Complacui, totam simul Trinitatem comprehendit, non est sensus, quod comprehendat Trinitatem tanquam locutum & dicentem, Hic est filius meus, sed tanquam complacentem in Christo, ut patet ex causalib[us] subiuncta, quæ in nomine Christo tota complacuit Trinitas.* Sicut, si duo de aliqua imagine ita loquantur, ut alter dicat: mihi valde placet hæc imago: & alter subiungat, ego etiam in illa complacio, quamvis hic posterior solus proferat hæc ultima verba, tamen in eis alium connatur seu comprehendit secum complacentem. Ad hunc ergo modum ait Pontifex, Patrem, dicendo, *Complacui, in eo verbo cæteras personas indicaste & comprehendisti ut in Christo placentes.* Ex hac autem subtili illius verbi ponderatione non inferat Adrianus, Patrem vocare Christum ut hominem filium suum dilectum in prædicto sensu, id est, quantum ad humanam naturam, sed solum in alio sensu, scilicet, quantum ad suppositum, non quom docunq[ue], sed vt actu & verè subsistenter in virtute natura. Et ex hoc sensu intelligendum est, quod ait, ibi non esse sermonem de Christo secundum diuinitatem (subintellige, solam & præcisam ab humanitate) id est, non esse sermonem de illo, qui in sola diuinitate subsistat, sed simul in humanitate, quicq[ue] simul si Dei, hominis & filius, vt idem Pontifex dicit. Et in hoc sensu & in nullo alio est optimum argumentum Adriani: nam ea quæ ibi dicuntur, de uno & eodem dicuntur, & tamen non omnia conueniunt ei secundum diuinitatem, quale est, quod in eum Spiritus sanctus defenderit, & D quod in eo Pater complacat: ergo idem ipse, de qua hæc dicuntur, est ipsem filius Dei naturalis, non solum ut subsistens in diuinitate, sed etiam ut subsistens in humanitate ratione suppositi, vt dictum est. Tertio, cum in superioribus ostensum sit, hanc propositionem absolute prolatam, Christus, ut homo est Filius naturalis Trinitatis, falsam esse, quia indicat, Christum ut hominem esse personam distinctam à tota Trinitate, qua verisimilitudine dici potest, Adrianus Pontificem, vel in eo sensu fuisse simpliciter locutum, vel, quod incredibilis est, illam propositionem definitiisse, & iuxta illam prædictum testimonium declarasse? Igitur ex illo testimonio & arguento Adriani, non potest inferri esse ab eo definitam illam propositionem, Christus in quantum homo, est filius Dei naturalis, in sensu tertio conclusionis, in quo à Theologis disputatur, sed tantum in sensu secundæ assertionis, in quo à solis hereticis negatur.

Sed vrgebit aliquis, quia adhuc iuxta hanc interpretationem non est firmum argumentum Pontificis, totum enim fundatur in ponderatione illius verbi, complacui, quod tamen nullum habet singulare mysterium, neq[ue] ex vi sua significationis dicit respectum ad alios simul placentes, vt ex vñu Latinorum constat, & euidentius ex verbo græco illi respondentे, Euclœo, quod nihil aliud significat, quam beneplacitum habere ad aliquem: estq[ue] hoc verbum peculiare diuinis literis ad declarandum

A hunc singularem & maximū effectum ad aliquem. Ac deinde, licet daremus, verbum illud significare aliorum consortium in tali affectu & beneplacito, cur non posset æternus Pater id dicere de suo filio secundum diuinitatem? nam etiam Spiritus sanctus in illo complacet, & Filius ipse sibi ipsi placet, etiam si neque à se, neq[ue] ab Spiritu sancto procedat, quod non refert, quia illud verbum non significat consortium in origine seu productione, sed tantum affectu: vt, si inter homines Pater simul cum amicis bonum affectum habeat ad filium, in omni proprietate & rigore dicere potest, In te complaco, quia alios consortes in illo affectu habet, quamvis non sint consortes in munere & relatione patris. Respondeatur primum, hic habere locum solutionem supra indicatam, scilicet, non oportere omnia & singula, quæ ad definitionem confirmandā afficerunt, esse efficacia: aliqua enim afferrit possunt ad maiorem doctrinæ abundantiam & ornatum, & ad maiorem ac subtiliorem verborum Scripturarum ponderationem, quæ optima est, quando, & veritati fidei consonat, & præ se fert elegantiam, quæ omnia reperiuntur in illa expositione dicto modo intellecta. Deinde addi potest, satis esse quod ex toto illo testimonio sufficienter probetur intentum, quamvis singulorum verborum ponderatio non sit omnino concinens. Itaque, quod ibi sic sermo de Christo homine, & quod ille ut in humanitate subsistens sit filius Dei naturalis, manifestè probatur ex illo testimonio, quia Spiritus sanctus non descendit in Christum, nisi ut subsistens in humanitate. Hinc vñd summis occasionem Adrianus ponderandi verbi complacendi, quod peculiariter videatur ad humanitatem referri: nam Spiritus sanctus, descendendo in specie columba, satis ostendit suum singulare affectum in Christum: cum ergo ait Pater, se etiam in illo complacere, optimè illud Patris beneplacitum ad Christum ut hominem cum consortio aliarum personarum refertur.

Dico quartò, Hæc propositio, Christus est filius Dei adoptivus, duplēcēm habet sensum hereticum, & nullum habet proprium, in quo verisimile potest: vnde simpliciter heretica censenda est. Declaratur, nam tribus modis fingi potest, Christum hominem esse filium Dei adoptivum: primo ex parte Verbi, scilicet existimando, Verbum secundum se non esse filium Deinaturalem, sed esse creaturam, quæ, vt est filius Dei, adoptione indiget, & hoc perinde ad hæresim Arianam, & fortasse hoc sensu Bonofus, & sequaces dixerunt, Christum esse filium Dei adoptivum, quorum hæresis antiquior est Felice & Eliando, eius enim meminit fidorus lib. 8. Originum cap. 5. Et in eodem sensu damnat Concil. Tolet. XI. in confess. fidei, illam propositionem, Verbum est filius Dei adoptivus, & similiter damnant illam Patres quando disputant contra Arium, ut in superioribus citatum est, & addi possunt Hilar. lib. 3. & 6. de Trinit. Athan. serm. 4. cont. Arian. August. in Enchirid. c. 38. & seq. Beda in c. 7. Ioan. Secundo modo fingi potest Christus, filius adoptivus ex parte hominis, quia nimirum non sola humanitas, sed etiam hic homo Christus ut sit tantum est seruus & creatura, & adoptione indiget ut fiat filius Dei, & per se illam factus est filius Dei, & hoc modo errant Felix & Eliandus, & ante ipsos Nestorius & sequaces quoad rem ipsam, quamvis non confitent, illis verbis vñs fuisse: vnde in hoc sensu etiam heretica illa propositio, & in eo propriè damnantur in Concil. Francoford. & sufficienter convincunt testimonii Scripturarum & Sanctorum, qui in eo adducuntur. Tertio modo existimari potest Christus adoptivus ratione totius compotiti ex humanitate & subsistentia Verbi, nam ut sic est Christus una persona composita, ut supra ostensum est, quæ persona composita, est capax filiationis: hoc enim modo

Ado hic homo Christus verè ac propriè dicitur filius A Virginis, & suprà sectione prima ostēsum est, Christum etiam vt hominem esse filium Dei ratione gratiae vniōnis. In hoc ergo sensu falsa erā est illa propositio: nam, vt ostendimus sectione secunda, etiam hæc filatio Christi vt hominis ad Deum non est adoptiva, sed naturalis: ergo neq; ob hanç filiationem potest verificari illa propositio: Christus est filius adoptivus: ergo nullum habet sensum verum, & alioqui habet duplēm sensum hæc eticū: ergo simpliciter hæretica censenda est. Dices, quamvis falsum, filiationem Christi vt hominis ad Deum esse adoptivam, tamen haec tenus id non est vt hæreticum damnatum, vt in superioribus ostendimus: ergo in hoc sensu, & ratione huius filiationis non erit hæreticum affirmare absolute, Christum esse filium Dei adoptivum, sed erit sub opinione, quamvis sit falsum. Respondetur, illam propositionem formulariter & in propriis terminis, negari sēpē in Concil. & à Patribus, quia tam de verbo Dei, quam de Christo loquentes, non solum affirmant esse filium naturalem, sed etiam negant esse adoptivum, vt patet ex Leone IX. in epist. 3. ad Petrum ep. Antioche, Inno. III. in c. In quadam de celebre. Misér. & maximè ex Ang. tract. 2. 21. & 83, in Ioan. & li. contr. Secundum Manich. c. 5. & de Ecclesiast. dogma. c. 2. & reliquis suprà cit. & alias quos referit Concil. Francoford. cui⁹ aliqua etiam verba infrā referuntur. Hoc ergo satuis esse debet, vt illa propositio rejecienda sit vt hæretica. Ratio autē est quia illa propositio ex vi & proprietate verborum, non tantū nō est affirmativa, sed virtualiter negativa, quia filius adoptivus simpliciter non dicitur nisi qui naturalis non est: hac enim negatio est fundamentum vel conditio prærequisita ad adoptionem vt sepe dicitur in prædicto Concil. Francoford. & constat ex ipsam Voce, & ex primis rationes & institutione adoptionis: est enim introducta, vt si caret naturalibus filiis, loco illorum aliquem sibi in filium adscribat. Erit ergo illa propositio hæretica, ratione negationis, quam simpliciter prolatā includit. Sed hinc vteri⁹ sit, vt terciā ipsa affirmatio simpliciter prolatā, sit falsa & hæretica, quia tribuit filiationē adoptivam ei, cui secundum fidem non conuenit. Christus enim simpliciter positus à parte subiecti, stat pro diuino supposito. illi ergo attribuitur in illa propositione filiationis adoptivae, & ab eodem remeuerat simpliciter filiationē naturalis. Sic Concil. Francof. in lib. Sacrofyllab. col. 7. In Dei Filium non cadit nomen adoptionis, quia semper verus filius & post assumptum hominem veri filij vocabulum non amisit, qui nunquam verus deus esse filius & Hilar. d.lib. 6. de Trinit. Nunquid etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis est nomen. Legantur suprà dicta q. 16. artic. 9. & disp. 35. sect. 4. nam postquam declarata res est, in vnu verborum secundū sunt regulæ suprà datae de comunicacione idiomatum, nam ex illis tota hæres pèdet, supposita significatione terminorū. Vnde, quamvis verum censem, illam propositionem, simpliciter diciam, esse hæreticam, id tamen non tam est ob definitionem Concil. Francof. quam ob propriam significationem & suppositionem terminorū, sive Christo vt homini conuenient filiationis adoptiva, sive non, ad eum modum quo censem hæc propositio facere sensum hæreticū, Christus incepit esse, quia includit negationem repugnantem supposito secundū extraneam naturalim, que negatio nō repugnat, imò optimè esse potest cum filiatione naturali secundū aliam naturalam intrinsecam & propriam. Respondeatur ad priorem partem, propositionē illam (vt ego existimo) etiam sceluso Francof. Concilio semper fuisse parum & fere nihil probabilē, quia, licet vnu aut alter Theologorum ea docuerit, reliquorum omnium & grauiorū consensu illi repugnauit, propter grauissimas rationes suprà tactas, cum tamen opinio Duradi nullo satis probabili principio nitarunt, sed aut necessario supponat, Christū vt hominem non esse gratum & sanctum ex vi vniōnis, neq; illi esse conaturalē gratiam & ius ad gloriam, vel certè male declarerat rationē adoptionis, quę ex institutione cī vnu & sapientū sumenda est. Addo deinde, illam opinionē iam nūc esse lögē improbabiliorem, quam antea. Primo quidē, quia, licet nō constet, definitione Concil. Francof. esse damnata, tamē nō est hoc adeò certum quin possit aliquo modo in dubium reuocari, & salicē obiter cōstat multa in eo Concilio

Quintus
forsid.

Dies quintus. Hæc propositio Christus, in quantum homo, est filius adoptivus, sumpta illa determinatione ratione suppositi huius humanae naturae, est hæretica: & in hoc sensu damnatur in Concil. Francoford. Prior pars est evidens, quia eo sensu significatur, suppositum huius humanitatis non esse filium Dei naturalē, quod est hæreticum. Posterior pars probata est satis in superioribus.

Concilio dici, ex quibus vehementer illa opinio impugnatur: Accedit, quod ob dictas causas, & quia illa locutio non est a patribus visitata, neque illorum locutionibus conformis, sed magis accedens ad modum loquendi hereticorum, ab omnibus modernis scriptoribus, & doctoribus Theologie reicitur. Merito ergo valde proterius ac fortasse temerarius censeri debet, qui nuncillari doceret. Neque enim omnis opinio, quam aliqui Theologi aliquando sine temeritate docuerunt, in eodem semper gradu probabilitatis, vel opinionis perseverat, ut per se notum est. Ad posteriorem partem respondetur, illam propositionem cum illa determinatione, in quantum homo, non esse falsam solum quia ex illa sequitur alia absoluta & sine determinatione, Christus est filius adoptivus, nam re vera immediate ac formaliter non sequitur, quamvis mediate & ratione materia tandem inserri possit valde probabiliter, sed est falsa, quia includit negationem filiationis naturalis, quae tamen falso negatur de Christo etiam ut homine, ut ex precordi scripto constat. Item etiam quia attribuit Christo ut homini proprietatem representationis ineffabilis visionis, & compositioni secundum substantiam humanitatis ad Verbum. Tamen, quia haec repugnancia non est tam clara ut ex principiis certis evidenter inferatur, ideo non däminacur illa propositio ut heretica vel erronea: reicitur tamen ut improbabilis (propter causas dictas) quia principia, ex quibus illa repugnancia inferitur, vel sunt per se satis manifesta, si sunt philosophicas, vel, si sunt Theologicas, sunt ita certa ut non possint sine temeritate negari, ut ex rationibus sectione precedente factis satis constat.

Rationibus
dubitandi
sunt.

Adrationes dubitandi in principio propositas ferè in superioribus respondimus est, nam duo priora argumenta procedentes quadam approximatione, quae latet in illa particula, in quantum homo, vel secundum humanitatem, quae ut diximus, sumi potest, vel formaliter ad designandam naturam, vel ex parte suppositi ad designandum suppositum talis naturæ, quatenus eidem naturæ coniunctum est: in testimoniis autem adducitis non sumitur priori modo, sed hoc posteriori, ut ex varijs autoribus, & ex verbis ipsius Concilij, & rationibus ostendimus. Tertium vero argumentum recte concludit ex sententia Durandi posse tandem deduci errorem distinguientium personas in Christo, tamen, quia haec deductio non est ita evidens quin fundetur in aliquibus principijs non omnino certis aut evidentiibus; ideo non datanatur illa opinio ut heretica, vel erronea.

SECTIO IV.

Virum Christi humanitas possit dici adoptata.

Doctrina
series.

Hactenus diximus de Christo, tam simpliciter sumpropter, quam cum determinatione, secundum humanitatem, unde dicendum superest de humanitate ipsa, nam licet aliqui hanc questionem cōfundant cum altera de Christo ut homine, tamen revera est diuersa, sicut humanitas ipsa quid distinctum est à Christo ut homine, ne est dictio vnius ex altera formaliter sequitur, ut in sectio secunda tactum est. Est igitur hic specialis ratio dubitandi, quia humanitas est natura extranea respectu Verbi, & ex sola Dei dilectione & liberalitate ordinata est, ut Verbo coniungeretur: neque enim ex gratia vlo modo ei debita erat, unde prius etiam natura exiit, quam etiam gratia conferretur: ergo huiusmodi gratia vel acceptatio ad illam revera habet rationem adoptionis respectu humanitatis. Probatur consequentia, quia, cum humanitas non sit persona, sed natura tantum, adoptanda est ut natura, non ut persona: ergo conditiones adoptionis in illa inueniri debent ut in natura, non ut in persona: ergo satis est quod sit extranea, & præexistens, & gratis dilecta, ut

Dificultas
in causa.

A est quædam natura. Et confirmatur testimonio Hieronimi lib. 2. de Trinitate post medium dicentes, Potestatur, & Marius Victorini lib. 1. contra Arium, vbi transversa verba Marthæ Ioan. 11. Quoniam tu es Christus filius, dum carnis humilitas adoptatur, & Marius Victorini quemadmodum nos: nos enim adoptione filii, ille natura, etiam quadam adoptione Filius est Christus, sed secundum carnem: quod potest recte intelligi de adoptione ipsius carnis seu humanitatis. In contrarium autem illius Christus dici potuit, adoptatus, tanquam in natura adoptata subsistens.

In hac re Theologi quidam existimant, relationem autem denominationem filii non esse propriam supponit, sed posse etiam naturam conuenire, quando illa re litera præcedit, vel sanctificatur, probabile existimat, humanitatem Christi non solum adoptatam sed etiam filiam adoptitam Dei denominari posse, & hic modus dicendi potest sumi ex Scoto in 3. d. 10. quamus non clare illum doceat, nec definitio, sed ut probabile tantum Alij vero, qui melius sentiunt, relationem & nomen filii supposito tantu & non naturæ attribui, negant quidem humanitatem esse filiam adoptuam, quidam vero eorum conceidunt nihilominus, humanitatem esse adoptatam, quia ex gratia Dei præordinata est ad participationem hereditatis æternæ. Atq[ue] ita opinantur Gabriel Gabil & Almain. in 3. d. 10. vbi Maior idem sententia addit, concedi posse, Christum habere adoptionem secundum humanitatem, quia per hoc nihil aliud significatur, quam quod habet humanitatem adoptatam. Nonnulli vero ex Iunioribus existimant, illam propositionem non solum falsam esse, sed etiam hereticanam, quia ex illa sequitur, Christum ut hominem esse filium adoptuum, quod in Concilio Francifordi putant esse damnatum, & quia in eodem Concilio expresse id negatur, & carnis assumptione contra adoptionem distinguitur. Vnde in libro Sacro libro circa principium sic dicitur, De Beata Virgine inenarrabiliter sumptuosa non adoptauit carnem.

Dico primo, Humanitas Christi, nec proprietas vero dici potest adoptata. Ita D. Thom. hic art. 4. Cognitio & est communis sententia. Et quidem hisponde m^o primum originem & rationem adoptionis, pro D. Ita inter homines introduci potest & esse in visu manifestum est, adoptionem, non versari circunstans ut in naturam, sed circa persona mergo ex vi proprietatis huius vocis in sua prima significatione non potest dici natura ut sit adoptari, sed secundum personam: quod de humanitate Christi dici non potest, quia cum persona nec secundum, neque ut humana fuerit adoptata, neque humanitas ipsa coadoptari potuit. & hoc quidem factum est, quod vocis proprietatem. Quod vero ad rem ipsam & ad facultatem pertinet, declaratur in hunc modum, nam vel humanitas Christi adoptata est ad habitualem gratiam, vel ad hereditatem æternam, vel ad gratiam unionis. Præter haec enim nihil aliud excogitari potest, sed ad nullum horum adoptata est: ergo non fuit adoptata. Prima pars minorum quæstionum probatur habituali probatur primo, quia neque non optatur propriæ ad gratiam habitualem, sed post per gratiam habitualem adoptatur ad vitam, seu hereditatem æternam. Non enim dicitur aliquis adoptari ad aliud, nisi quando recipit ius ad illud tanquam ad hereditatem filii; & id est prædictum est eo tempore quo est in peccato mortali, nondum est adoptatus, quia licet sit præordinatus ad vitam æternam, tamen nondum acquisuit ius ad illam secundum presentem iustitiam: quia ergo non adquirimus unquam ius ad gratiam, sed illa gratia accipimus, & per illam habemus ius ad gloriam, ideo non dicimus propriæ adoptari ad gratiam, sed per gratiam ad gloriam: id est ergo erit in Christi humanitate,

nitate. Dicēs nō procedere in illa rationē factam, quia illa per unionem hypotheticā acquisuit ius ad gratiam. Respondetur, nos loqui de humanitate propter ordinē naturae antecēsūt vniōnē, nam, si vniōnō supponatur, ius, quod ad illam sequitur, nō pertinet per se ad humanitatem, sed ad Christum, qui ex vniōne resultauit: vnde, si respectu Christi illud ius non est adoptionis, sed connaturalitatis, nec respectu humanitatis vnit̄ esse poterit. Vnde argumēnto secundo in hunc modum, quia humanitatē prius natura communicatur gratia vniōnis, quam gratia creata, nam h̄c datur ut proprietas consequens vniōnē, ut in superioribus ostensum est: ergo, si vniōnō est adoptio, neq; gratia habitualis dāta est humanitatē Christi ratione adoptionis: ostendemus autem statim, vniōnē non esse adoptionē: ergo nulla ratione dici potest illa humanitas adoptata ad gratiam habitualem.

Idēm ostenditur de ad optione ad eternam paternitatem. A: q̄ eisdem rationib⁹ ostendit potest non esse ad optatam illam humanitatem ad gloriam seu hæreditatem eternam, nam, vel ad illā adoptaretur per gratiam habitualē, vel per gratiam vniōnis. Primū dīci nō potest, quia gratia habitualis nō est data illi humanitatē per modum adoptionis, id est, ex primaria quasi generatione, & benevolentiā mērē gratuita, & tanquam natura omnino extranea, sed per actionem quasi consequente in vniōnē, & ex quodam debito illi⁹, & tanquam naturā iam deficiēt, & facta quodammodo diuina, & quasi propria verbū per vniōnē: ergo non ordinatur illa humanitas ad beatitudinē tanquam ad illam adoptatā per huiusmodi gratiam. Secundum probatur, quia gratia vniōnis est altioris ordinis & rationis, quam sit gloria ipsa ergo non potest illa esse adoptio ad gloriam. Sed hoc fortioribus rationib⁹ statim ostenderet. Nunc confirmatur primō hēc pars ad hominē contra Gabriēlem, quod non videatur consequēter loqui: nam, si humanitas Christi adoptatur, quatenus ad beatitudinem ordinatur, cur non dicetur etiam filia adoptio? Nam non min⁹ est proprium suppositi operari, quam in generari: ergo tam erit proprium suppositi ordinari ad vitam eternam, quæ in operatione consistit, quam esse filium, quod est, esset cuiusdam generationis terminum: ergo si hoc nō obstat, humanitas adoptari dicunt, dicetur etiam filia, vel ē conuerso, si non est filia, vt reuerat non est, neq; ipsa proprie ordinatur ad vitam, sed Christ⁹ vt subsistens in ipsa: illa vero quasi coordinatur cū Christo (vñsc̄ dicam) ergo respectu ipsius Christi vt hominis talis ordinatio ad vitam nō est adoptio, quia est ex debito vniōnis & cōsequens illam, nec respectu humanitatis eius esse poterit. Vnde confirmatur secundū, cur enim negat, Christum vt hominē esse adoptatum, si humanitas eius adoptata est? cum ve- riū ac proprius Christus vt homo præordinetur ad beatitudinē, quam humanitas eius. Vl ergo id non fatus est ad adoptionem, & ita neq; humanitas eo cītulo erit adoptata, vel si id fatus est, ipse etiā Christus vt homo dicend⁹ erit adoptatus, & filius adoptivus cum sit suppositum. Quod si dicat, respectu Christi vt hominis illam ordinatio ad vitam non est esse adoptionem, quia non est ex mera gratia & benevolentiā extrinsecā, sed quodam modo ab intrinsecō ex debito proprii p̄fōlōn. Contra hoc est, quia ea dem ratio de humanitate procedit, quia non est per se primō ordinata ad vitam, sed ad esse personale filij Dei, ex quo consecutā est debitum, habendi beatitudinē, & ordinatio in illam ratione talis debiti: ergo non magis potest illa ordinatio habere rationē adoptionis respectu humanitatis, quam respectu Christi vt hominis. Superest, vt ultimum membrum probemus, scilicet, non posse humanitatē dici adoptatam ad gratiam vniōnis. Et quidem, si in rigore fistamus in illa formalōquendi, cum per ad optionem acquiratur ius filij ad hæreditatē, ad quā

A quis adoptratur nō poterit dici humanitas adoptria ad vniōnē, quia nullam priorem gratiam recipit, quia ius, vel p̄portionem, aut dispositionē aliquam ad talem vniōnē acquirat. Sed non est esse in hac forma loquendi vñ facere, nam dici facile potest sufficere extrinsecam Dīi ordinationē, quia illa humanitas gratis dilecta seu acceptata est vt à primo instante suā conceptionis Verbo vñiretur, sicut humana adoptio sit per solam intrinsecam ordinationem & acceptationem. Vel dici etiam potest, illā locutionē esse intrāstitiū sumendam, & ad modum causæ & effectū formalis, ita vt dicatur humanitas adoptata ad esse personale filij Dei per gratiā vniōnis, tanquam per formale vineulum, quo ipsa vñitur Dei Filio. Ad rem ergo, omissō loquendi modo, vniōnē illam neq; esse adoptionem, neq; ex ad optione, probari potest hoc modo, quia adoptio solo affectu coniungit adoptatum adoptanti, sed vniō illa non cōiungit humanitatem Verbo solo affectu, sed re ipsa: erga illa non est adoptio. Minor de fide certa est, vt patet ex dictis suprā q. 2. vbi ostendimus esse vnitātē substantiātē Verbo. Maior probatur ex conditionib⁹, & natura adoptionis suprā explicatis: ex quibus constat, adoptionem esse mērē gratuitam ex benevolentiā adoptantis. Vnde in dicto Concilio Francoford. in lib. Sacrofylabo col. 7. adnotat Paulinus, hoc ipsum indicari in ipso nomine adoptionis. Nam adoptatio, inquit, ex affectione dicit vocabuli sui originem, quia is qui adoptat, quasi operans habere nūcum, cum propriū & naturalem non habeat, ex affectu, & benevolentiā acceptat alienum, suumq; facit, non re, sed affectione tantum. Vnde in epistola iusdem Concilij ad Episcopos Hispaniæ versus finem. Quidēl, dicitur, adoptio, n̄ sc̄baratūtū copulatio, & qua pater adoptione sibi copulas filium, quem propriū non habet.

Sed hēc ratio, licet respectu personæ Christi vt subsistēti in humanitate, eo sensu, quo de illa loquitur Concilium Francoford. sit efficax, quia filiatio Christi nullo modo manat ex dilectione, non enim est filius quia dilectus, sed potius dilectus quia filius, quo modo intelligi n̄ illud. Hic est filius meus dilect⁹, vt sequenti tomo latius declarabo. Nihilominus respectu humanitatis, non appetit efficax ratio, neq; ex firmo principio procedens, nisi reē exponatur, aliquidq; ei addatur. Declaratur, quia licet si verū, adoptionem oriri non ex natura, sed ex benevolentiā & affectu, non tamen est verum sifere in sola benevolentiā & affectu, nam potest efficere realē vniōnē, seu ad illam terminari. Quamuis enim humana adoptio voluntate fiat, & sola extrinsecā illius denominatione consummetur, quia imperfēcta est, tamen adoptio diuina non confitit solum in extrinsecā benevolentiā, & acceptatione Dei, sed facit realē mutationem in adoptato, illīq; communicat suam naturam, & diuinitatem secundum intrinsecā quādām eius participatiōnē, iuxta illud, Magna & pretiosa nobis promissio donauit, vt diuina efficiamur confortes natura. Per hanc autem participationem naturae diuinæ non solum affectu coniungimur Deo, sed etiā efficiimur illi similes, nec solum extrinsecā ordinamus ad hæreditatē Dei, sed intrinsecā habemus naturam cui illa hæreditas debetur: ergo diuina adoptio, licet ex affectu & benevolentiā Dei gratuita oriatur, tamen nō est sola denominatio ad illa, sed est vera & realis assimilatio, sed coniunctio adoptari ad adoptantē: ergo ex hac parte non repugnat, humanitatē Christi esse adoptatam, quia ex solo affectu & gratuita benevolentiā Dei ordinata fuit ad vniōnē, quamvis ille effectus terminus fuerit ad realē immutationem, veramque vniōnē cum filio Dei.

Hoc autem constituto explicandum superest, si realis infusio gratiæ creatæ est adoptio, cur etiam realis vniō naturæ creatæ nō sit adoptio. Sicut enī infusio

infusio gratia est supra naturam personæ creatæ, ita & hæc vno est supra naturam humanitatis: & sicut illa infusio ex benevolentia fit ad personam ex se extraritiam respectu gratia, ita hæc vno ex benevolentia fit in humanitate ex se extranea respectu talis vñionis, & sicut facta hac vñione, ex vi ei^o talis natura deificata manet, illique propter eam causam debetur hereditas, ita, facta gratia infusione, ex vi eius homo manet sanctificatus, siq; debetur hereditas intrinseco connaturalitatis debito: ergo ex illa ratione non potest colligi sufficiens differentia, ob quam humanitas assumptio non sit adoptio. Ad cendum ergo est: esto verum sit has omnes similitudines versari inter gratiam vñionis & infusionem gratia creatæ nihilominus tamen magnam quādam differentiam inter has graciæ intercedere, ratione cui^o vna est gratia adoptionis, & nō alia. Quo etiam fit, vt, licet omnis adoptio diuina, sit gratia ex gratia Dei benevolentia proueniens, non tamē è conuerso omnis gratia communicata ex gratuita benevolentia Dei, sed adoptio. Differentia autem inter has graciæ est, quia vna est gratia accidentalis, altera substantialis, vna creata, altera in creata, vna per communicationem cuiusdam participationis diuini esse, altera per communicationem veram & realem ipsiusmet diuinae personæ.

*Vñionis gratia
ita quare
non sit adop-*
to.
Ex hac autem differentia, que satis nota est ex superioribus optimè colligatur ratio, cur, licet gratia habitualis sit gratia adoptionis, non tamē gratia vñionis: nam adoptio nō facit substantiam vñionem inter adoptatum & adoptatim, sed accidentalem tantum: gratia autem vñionis facit substantiam vñionem: non est ergo adoptio, sed qualidam adoptione. Vel aliter, per adoptionem non communicat adoptans adoptato suum proprium naturale esse quod in se habet: per gratiam autem vñionis communicat Deus naturæ assumptæ suum proprium esse personale: ergo. Item aliter declaratur, nam inter homines pater non adoptat suum filium naturalem, etiam si ex amore & desiderio illius cū generet, quia communicat illi suammet naturam, quamvis non eandem numerο, sed eandem specie communicet: ergo, si per impossibile, posset ex affectu communicare naturæ alterius à se non geniti suammet personam eandem numero, non posse dici adoptare illam naturam, sed alioquin quodam vinculo illam facere suam, & quodammodo magis fibi coniunctam, quam si filii naturalis suo parri, quod solum est inter eos identitas specifica. Præterea declaratur aliter, nam, si quis posset sua efficaci voluntate & affectu alienam substantiam sui corpori substantialiter vñire, non diceretur adoptare illam quia illud vinculum, muled est altioris ordinis & rationis, sed similiter per hanc vñionem magis vñitur humanitas ipsi Deo, quam pars corporis ipsi toti vñiatur, & similiter, si anima posset efficacia sua voluntatis vñire fibi corp^o, & media ea vñione illud facere consors suarū operationū, non diceretur illud adoptare. Deniq; per solam adoptionem non communica ut filiatio naturalis: per hanc verò vñionem communicatur ipsamet filiatio naturalis Dei per se ipsam, & non tātum per aliquam sui participationem: ergo illa vñio non potest dici adoptio. Vnde hic etiam accommodari potest ratio, quam hic D. Thos. tetigit, quod adoptio dicit habitudinem ad filiationem participationem: hæc autē vñio non dicit talem habitudinem, sed potius ad ipsam filiationem naturalem, cui substantialiter copulat naturam assumptionam. Potest etiam ad hoc reuocari illa ratio, quod adoptio ex sua ratione postular versari circa personam, & non circa naturam tantum, hæc autem gratia vñionis versatur circa naturam & proprietatem naturæ, non personæ, vt in superioribus ostensum est. Maior probari potest (præter supradicta contra Gabrielem) quia adoptio, vt dixi, solum facit acci-

dentalē vñionem, inter adoptatum & adoptantem, & ideo supponit inter eos personalem distinctionem, & versatur circa personam.

Ob has ergo causas meritò distinguuntur gratia vñionis à gratia adoptionis, vt eleganter tetigit D. Thom. hic art. 4. præsertim in solutione ad secundum, vbi vñio fere verbo artigit totam hanc doctrinam, scilicet, quod gratia vñionis & habitualis coenunt in principio, scilicet, quia sunt ex affectu gratuito Dei, differunt autem in termino, quia per vnum confertur filiatio naturalis, & ipsum esse personale Dei, per aliam verò tantum quādam illius participatio. Et eandem tetigit ex Scholasticis antiquioribus Albertus Magnus in 3.d. 10. art. 12. vñio re. Alioquin et̄ norat, dupliceiter contingere habere filiationem per se seu naturalem, vno modo per actum nature, B quo modo filius aeternus habet à Patre; alio modo (inquit) per identitatem & per vñionem ad illum, quipnaturam habet: & hoc posteriori modo, ait communici humanitati filiationem diuinam per gratiam vñionis, & ideo non esse adoptiū, sed longe superiorem gratiam. Et ex modernis eandem differentiam tetigit Palacios in 3.d. 10. disp. vñia, dubio vbi ait, Christi humanitatem non esse adoptatam, quia nō habet esse participatum, sed ipsum esse personale Dei, eamq; differentiam significat Augustinus lib. de Trinit. & vñit. Dei. c. 11. tomo 4. dicitur. *Sunt isti filii gratia, illæ natura, qui in ipsis participati diuinitati, in illo plenitudo: quamvis enim eo loco, de filio secundum diuinitatem loquatur: potest tamen ex illis verbis sumi non leue argumentum à simili. Denique hanc ipsam differentiam indicavit sepe Concilium Francoford. in verbis in principio citatis in ratione dubitandi, & in multis alijs, quæ occurserint facile atente legenti.*

Sed instabat aliquis, nam si rationes factæ efficiuntur probant, gratiam vñionis non esse adoptionem, propter eam excellentiam, in qua supererat gratiam habitualis, similibus rationibus probari poterit, infusionem gratia habitualis non esse adoptionem propriæ & in rigore, sed aliquid maius adoptione poterit excellentiam in qua supererat humanam adoptionem. Primum enim humana adoptio, videlicet in solo affectu & benevolentia adoptantis consistit & in illa & per illa formaliter perficitur, quia nullo modo est generatio, nec realis communicatio naturæ adoptantis respectu adoptati, & ideo eam iurisperitis existimat tanquam quādam fictio iuris quia per illam habetur vt filius, qui reuera filius nō est: at verò iustificatio non est solus affectus extrinsicus Dei, quamvis ab illo procedat, sed est quādam diuina generatio vera, realis, ac physica, quamvis accidentalis: & per eam Deus communicat suam naturam, licet non ad equalitatem, sed secundum quādam participationem. Ad etiam potest, per hanc actionem non solum communicare Deum sua bona creata, sed etiam se ipsum, vel quatenus iuridatur ipsamet persona Spiritus sancti speciali modo, vel quatenus ipsamet essentia diuina vñitur Beatis in patria. In quibus omnibus multum supererat iustificatio hæc filiorum Dei adoptionem humanam, & longè alterius rationis est, ergo, vel ob hanc causam negandum est illam esse propriam & formalem adoptionem, sed aliquid eminentius, vel si, hac differentia non obstante, dicitur iustificatio manere intra rationem adoptionis, quia non pertinet ad excellentiam vera & naturalis generationis Filii Dei, licet sit quādam excellenter adoptio eadem ratione diceretur gratia vñionis esse quēdem aliorū & eminentior adoptio, quā sit non solum humana, sed etiam diuina per gratiam creatam, non transcendere verò rationem adoptionis, qui etiam nō pertinet ad perfectionem propriæ & naturalis generationis filii Dei, neque confert ius ad beatitudinem per essentiam, sed solum ad participationem eius.

Respon-

Reproba-
tur.

A Respondetur, hoc argumento moueri potuisse, qui gratiam vnionis, adoptionem appellantur, quod late & impropto modo dictum est, etiam Gabriel ipse confessus est. Nos vero negamus proportionem & paritatem rationis, nam in iustificatione seruatur proprietas formaliter id, quod est de ratione adoptionis, nempe quod sit gratuita quedam assumptio seu acceptatio ad hereditatem personæ extraneæ concessa, id est, quæ ex se nullum ius ad talem hereditatem habebat; quæ omnia formaliter repetiuntur in pura creaturæ rationalis iustificatione. Quod autem in illa intercedat infusio supernaturalium donorum, & participatio quedam intrinseca naturæ Dei adoptantis, prouenienter dupli notanda differentia, inter adoptionem humanam, & diuinam. Prior est ex parte adoptantis, nam homo adoptans habet inessicacem voluntatem ad hoc ut suo amore ac benevolentia intrinseca immutet, ac perficiat eum quem adoptat. Dei autem adoptantis voluntas est potentissima, ut constituit obiectum suo amori proportionatum, & ut intrinsece perficiat eum quem singulariter diligit, dum eum adoptat. Posterior vero differentia declarat necessitatem huius immutationis ex parte hominis adoptati. Nam in humana adoptione supponitur perfecta similitudo in natura inter adoptantem & adoptatum; solumque deest naturalis origo viiis ab alio: hereditas etiam, ad quam homo adoptatur, est eiusdem ordinis (vt sic dicam) nam ad similem hereditatem potest homo habere naturale ius: quod deest homini qui adoptatur, non ob excellentiam hereditatis, neque ex defectu perfectionis ipsius hominis, sed tantum ex defectu originis: at vero secus est in diuina adoptione, nam inter hominem qui adoptatur, & Deum qui adoptat, supponitur quidem origo, non tamen perfecta similitudo in natura, sed solum secundum quādam analogam conuenientiam in gradu intellectuali. Hereditas etiam illa, ad quam homo à Deo adoptatur, est superioris ordinis, & non est connaturalis ipsi homini, non tantum ex defectu originis, sed etiam ob excellentiam ipsius hereditatis, & imperfectionem ipsius hominis. Vnde ad naturalem beatitudinem homo non adoptatur, sed habet ad illam naturale ius, tam ex vi sue perfectionis, quam ex vi sue originis, secundum quam rationem non dicitur filius adoptivus, sed vel nō attingit rationem si. Diliij; quia illa beatitudo naturalis non est propriæ diuina hereditas, vel imperfectissimo modo dicetur filius naturalis per creationem: ob hanc ergo causam necessarium fuit, diuinam adoptionem fieri per participationem quandam diuinæ naturæ filii adoptivis infusam, ut per eam similitudo in natura, quæ debeat perficeretur quoad fieri posset inter creaturam & Deum, saltem in eo gradu, in quo pertinere posset creatura ad fruendum Deo in seipso, in quo maximè diuina hereditas & beatitudo posita est. Quia vero hæc participat similitudo, & hereditas illi respondet, quamvis fiat per dona intrinsecus infusa, semper est supra debitum personæ creatæ cui conceditur, & non efficit cum Deo substantialem vniونem, sed accidentalem, ideo non transcendit rationem adoptionis, sed perfectiorem quādam illius speciem & rationem fortitur. Et hanc iam ratione dicitur hæc adoptione consiliente, aut perfecti vniione secundum affectum, non quia excludat realem participationem naturæ Dei adoptantis, sed quia tota illa ordinatur, ut possit homo esse proportionatus ad fruendum Deo, & ad contrahendum cum ipso proprium & perfectum vinculum amicitiaz: & fieri viuis spiritus cum ipso secundum affectum. At vero longe alia est excellentia vnionis hypothesis, quæ non fit per vniounem accidentalem, nec per participationem tantum, sed per communicationem ipsiusmet personæ diuinæ; & ideo nullam habet formalem similitudinem, vel conuenientiam.

Er. Suarez. Tom. I.

Item cum adoptione, sed est gratia omnino alterius ordinis, ut declaratum est.

B Ex his infero, & dico secundo, hanc propositionem; humanitas non est adoptata; in quodam sensu esse de fide, simpliciter tamen & in omni sensu, non esse de fide, quamvis iam satis certa esse videatur. Declaro singula, nam si adoptio propriæ sumatur pro vniione cum Deo per accidentalem graciari, & sensus sit exclusivus, humanitatem scilicet Christi, ita fuisse adoptatam, ut non habeat cum Deo aliud maius vinculum, si est hereticum tribuere adoptionem humanitati Christi, quomodo de adoptione eius locutus est Nestorius, & (ut ego existim) Eusebius & Elipandus. Si autem, vel sensus non sit exclusivus, sed tantum indefinitus, vel certe si quis mordicus contendat, adoptionis vocabulum & rationem posse extendi ad omne donum gratia liberaliter communicatum, ad quod ius ad participationem beatitudinem consequatur, sic non pertinet ad materiam fidei, neque est hereticum adoptionē tribuere humanitati Christi, etiam si falsum sit. Primo quidem, quia illi humanitati, data est gratia habitualis simul cum gratia vnionis, & adhuc sub opinione possum est, an prius natura data fuerit gratia habitualis quam vnionis: ergo, quia vtramque gratia admiserit in humanitate Christi, non erit hereticus, etiam si dicat esse adoptatam per gratiam habitualē, licet simul habuerit aliud maius vinculum cum Deo quia nulli principi fidei repugnat: ergo simpliciter appellare eam adoptatam propter diūum sensum, non est heresis: quia illa verba non præ se ferunt exclusivum sensum, sed indefinitum tantum.

C Quod si quis dicat, adoptionem in sua proprietate includere negationem arctioris vinculi, & substantialis vnionis. Respondetur, propterea illi sensum esse falsum, non tamen esse hereticum, quia illud principium, nec definitum de fide est, neque est ratiocinatio ut sufficiat ad certam fidem faciendam. Secundo ob eandem causam, si quis vocet humanitatem adoptatam propter ipsammet gratiam vnionis non quidem existimans, gratiam vnionis non esse altioris rationis, aut non facere maius vinculum cum Deo, quam gratiam habitualem, sed existimans, conuenire has duas gratias in ratione diuini doni gratituti, ad quod consequitur ius ad participationem hereditatis aeternæ, & nomen adoptionis conuenire huius rationi communī, & omnibus sub illa contentis, non est cur in eo sensu hereticus censetur: & ideo licet impropria sit locutio, ut hic dixit D. Thos. ad 1. & falsa, ut discursus à nobis factus ostendit, non tamen est heres, quia neque proxime repugnat aliqui principio fidei, neque mediante aliquo principio evidente, ut obieciones in contrarium facta satie declarant: nec deniq; est in se ipsa formaliter damnata, aut contraria definita in aliquo Concilio maxime enim in Francofordiensis; sed in eo non, ut ex his, quæ de illius sensu supra diximus, constare potest, & in solutionibus argumentorum breuiter iterum attingemus.

D Ad rationem ergo dubitandi in principio positam negatur cōsequenta, quia non omnis gratia gratuita collata habere potest rationem adoptionis, neque natura ut natura adoptari potest, non quia non possit gratis diligi, & ordine naturæ præexistere & extra nos esse, sed quia natura ut sic non potest nisi ad substantialem vniōnem afflumi, nam alias supponetur subsistens in propria persona, & ita iam non natura, sed persona fieret gratia. Ad Hilarium respondet D. Thos. & cōmuniter Scholastici, impropriè vocasse adoptionem carnis gratiā vnionis. Alexander autem Aleni, 3. p. q. 10. memb. 4. ait id dictum esse proprie humanitatem in specie consideratā, nō in individualio prout est in Christo: quod posset intelligi ad eum modū quo Paulus ait, nos cōsurrexissemus in Christo, & cōsiderissemus in cōlestibus. Sed hoc non solum

Ratiōni da
bitandi fa
tis.

Rrr estim-

est impro prium, verum etiam omnino contra mē tem Hilarij. Alij coniectant, mendosam esse literam Hilarij, & vbi legitur, adoptatur, legendum esse, adoratur. Dixerat enim paulo ante, Adsum Magi, in volu sum pannis adorant: per Magos cunarum fides adorantur, vagitus per angelorum diuinā gaudia bonorātur. Et infra: Aliud intelligitur, aliud videtur, infans vagit, laudantes angelis audiuntur, panni fident, Deus adoratur, ita potest statu dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoratur, si enim optimè quadrat ratio, ostendit enim, maiestatem Christi non esse immunitam inter vagitus, &c. quandoquidem in ipsis adoratur. Et hæc lectio habetur in editione Parisiensi, anni 1544. Iuxta quam lectionem, illa particula, dum carnis humilitas adoratur, non est causaliter sumenda, dignitas enim Verbi sub carne latentis, non ideo amissa non est, quia adoratur, sed ideo adoratur, quia amissa non est: non potest ergo illa particula reddere causam, sed signum, ut sensus sit, dum adoratur, id est, si quidem adoratur. Et solum videri, potest durum in hac lectione, quia illi particula in communī usū, & latina proprietate non videtur illam significatiōnē habere, est tamen nihilominus probabilis lectio & responsio. Sed non est alia contemnenda, quam ha bient recentiores codices, eamq; est antiquam & cōmuneam, confit: ex D. Tho. & Scolasticis. Et potest reddere fatus germanum sensum. Docet enim elo co Hilarius, Verbi maiestatem non fuisse immunitam ob assumptionem nostræ naturæ, idq; concludit ex his, quæ in Christi nativitate acciderunt: nam infantulus in præsepe positus ab angelis prædicitur & laudatur, adoratur a Magis. Vnde concludit, ex humilitate carnis Verbo coniunctæ non fuisse Verbi maiestatem & potentiam amissam: & hoc est, quod ait, Ita potestat dignitas non amittitur dum, id est, quādo, seu ex eo quod, carnis humilitas adoptatur, id est, assumitur. Hæc ergo verba Hilarij iuxta hanc lectionem, & alia Marij Victorini declarant, quod diximus habere gratiam unionis respectu humanitatis aliquas proprietates & conditiones, in quibus cum adoptione conuenit, ratione quarum per translationem & metaphoram solet interdum adoptio vocari: præsertim ad significandum, humanitatem, gratiæ esse amatam, & assumptam è Verbo: in qua metaphora in eo sensu sumpta nullus est error, sed nobis cauenda est, cum quia, ut ostendimus, verè & propriè illa non est adoptio, tum etiam quia metaphora illa rarissimè est usitata, & potest esse occasio erroris. Et hoc solum probat testimonium Concilij Francoford. ibi in contrarium citatum: distinguitur enim assumptio ab adoptione propriæ sumpta; de qua heretici loquebantur, contra quos Concilium illud loquitur, ut in superioribus visum est.

Q V Æ S T I O XXIV.

De prædestinatione Christi in quatuor articulos diuisa.

Einde considerandum est de prædestinatione Christi.

Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo virum Christus sit prædestinatus.

Secundo, virum sit prædestinatus secundum quod homo.

Tertio, utrum eius prædestinatione sit exemplar nostra prædestinationis.

Quarto, virum sit causa prædestinationis nostra.

Vponenda sunt hoc loco, quæ de prædestinatione in cōmuni i. p. q. 23. doceri solent, & abstinentio ab alijs opinionibus, certum est prædestinatione vel supponere, vel includere actum intellectus, & voluntatis, supponit enim voluntatem efficacē Dei & dicit rationē mediorū, per quæ voluntas illa implēda est. Vnde quia voluntas est quasi radix totius præ-

A destinationis, de illa semper loquemur, & in ea ex plicabimus doctrinam hanc de prædestinatione Christi.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christo conuenias prædestinatum esse.

D primum sic proceditur. Videtur quod Christo non conuenias prædestinatum esse. Terminus enim prædestinationis videtur esse adoptionem filiorum, secundum illud Ephes. 1. 3. quis enim prædestinationis videtur esse adoptionem nos in adoptione filiorum. Sed Christo non conuenit, ut filium adoptionis, ut dictum est. Ergo Christo non conuenit prædestinatum esse.

B

2. Præterea, in Christo duo est considerare, filium natum humanam & personam. Sed non porficiunt, quod prædictum est falsa, humana natura est filius Dei. Similiter etiam ratione personæ, quia illa persona non habet ex gratia quod sit filius Dei, sed ex natura, prædestinatione autem est eorum quæ sunt ex gratia: ut in prima parte dictum est. Ergo Christus non est prædestinatus filius Dei.

3. Præterea, Sicut illud quod est factum non semper sicut illud quod est prædestinatum: eo quod prædestinatione antecedens quædam importat. Sed quia Christus semper fuit Deus & filius Dei, non propriè dicitur quod homo illi sit factus filius Dei. Ergo parvirote non debet dici, quod Christus prædestinatus sit filius Dei.

Sed contra est quod Apostolus dicit Romanos, primo de Christo loquens. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute.

Responde dicendum, quod si sicut patet ex hi, que in prima parte dicta sunt, prædestinatione propria accepta, est quod prædestinatione antecedens quædam prædictio ab aeterno, de his quæ per gratiam Dei sunt fienda in tempore. Est autem hoc in tempore factum per gratiam unione à Deo, ut homo esset Deus & Deus esset homo. Nec potest dici, quod Deus ab aeterno non præordinaverit hoc factum in tempore: quia sequeretur, quod divinamente aliquid de nouo accideret. Et ideo oportet dicere, quod prædestinatione naturarum in persona Christi cadat sub aeterna Dei prædestinatione: & ratione huius Christus dicitur esse prædestinatus.

Ad primū ergo dicendum, quod Apostoli loquitur de prædestinatione, quæ nos prædestinamus ut simus filii adoptivi. Sicut autem Christus singulari modo per alios est filius naturalis: ita quodam singulari modo (si prædestinamus).

Ad secundum dicendum, quod sicut dicitur in Glossa Rom. 1. quidam dixerit prædestinationem intelligentiam esse ipsius natura, non de persona: quia scilicet humana natura facta est hoc gratia, ut uniretur filio Dei in unitate persone. Sit secundum hoc, locutio Apostoli est imprudentia proper duo.

Primo quidem ratione communi. Non enim dicitur, natura alius prædestinari, sed ipsum suppositum: quia prædestinari est dirigere in salutem, quod quidem est suppositum agentis propter beatitudinis finem. Secundo ratione speciali: quia esse filium Dei non conuenit humana natura: et enim hoc falsa, humana natura est filius Dei: nisi forte quia relit si exponere extorta expositione. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, id est, prædestinatum est, ut humana natura uniretur filio Dei in persona. Relinquitur ergo, quod prædestinatione attribuatur persona Christi: non quidem secundum se, vel secundum quod subsistit in diuinanatura, sed secundum quod subsistit in humana natura. Vnde cum dixisset apostolus, Quis factus est ci ex semine David secundum carnem, subiunxit. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, ut daret intelligere, quod secundum hoc quod subsistit ex semine David secundum carnem, est prædestinatus filius Dei in virtute. Quamvis enim sit naturale illi persona secundum se consenserat, quod sit filius Dei in virtute: non tamen est ei naturale secundum humanam naturam, secundum quam hoc fibi conuenit per gratiam unionis.

ad